

SZABÓ G. MÁRIA

DOKTORI ÉRTEKEZÉSE

1973

A SZÜLŐK ELVÁRÁSA AZ ISKOLAI
OKTATÓ-NEVELŐ MUNKÁVAL SZEMBEN

T A R T A L O M

I. BEVEZETÉS	1 - 6 oldal
II. A KUTATÁS TÁRGYA, MÓDSZEREI, A VIZSGÁLAT FÁZISAI	7 - 16
1./ A kutatás tárgya	
2./ A kutatás módszerei	
3./ A kutatás fázisai	
III. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK FELDOLGOZÁSA	17 - 136
A kérdőívet kitöltők lakóhely szerinti megoszlása	
A kérdőívet kitöltők nemek szerinti megoszlása	
A kérdőívet kitöltők kor szerinti megoszlása	
A kérdőívet kitöltők szociális kategória szerinti megoszlása	
A kérdőívet kitöltő szülők gyermekeinek néhány adata	
A./ A szülőket milyen mértékben foglalkoztatják iskolarendszerünk és az iskolastruktúra kérdései	
B./ Az iskola oktató-nevelő munkájával kapcsolatos vélemények	

- 1./ Értelmi nevelés területéhez tartozó tények
- 2./ Erkölcsi nevelés területét érintő tények
- 3./ Testi nevelés területéhez tartozó tények
- 4./ Esztétikai nevelés területét érintő tények

C./ Az iskola és az élet kapcsolatára, és az iskola pályairányító szerepére vonatkozó vélemények

D./ A szülők nevelési gondjai és az iskolától várt segítség

IV. TANULSÁGOK

137-140 oldal

V. BIBLIOGRÁFIA

141-146

- 1./ Idézett irodalom
- 2./ Felhasznált irodalom

FÜGGELÉK

A történelmi-társadalmi fejlődés szemszögéből vizsgálva az iskola és a családi ház nevelési feladatát, a két tényező kölcsönhatását, nagy változást figyelhetünk meg.

A gyermek személyiségfejlődésének évezredekén át első számú meghatározója - főleg nevelés terén - a családi mikrokörnyezet volt. Az utóbbi két évszázadban, de különösen a századfordulótól, az emberiség életformájában beálló változások következtében a "családközpontú" nevelés megingott.

Az új eszmék egyik megfogalmazója Krupszkaja volt, aki tanulmányában, amikor megkérdezték, hogy véleménye szerint hogyan fog alakulni a nevelés ügye a szocialista társadalomban, a közösségi nevelés hívének vallotta magát. Ami szó szerint azt jelentette akkor, hogy "a társadalom felmenti a szülőket a gyermekneveléssel járó gondok alól, és a társadalom magára vállalja a szükséges feltételek megteremtését és a személyiségfejlesztés lehetőségét is". /1/

A század közepétől hazánkban is megnövekedett és kiszélesedett az intézményes nevelés szerepe, és mintha elhalványította volna a családi nevelést.

Az intézményes nevelés kiterjedésével egyidejűleg a közvéleményben és a tudományos kutatásban egyáltalán nem volt egyértelmű az a kérdés, hogy hol is a helye és mi a szerepe a családnak e tényezők között. Ennek jelei abban mutatkoztak meg egyrészt, hogy túlzó - szélsőséges elméletek keletkeztek, amelyek a család elhalását emlegették. Másrészt az ellentmondások nyomán avantgardista nézetek születtek a család társadalmi funkciójának csökkenéséről. Ezek a nézetek azonban nagyon átmenetiek voltak, melyeket az V. Nevelésügyi Kongresszus téziseiben teljes egészében szétzúzott. Idézem : "Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy a családi nevelés társadalmi jelentősége semmivel sem csökkent a múlthoz képest, és csak arról beszélhetünk, hogy szerepe a forradalmi változások következtében módosult. Minden komoly vizsgálat arra az eredményre jut, hogy boldog, kiegyensúlyozott, önmagunkkal és a társadalommal harmóniában élő embereket felnevelni tömegmértékben a család nélkül lehetetlen; az egészséges családi nevelés semmivel sem pótolható érték a gyermeknevelésben. A bensőséges családi légkör teremti meg azt a biztonságérzetet és az "én" jelentőségének azt a tudatát, amely a személyiségfejlődés pszichológiai bázisa." /2/

Közösségi társadalomról lévén szó a társas hatások bonyolult özőnében és rendszerében a csoportviszonyok

homogenitása is felbomlik. Sok kisebb mikro-csoport jön létre. Ezeknek élménygazdagsági szintjük nem azonos, egyik felülmúlja hatásában a másikat, így előfordulhat az is, hogy a családi kapcsolat alul marad. Pedig "a család az egyik legfontosabb, a társadalmi normákat és értékeket, célokat és elérésük eszközeit az egyénnek közvetlenül átadó, személyhez szólóan tanító közösség ...". /3/

Érthető okokból a nevelés korábban, jól körülhatárolt szintereken folyt. Napjainkban a nevelés kiterjedt, többirányúvá vált. Ha az állandóság-változás dimenziójába akarjuk helyezni a nevelés főbb szintereit, Zaborowszky szerint a következő fokozatokhoz jutunk: /4/

A felnövekvés egész folyamatának szintere	Viszonylag, állandó, szakaszosan változó szinterek	Alkalmi szinterek
OTTHON /elsődlege- sen családi otthon v. családi otthont pótló nevelőintézm./	ISKOLA, MOZGALOM, KULTURÁLIS és SPORT EGYESÜLETEK	P1: KLUBOK TÁBOROK RENDEZVÉNYEK

A fenti táblázat szemléletesen bemutatja a családi nevelés helyét. A szerző nemcsak a vizuális képét rajzolja meg a családi otthonnak, hanem egy fontos megállapítást is tesz: "A pedagógiai nevelés közintézményeké volt eddig, a család inkább csak praktikus tanácsokat kapott. A bekövet-

kezett változások olyan jelentősek, hogy a pedagógia egyszerűen nem fejlődhet tovább, ha a régi minta szerint iskolapedagógia marad." /5/ Világos ebből az a feladat, amely a családi házra hárul, hiszen a családi otthon a személyiségfejlődésére, mint állandóan és folyamatosan jelen lévő tényező hat. Az iskola, az ifjúsági mozgalom, a kulturális és sportegyesületek, klubok, táborok és egyéb rendezvények szakaszosan változó, ill. alkalmi szinterei a nevelésnek.

A felszabadulás után eltelt időszakban nem nagyon kutatták, vizsgálták a család, a szülői ház véleményét az iskoláról. Pedig a szülők vélekedését időszakonként vizsgálnunk kell. Felnőtt egy új nemzedék hazánkban, akik iskolázottabbak, általánosan kifejezve a dolgozó osztályoknak növekedett a műveltsége. Különösen kitűnik ez, ha összehasonlítjuk a harmincas évek adataival, amikor az analfabéták száma igen magas volt, és a lakosság 70 %-a az elemi iskola 4, 5. osztályát vagy legfeljebb 6 osztályt végezhetett el. A népiskolák többsége osztatlan, kb. csak 9 %-a volt osztott. "E néhány kiragadott adat is bizonyítja, hogy milyen szomorúan fest a magyar köznevelés a két világháború között, valamint azt is, hogy a népi demokráciánk milyen súlyos örökséggel terhelten látott neki szocialista köznevelésünk megteremtéséhez." /6/ A nyolc osztályos általános iskola kötelezővé válásával megnőtt az alapműveltséggel rendelkező családtagok száma. A "tanköte-

les kor felső határáig a tanulók 91 %-a elvégzi az általános iskolát napjainkban. Minden ötödik állampolgár iskolarendszerű oktatásban részesül, közel 2 millióan tanulnak valamilyen oktatási intézmény nappali, esti, levelező tagozatán". /7/ Jellemzésül elmondhatjuk, hogy a családtagok anyagi, szociális körülményei előnyösen megváltoztak. A művelődés hazánkban valóságos népmozgalommá vált. Feltételezhető tehát az is, hogy a családokban felhalmozódott a két és fél évtized alatt számos pedagógiai tapasztalat gyermeknevelési területeken. Hiszen gyermekeik 8 évig általános iskolában, ill. további négy évig középiskolai oktatásban-nevelésben vesznek részt. Ezeket azonban nem gyűjtöttük össze, nem rendszereztük, főleg kritikailag nem tanulmányoztuk. Dolgozatomban megkísérlem néhány kérdésben a szülők véleményét összegezni.

II.

A KUTATÁS TÁRGYA, MÓDSZEREI, A VIZSGÁLAT
FÁZISAI

1./ A kutatás tárgya

A bevezető zárógondolatához kapcsolódva kutatásom célját, tárgyát az alábbiakban foglalom össze:

Először: A szülőket milyen mértékben foglalkoztatják iskolarendszerünk és az iskola-strukturák kérdései.

Másodszor: Az iskola oktató-nevelő munkájával kapcsolatos szülői vélemények.

A felmérés adatait a témán belül a nevelés területeinek megfelelően csoportosítottam:

- a./ az értelmi nevelés körébe tartozó adatok;
- b./ az erkölcsi nevelés területéhez tartozó adatok;
- c./ a testi nevelés területéhez tartozó adatok;
- d./ az esztétikai nevelés körébe tartozó adatok.

Nem volt szándékom az iskola oktatási eredményeit és problémáit illető szülői vélemények összegyűjtése. Mint hangsúlyoztam a bevezetőben az iskolai nevelőmunkával kapcsolatos szülői elvárásokat kutattam. Azonban bizonyos területek, így az értelmi nevelésnél elkerülhetetlen az oktatási, tanulási adatokkal való kapcsolat.

Harmadszor: Az iskola és az élet kapcsolatára, továbbá az

iskola pályairányító szerepére vonatkozó vélemények összegezése.

Negyedszer: A szülők nevelési gondjai és az iskolától várt segítség iránya.

A fenti témakörök szerint csoportosított szülői véleményeket, elvárásokat n e m e k szerint és társadalmi r é t e g e n k é n t csoportosítottam. Törekedtem arra is, hogy minden témakörben a legtipikusabb szülői véleményeket szó szerint illusztráljam.

Végül az adatok birtokában megkíséreltem néhány következtetést levonni és megvilágítani, melyek azok a vélemények, amelyeknek alapján az iskola és a szülői ház partneri kapcsolata tovább erősödhet, mélyülhet, s az eddigiek-nél hatékonyabb lehet. Ezzel összefüggésben arra is kitértem, hogyan és mi módon lehetne fejleszteni a családtagok, pontosabban a szülők pedagógiai kulturáltságát. Javaslatot teszek néhány nevelési témára, utalva az ismeretterjesztő munka gyakorlatában bevált módszerekre is. Hivatkozom dr. Nagy Katalin tanulmányára, melyben a következőt olvastam: "A család nevelési tevékenységét pusztán a ráfordított idővel mérni, jellemezni nem lehet. Az együtt töltött idő tartalma, minősége lényegesebb, mint a mennyisége". /8/

Arra azonban, hogy a családi nevelés minősége, tuda-

tossága emelkedjék, véleményem szerint fel kell készíteni a szülőket, pedagógiai ismeretekhez kell juttatni őket.

2./ A kutatás módszerei

A témám pedagógiai jellegű. A nevelési kérdések kutatásának metodikai problémái bonyolultak. A pedagógiai kutatás egyik sajátossága, hogy a kutatás sokféle, változatos módszerrel történik.

Igyekeztem a módszerek kiválasztásánál a kutatási témám tárgyából, céljából kiindulni, a módszereket ehhez megválasztani. A módszerek sokféleségében egy rendező elvet szem előtt tartottam, melynek megfogalmazását az egyik tanulmányból idézem: "A nevelési jelenségek, ezen belül a nevelési tapasztalatok megragadásának legfőbb módszere ma a lehetőségek határain belül mennyiségileg ábrázolt adatokkal alátámasztott minőségi elemzés. A minőségi elemzésnek az a változata, amely optimálisan érzékeny a nevelési folyamat variabilitása iránt. Az egzaktság a nevelési jelenségek területén - mint általában a társadalmi folyamatok területén - elsősorban nem számszerű, mennyiségi formulákban való kifejezhetőséget jelent. Az egzaktság azt jelenti, hogy az ábrázolás /matematikai, nyelvi, vizuális/ fejezze ki a jelenség lényegét, ill. a legtöbbet fejezze ki belőle." /9/

Leghasználhatóbbnak az adatfeltárás és az adatfeldolgozás során az alábbi módszereket tartottam:

- a./ Ankét módszer
- b./ Interju
- c./ Beszélgetés
- d./ Megfigyelés
- e./ Dokumentumok tanulmányozása
- f./ Tények, adatok összegyűjtése és azok feldolgozása statisztikai módszerrel.

a./ Az ankét módszer sikere a feltett kérdéseken múlik. A kérdőív szerkesztése sok problémát jelentett számomra, mert a kérdések zöme az iskolai nevelési területekre vonatkozik, amelyeket tapasztalatom szerint sokkal nehezebb volt megfogalmazni, mint pl. a tanulmányi eredményekre vagy a tanulás, oktatás területére irányuló kérdéseket. A másik nehézséget az jelentette, hogy sem a fizikai dolgozók, sem az alkalmazotti réteg egy része ma még nem rendelkezik megfelelő pedagógiai műveltséggel, pedig ez a válaszok minőségét nagymértékben befolyásolta. A szülők nagy részére az jellemző, hogy gyermekeik tanulási, oktatási feladatait alaposabban figyelemmel kísérik, mint a nevelésit, ennél fogva véleményük is konkrétabb az előző területről. Hogy ezt a problémát áthidaljam és megkönnyítsem a szülők számára a válaszadást, ezért alkalmaztam az un. zárt vagy alternatív kérdéseket, amelyekre vagy az előre

megadott válaszok közül, választással /lásd FÜGGELÉKBEN feltüntetett kérdőíven az 1, 2, 16-os kérdéseket/ vagy igennel-nemmel-részbennel történő aláhúzásos válaszokkal felelhettek. /lásd FÜGGELÉKBEN feltüntetett kérdőíven a 3, 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14 és 15-ös kérdéseket/ Az utóbbi kérdésfeltevést azért is választottam, hogy a kapott adatokat statisztikailag, t á b l á z a t formájában ábrázolni tudjam. Alkalmaztam továbbá - kisebb mértékben - kérdőíven olyan kérdéseket is, amelyekre írásban önálló véleményt kellett a szülőknek írniuk. /lásd FÜGGELÉKBEN feltüntetett kérdőíven 5, 7, 8 és 17-es kérdéseket/

Az ún elővizsgálat során 10 személlyel próbainterjút is készítettem a kérdőív kérdéseiből, és kiosztottam 10 próbakérdőívet kitöltésre.

A kötetlen kipróbálás hasznát az alábbiakban látom:

- a./ Meggyőződtem, hogy a mintavétel megfelel a célnak.
- b./ Képet kaptam a vizsgálandó jelenség szóródásáról.
- c./ A próbafelvétel megmutatta azt is, hogy jók, érthetőek a feltett kérdések és nem haladják meg a kérdezettek tapasztalati szintjét.

A próbafelvétel során megállapítottam, hogy a kérdőív kérdései megfelelnek a kutatás céljának. A kérdőív kezelhető gyakorlati szempontból is, és külső formája is előnyös,

nem túl hosszú, nem is rövid terjedelmében. A kérdőív kérdéseinek megfogalmazása egyszerű, világos, közvetlen és félreérthetetlen. Változtatásokat nem kellett a kérdőíven eszközölni.

Jól tudom, hogy akármilyen jónak ítélem meg a kérdőívet, önmagában azonban az ankét módszer nem elegendő arra, hogy kutatásom tárgyát több oldalról és bizonyos mélységben feltárjam. Ujabb módszerhez folyamodtam.

b./ Az interjuval foglalkozó irodalom háromféle interju-modellt ismertet. Az un. "puha interju", a "semleges interju" és a "kemény interju" koncepcióját, asszerint, hogy a kérdező hogyan lép fel a kérdezettel. A második modellt alkalmazzák általában a pedagógiai kutatásban. Amikor is a kérdezőnek arra kell törekednie, hogy szoros, bizalmas légkört biztosítson az alannyal, ily módon a kérdező utókérdezéssel a válaszokon tulmenően további feleleteket is kaphat. Ezeket az ismereteket igyekeztem munkám során szem előtt tartani. Különösen az üzemi munkásszülők és a mezőgazdasági dolgozó szülők interju-anyagát gyűjtöttem ilyen módon. /lásd FÜGGELÉKBEN feltüntetett interju kérdések, 7 db/ Azt tapasztaltam, hogy szóban könnyebben fejezik ki magukat, mint írásban. Az írásukat bizonyos szűkszavuság jellemzi. Tartalmilag arra ügyeltem, hogy az interju-kérdéseim kapcsolódjanak a kérdőívben szereplő kérdésekhez, egészítsék ki azt, másrészt kontrollálni tudjam az írásos válaszokat.

c./ A megfigyeléssel módszert az iskolai szülői értekezleteken alkalmaztam. Célom az volt, hogy az eseményeket spontán lefolyásuk közben regisztráljam. Megfigyelést végeztem a Szegedi Tiszaparti Szakközépiskola, a Zrinyi Ilona Általános Iskola és a Szilléri sgt-i Általános Iskola szülői értekezletein. Tapasztalataimat a III. fejezetben dolgoztam fel.

d./ A beszélgetés módszerének egyik fajtáját, az egyéni beszélgetést alkalmaztam, annak is a kötetlen formáját. Ezt a módszert kutatásom egész folyamatában alkalmaztam. Így pl. a kérdőív kitöltése után a szülők kiegészítést mondtak el szóban a kérdésekkel kapcsolatban. Egyéni beszélgetést folytattam a szülői értekezleteken is. De az interju bevezető módszerül is ezt alkalmaztam.

e./ Az iskolai dokumentáció tanulmányozását nagyon fontosnak tartottam. E módszer alkalmazása során egyre jobban szélesedett ismeretem a szülői ház és az iskola közös tevékenységéről. Legértékesebbnek az SZMK munkatervet, feljegyzéseket tartottam, továbbá néhány szülői értekezleten megtartott előadás anyagát, vázlatát tudtam hasznosítani. /lásd FÜGGELÉKBEN olvasható igazgatói referátumot/

f./ A tények, adatok összegyűjtése és azok feldol-

gozása /statisztikai módszerrel/ jelentette számomra a legnehezebb feladatot. /A modern pedagógiai kutatások az egzaktságot ebben a módszerben vélik felfedezni./ A matematikai adatok lehetőséget adnak a vizuális kép megrajzolására is a nyelvi kifejezés mellett. "A statisztikai módszerek a pedagógiai tények értelmezésében és a tények közötti összefüggések feltárásában új lehetőséget nyitottak." /10/ Az adatok statisztikai feldolgozását a világos áttekintés céljából készítettem táblázat formájában. /lásd a III. fejezetben folyamatosan/ A grafikus ábrázolással pedig szemléletesebbé kívántam tenni a statisztikai táblázatban foglaltakat. /lásd a III. fejezetben folyamatosan/

3./ A kutatás fázisai

a./ Előkészítés: A témához kapcsolódó irodalom /belföldi, külföldi/ tanulmányozása. Szülői értekezleteken való részvétel. A beszélgetések, a megfigyelések lebonyolítása. A próbafelmérés: 10 db kérdőív kitölttetése, 10 szülővel való elbeszélgetés, a tapasztalatok összegezése, a kérdőív végleges formájának kialakítása. Ezzel párhuzamosan a Csongrád megyei és Szeged városi felmérések helyének pontos kijelölése.

b./ A kipróbált, véglegesített kérdőívek sokszorosí-

tása. 1.000 db kérdőív kitöltésének megszervezése. Az adatok statisztikai feldolgozása és a szülők válaszainak összegyűjtése és csoportosítása.

c./ Az interju-beszélgetések lebonyolítása kis csoportokban. A magnószalagon lévő válaszok elemzése, összevetése a kérdőív válaszaival.

d./ Az összegyűjtött anyag rendezése, végleges formába történő összeállítása és leírása.

III.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK FELDOLGOZÁSA

A kutatási témám tárgyából következik, hogy viszonylag kevés elméleti anyag, tény, adat állt rendelkezésemre. Ezért az adatgyűjtést megelőzően számba kellett vennem azokat a konkrét jelenségeket, melyekről a vizsgálat során a szülőktől véleményt kérek. Mivel nagy számú véleményre volt szükségem, problémát jelentett az alapsokaság megválasztása is. Kezdetről fogva világos volt előttem, hogy lehetetlen felmérnem Csongrád megye és Szeged város valamennyi általános és középiskolai tanuló szüleit. Ezért csak részleges felmérést végezhettem, amely a sokaságnak csak meghatározott tagjaira terjedt ki. Ezt nevezi az irodalom "mintavételes" felmérésnek, vizsgálatnak. A mintát úgy igyekeztem kiválasztani, hogy képviselje, reprezentálja az "egészét". Vállalva természetesen azt, hogy a reprezentatív felmérés hibalehetőséget is rejt magában.

Megjegyzem továbbá azt is, hogy a feldolgozás, az adatok tartalmi elemzése nem a kérdőív kérdéseinek menetével azonos, hanem bizonyos kérdéscsoportonként építettem fel mondanivalómat. Indoklom ezt egyrészt azzal, hogy a kérdések egy csoportja szorosan összekapcsolható, és így bizonyos tömörítést végezhettem, továbbá lehetőségem volt ily módon a kérdésekre adott válaszokat kontrollálni, harmadsorban elkerülöm a feldolgozás során esetleg előforduló olyan hibát, hogy az egyik kérdésre adott válasz befolyásolja a másikat.

Összesen 1.010 db kérdőívet osztottam ki. A szülők a kérdésekre döntő többségében válaszoltak. Az 1.010 db kérdőívből 904 db-ot kaptam vissza, melyből mindössze 6 db kérdőív nem volt értékelhető, így az értékelhető kérdőívek száma 898 db. A 898 szülő 899 tanulóval adott információt. A több gyermekes szülőktől külön kérdőíven, gyermekenként kértem a válaszokat, így jött ki az adat, hogy ahány kérdőív, annyi szülő és tanuló válasza érkezett vissza hozzám. Az 1 fő eltérés abból adódott, hogy egy szülő két gyermekének adatait egy kérdőívre írta.

A válaszok tartalmukat tekintve igen pozitívak /a pozitív fogalmat ebben az esetben a tartalmas, értékes és őszinte válaszok kifejezésére használom/.

A kérdőívet kitöltők lakóhely szerinti megoszlása:

Csongrád megyében:

Hódmezővásárhelyen általános és középiskolában;

Szentesen középiskolában;

Balástyán, Forráskuton, Pusztamérgesen általános iskolában és Ásotthalmon az Irodasori osztatlan általános iskolában végeztem felméréseket.

Szegeden:

PNYV. Szegedi Textilművekben
Kőolajfurási Üzemben
Taurus Gumigyárban
Kenderfonó és Szövőipari Vállalatnál
Szegedi Ruhagyárban
Minőségi Cipőgyár Szegedi Gyáregységénél
MKM. Szegedi Kábelgyárában
Szegedi Konzervgyárban
Szegedi Tervező Vállalatnál
Csm. Tanácsnál
Szeged m. Városi Tanácsnál
Szegedi Nyomdánál
Alsótiszavidéki Vizügyi Igazgatóságnál
Új Élet Tsz Mihályteleken
MÁV Igazgatóságnál
Postaigazgatóságnál
Szakszervezetek Csm. Tanácsánál
Szegedi Rendelőintézetnél
I. kerületi Tanácsi Hivatalnál
JATE-n végeztem felméréseket.

A kérdőívet kitöltők nemek szerinti megoszlása:

A kérdőívet kitöltő szülőket nemek szerint csoportosítottam, és az alábbi adatokat kaptam:

511 anya és 387 apa vagy gondviselő töltötte ki a kérdőívet, tehát 124-gyel több anya válaszolt a kérdésekre. Pedig a kérdőív megszólítása: "Kedves Szülők" egyformán szólt apához és anyához. Főleg fizikai dolgozó családoknál és alkalmazotti családoknál az anyák töltötték ki a kérdőívet, kivételt képez az értelmiségi szülők esete, ahol 50 %-nál több kérdőívet az apák töltötték ki. Visszatérve a nagyobb számú - anyák által adott - válaszokra, azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a gyermek otthoni gondját még mindig az anya ismeri jobban és kíséri figyelemmel, noha az anyának - munkába állásával - semmivel sincs több ideje az apánál.

A kérdőívet kitöltők kor szerinti megoszlása:

A kérdőívet kitöltő szülőket életkor szerint is csoportosítottam, és az alábbi adatokat kaptam:

32 év alatti anya	109 fő	/17,8 %/
32 év alatti apa	23 fő	/ 5,9 %/
32 év feletti anya	402 fő	/82,2 %/
32 év feletti apa	364 fő	/94,1 %/

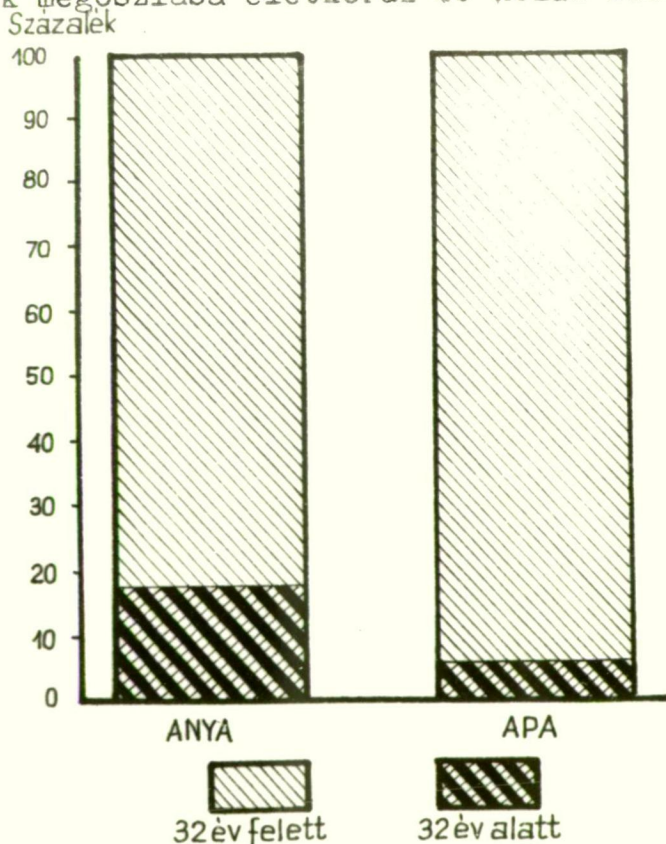
A kérdőívet kitöltő alanyok közül 766 fő 32 feletti koru és csak 132 fő a 32 év alatti. A megkülönböztetést azért végeztem el, mert jelentős különbséget látok a felszabadulás előtti iskolázottságu és a felszabadulás után végzett szülők válaszai között.

Kiragadom a szülők iskolázottságából a legalsó iskolai vég-

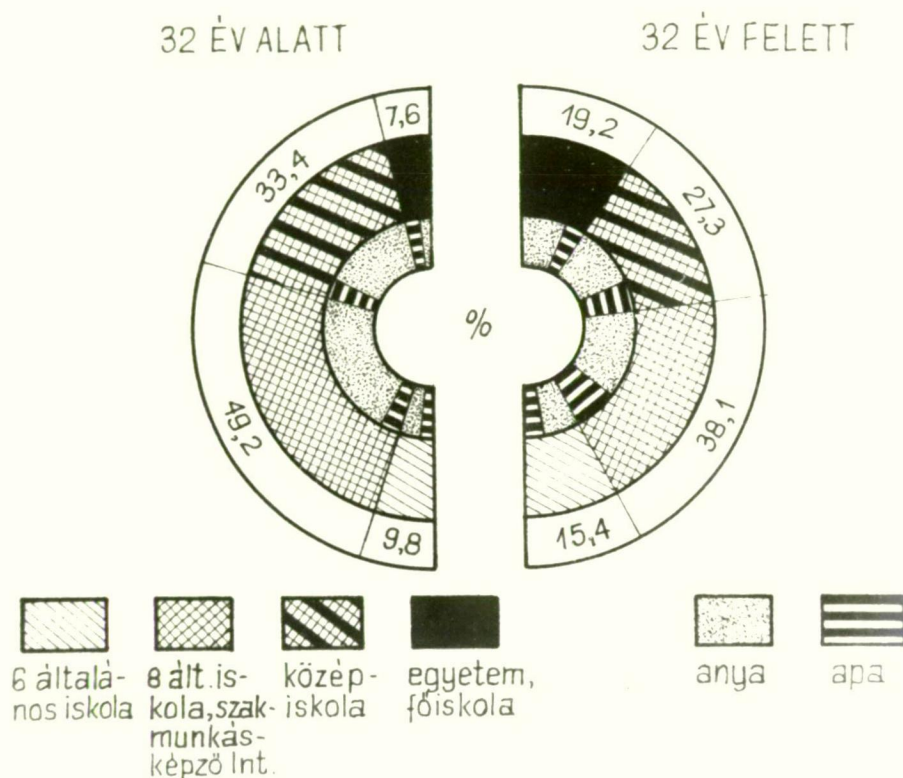
zettséget: 32 év alatti szülők közül 4-6 osztályt végzett 9,8 %. A 32 év feletti szülők közül 4-6 osztály végzettsége 16 %-nak van. Ha arányaiban összehasonlítjuk a 32 év feletti szülőket, ez több, mint 9-szerese a 32 év alatti-
nak. Az adatoknak ilyen összehasonlításából azt a következtetést vonhatjuk le, egyrészt, hogy a felszabadulást követő időszaknak az iskoláztatási, művelődési lehetőségei kedvezően megváltoztak, másrészt a magasabb iskolai végzettség jelentősen befolyásolja a családi nevelést.

Az elmondottak illusztrálására a 2. és a 3. számú ábrát kérem megtekinteni:

A szülők megoszlása életkoruk és nemük szerint:

A szülők megoszlása koruk és iskolai végzettségük szerint:

A kérdőívet kitöltők szociális kategória szerinti megoszlása:

A kérdőívet kitöltő szülőket szociális kategória szerint is csoportosítottam, és az alábbi adatokat kaptam:

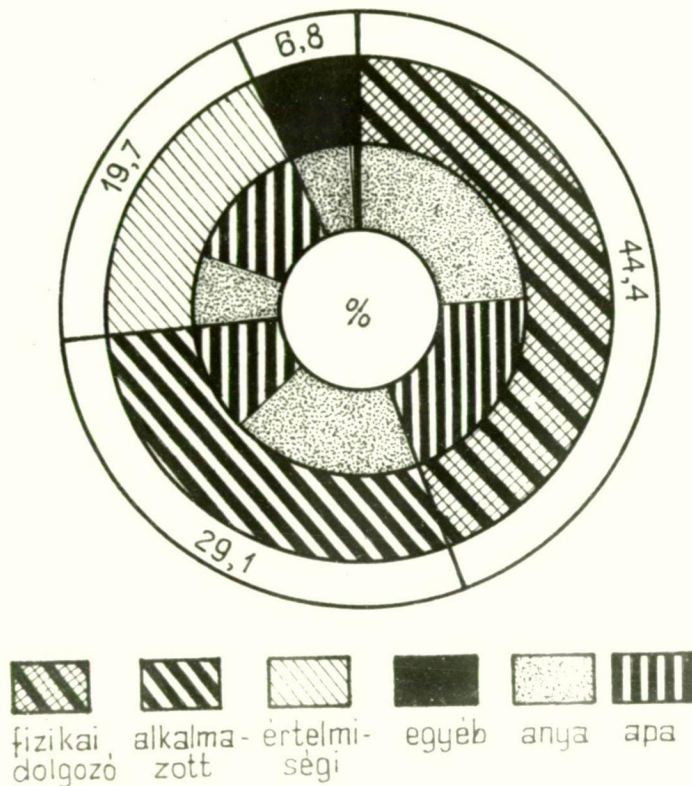
fizikai dolgozó a megkérdezett szülők /apa-anya/			44,4 %
alkalmazott	"	"	29,1 %
értelmiségi	"	"	19,7 %
egyéb	"	"	6,8 %

Szemléletesen mutatja ezt a megoszlást az 1.sz. ábra.

/A kategorizálást a FÜGGELÉKBEN feltüntetett tanulmányrészlet alapján végeztem./

A szülők megoszlása szociális kategóriák szerint:

1.

A százalékos megoszlásból jól tükröződik az a szándékom, hogy kérdőívemmel társadalmunk fizikai dolgozó rétegeit keressem fel nagyobb arányban. Ezt azért tettem, mert meggyőződésem, hogy a mi szocialista társadalmunkban - a művelődési monopólium megszüntetésével - lehetősége van min-

den foglalkozási ágban dolgozó szülőnek, hogy beleszóljon a közoktatás, a szocialista nevelés ügyébe, és segítse, támogassa azt. Az adatfeldolgozás során meggyőződtem arról, hogy a fizikai dolgozó szülők nem maradnak el színvonalban válaszaikkal /ez vonatkozik az aláhúzásos és a szöveges válaszokra is/ más társadalmi rétegektől. Levontam az alábbi következtetést: van véleményük, van elvárásuk az iskola nevelő munkájával szemben, és őszintén vallanak a családban meglévő nevelési gondjukról is.

A kérdőívet kitöltő szülők gyermekei az alábbi iskolatípusba járnak:

Felmérésemben kimutatom azt is, hogy a megkérdezett szülők gyermekei jelenleg milyen iskolatípusba járnak. Azért tartom fontosnak ezt a csoportosítást elvégezni, hogy a nevelési gondokat, az iskolával kapcsolatos elvárásokat ne csupán azonos koru tanulók problémáján keresztül /egy iskolatípus/ érzékeljük, hanem különböző iskolatípusokat és különböző életkoru tanulókat vegyünk tekintetbe.

Vizsgáljuk meg a következő táblázat adatait:

Milyen iskolatípusba jár gyermeke?

Megnevezés	általános iskola	középiskola	szakmunkásképző iskola	Összesen
V á l a s z o k s z á m a				
Összes értékelhető válasz	646	213	40	899
Ebből:				
Fizikai dolgozó	292	81	24	397
Alkalmazott	185	62	14	261
Értelmiségi	120	56	1	177
Egyéb	49	14	1	64
M e g o s z l á s s z á z a l é k á b a n				
Összes értékelhető válasz	71,8	23,7	4,5	100,0
Ebből:				
Fizikai dolgozó	73,5	20,4	6,1	100,0
Alkalmazott	70,9	23,8	5,3	100,0
Értelmiségi	67,8	31,6	0,6	100,0
Egyéb	76,6	21,9	1,5	100,0

A kérdőív adatai alapján az általános iskolai tanulók száma 646 fő, az összes tanulók 71,8 %-a. A megoszlásból jól látszik, hogy az általános iskolai tanulók aránya a legmaga-

sabb. Azért törekedtem ilyen arányokra, mert ez az iskolatípus társadalmunkban kötelező jellegű, ami azt jelenti, hogy e korosztály nevelési gondjaival minden gyermekkel rendelkező család, szülő találkozik.

Utána következik a középiskolai tanulók aránya 213 fő, az összesnek 23,7 %-a. A középiskola gyűjtőfogalmába soroltam a gimnáziumba, a szakközépiskolába és külön a tagozatos gimnáziumba járó tanulókat.

Harmadik helyre került a szakmunkásképző iskolákba járó tanulók adata, 40 fő, az egésznek 4,5 %-a.

Nem kérdeztem kérdőív útján az un. továbbképző iskolás tanulók szüleit.

A fentiek illusztrálására lásd a 4. sz. ábrát, ahol nemcsak az iskolatípusok szerinti megoszlás látható, hanem a szülők szociális kategóriája is. Szemléletes képet nyújt a kettő összefüggéséről.

A./ A szülőket milyen mértékben foglalkoztatják iskola-
rendszerünk és az iskolastruktúra kérdései.

Az elemzést a kérdőív 3 kérdésére adott szülői válaszok alapján végeztem.

a./ "Ha Önre lenne bízva, hány éves koráig járatná kötelezően iskolába a tanulókat?" /A kérdést úgy fogalmaztam meg, hogy ne csak szűken családjára vonatkoztassa a kérdőív kitöltője, hanem általánosabban, társadalmi méretekben./ 5 variáció közül aláhuzással válaszoltak: 6osztály, 8 osztály, 10 osztály, érettségi, az ötödik válasz "Egyéb javaslat" után az írásbeli megjegyzésnek is helyet biztosítottam.

A szülők 0,2 %-a 6 osztályt járatna minden tanulóval, 21,1 %-a 8 osztályt, 18,5 %-a 10 osztályt, 58,6 %-a érettségit javasol kötelező iskolai végzettségnek. Az aláhuzásos kérdésekre a szülők 100 %-a válaszolt. Kiegészítette az aláhuzásos választ írásbeli megjegyzéssel a szülők 1,6 %-a, melyet a későbbiekben idézek. Áttekinthetőbben az alábbi táblázaton láthatjuk az adatokat:

Megnevezés	6 osz- tály	8 osz- tály	10 osz- tály	Érett- ségi	Egyéb	Összesen
V á l a s z o k s z á m a						
Összes értékelhető válasz	2	190	166	527	14	899
ebből: anya	2	104	91	312	3	512
apa	-	86	75	215	11	387
Fizikai dolgozó	1	108	63	217	8	397
Alkalmazott	-	40	44	175	2	261
Értelmiségi	-	24	49	102	2	177
Egyéb	1	18	10	33	2	64
Megoszlás százalékában						
Összes értékelhető válasz	0,2	21,1	18,5	58,6	1,6	100,0

Nézzük meg milyen tények rejlenek a számok, az adatok mögött.

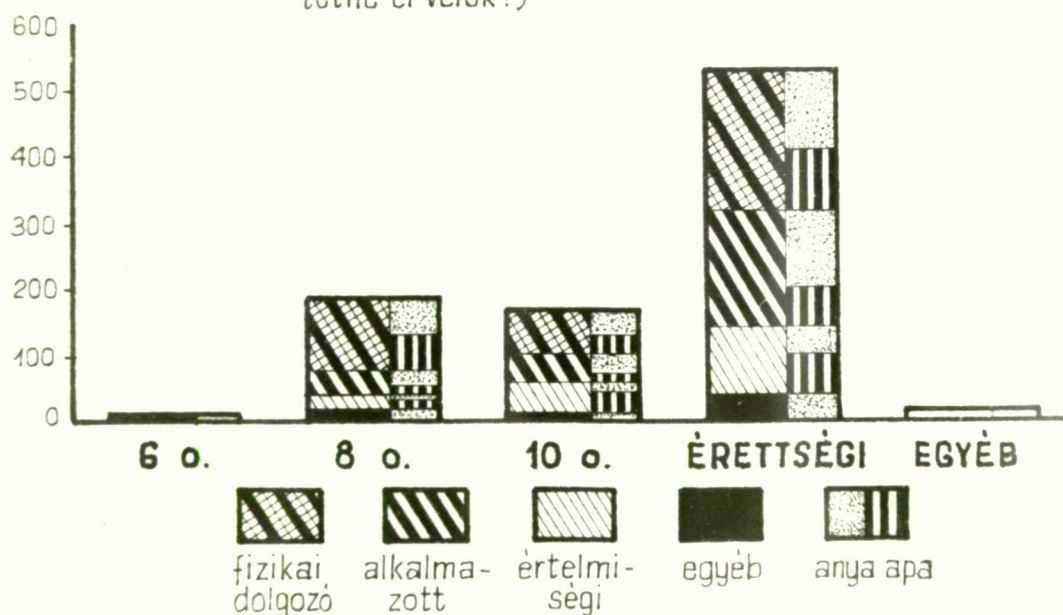
Nagyon elenyésző szerencsére azon szülők száma /2 fő/, akik a tanulókat csak 6 évig járatnák iskolába. De vannak ilyenek, ez igénytelen szülői elvárás. Bár ha összehasonlítom a felmárt szülők iskolázottságának adataival, pl. a szülők közül 4-6 osztályt végzett a 32 év alattiak 9,8 %-a, a 32 év felettiek 15,4 %-a, ugyanezek a szülők gyermekeiket már több évig akarják kötelezően iskolába járatni.

Szenbetűnő, hogy az érettségi kötelezősége rangsorban az első helyre került. Az összes értékelhető válaszok írója, 58,6 % a középiskolát kötelezően elvégzendő iskolatipusnak tartja. Az érettségi kötelezőségét szociális kategóriák szerint is a legtöbben javasolják: a fizikai dolgozók 54,6 %-a, az alkalmazottak 67 %-a, az értelmiségiek 57,6 %-a és az egyéb kategória 51,6 %-a.

5.

Értékelhető válaszok száma

„Ha Önre lenne bízva, hány éves koráig járatná kötelezően iskolába a tanulókat? (Hány osztályt végeztetne el velük?)”

Következő helyre sorrendben az adatok alapján a kötelező 8 osztály kerül 21,1 %-kal, a harmadik helyen a 10 osztályos iskola áll 18,5 %-kal. Érthető viszont, hogy a 10 osztályos kötelező iskolát kevesebben tartják a "jövő" iskolájának. Noha a tudományos kutatások, az oktatás felülvizsgálata során ezt a formát hangsúlyozták erőteljesebben. A majdnem 20 %-os szülői válaszok azt igazolják, hogy foglalkoztatja ez az iskolatípus is a társadalom közvéleményét.

Mint említettem az aláhuzásos válasz mellett 14 fő szóbeli kiegészítést is tett, melyeket az alábbiakban szószerint idézek:

- "Általános érettségit + szakmát" /F 8/
- "Szakmai érettségit" /F 6/
- "Érettségi és legalább két szakma" /F 17/
- "10 osztály, amely az érettségit is magában foglalja" /F 2/
- "Ne legyen bukás, tarthat egy-egy tantárgy elvégzése több évig" /É 20/
- "10 osztály után kötelező szakmai képzés" /É 25/
- "Érettségi + szakma, annak is aki továbbtanul" /É 9/
- "A 8 + 4 osztályt egy iskolában végezzék el a tanulók" /É 7/
- "A szellemileg gyengén fejlett tanulókat külön osztályban, külön tanterv szerint kellene tanítani" /F 105/
- "A szakmunkástanuló intézet is érettséggel záruljon" /F 70/
- "Több fakultatív tárgy legyen az általános iskola felső tagozatán" /É 21/

- "Kötelező érettségi, de fejlettebb politechnikai oktatással párosuljon" /F 78/
- "A szakközépiskolai érettségi legyen kötelező minden gyermeknek" /F 91/

A szóbeli észrevételek egy része az azóta megjelent oktatási határozatban is benne van és reméljük a gyakorlatban majd bevezetésre kerül. Nem lenne teljes a kép, ha nem idéznék néhány tulzós, ill. helytelen szülői véleményt is:

- "Egyetemi végzettség kell mindenkinek" /A 30/
- "Ameddig a tanulónak kedve van tanulni" /A 80/
- "Elég a 6 osztályos iskola is és a két éves iparitanuló iskola" /A 52/
- "Még akkor is 14 éves korig járjon a tanuló iskolába, ha 3 osztályt végzett el sikerrel" /F 85/

b./ "Gyermeke napközis-e? /tanulószobás-e?/ igen-nem"
/A kérdés szemben az előzővel a szülő saját gyermekére vonatkozik. Aláhúzásos választ kértem./ Szervesen kapcsolódik ez is tartalmában az iskolastruktúra területéhez.

A válaszok feldolgozása adat és százalékos megoszlásban a következő táblázaton látható:

Gyermeke napközis-tanulószobás-e?

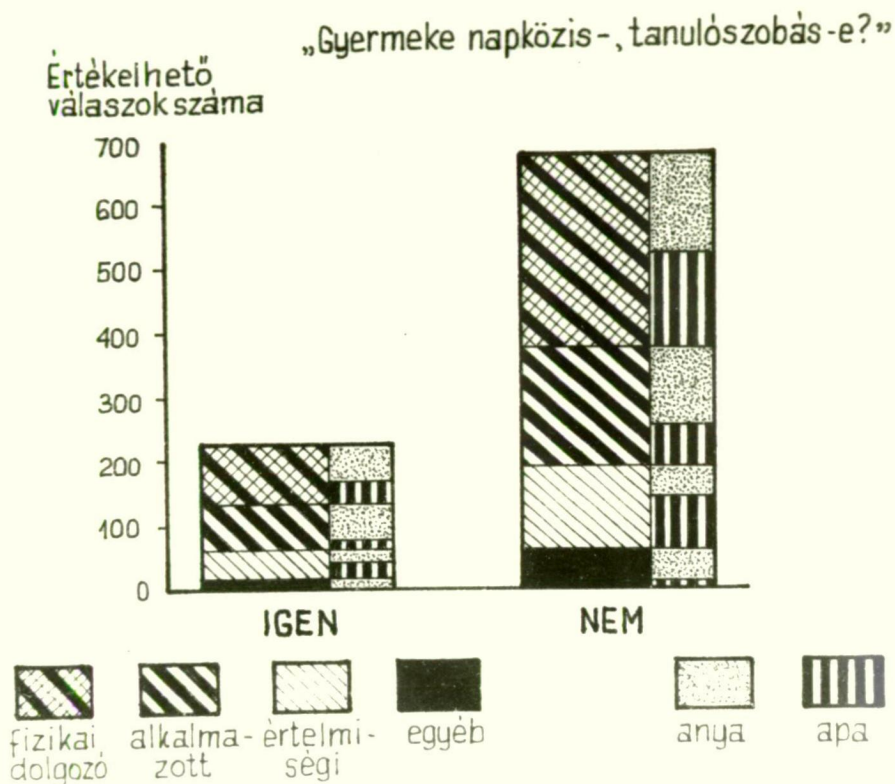
Megnevezés	Igen	Nem	Összesen
V á l a s z o k s z á m a			
Összes értékelhető válasz	228	671	899
ebből: anya	139	373	512
apa	89	298	387
Fizikai dolgozó	97	300	397
Alkalmazott	74	187	261
Értelmiségi	47	130	177
Egyéb	10	54	64
Megoszlás százalékában			
Összes értékelhető válasz	25,4	74,6	100,0

Nézzük meg milyen tények rejlenek a számok és adatok mögött. Az anyák munkába állításával a tanulók délutáni foglalkoztatása az iskolára hárul. Azonban, annak, hogy ez az elv a gyakorlatban érvényesülhessen, jelenleg még sok-sok objektív-szubjektív akadálya van. Ugyanis ma még nagyon sok azoknak a tanulóknak a száma, akik nem nyernek napközis

elhelyezést. Adataim is ezt támasztják alá. A megkérdezett szülők 25,4 %-ának jár csupán gyermeke napközibe, 74,6 %-a nem. Még rosszabb az arány, ha a szociális kategóriák szerint vizsgáljuk a napközis részvételt.

Fizikai dolgozó szülők gyermekének	24,5 %-a,
alkalmazott dolgozó szülők gyermekének	28,4 %-a,
értelmiségi dolgozó szülők gyermekének	26,6 %-a,
egyéb dolgozó szülők gyermekének	15,6 %-a.

napközis. Kiragadva a fizikai dolgozó szülők gyermekeinek adatait több, mint 75 %-a nem részesül napköziotthonos nevelésben. A szülőkkel való beszélgetések során kutattam, hogy mi az oka a napközivel szembeni ellenérzésnek? A legtöbb kifogás a napközik ellen úgy merült fel, mintha a napközit maga az "iskola" is valami szükséges rossznak tartaná; kevés a napközi részére adott tanterem, s ezekben igen nagy a zsúfoltság, s így igazi munka aligha lehetséges? gyakori panasz az is, hogy sok napköziben a pedagógus nem veszi figyelembe a gyermeknek a délelőtti iskolai órák után jogosan jelentkező mozgásigényét; az állandó csend és mozdulatlanság követelése a délutáni foglalkozásokat unalmassá, egyhangúvá, fárasztóvá teszi. Meg kell azt is említenem, hogy sok édesanya a napközit - még az elismerten jót is- valami szükséges rossznak tartja, semmibe veszi a napközistanár kéréseit, s ez a gyermekben is kialakít egy ellenérzést a napközivel szemben.

c./ "Szívesen bizná-e gyermekét egész napra /reggel 8 -
délután kb. 5-6 óráig/ az iskola gondjaira? igen-nem"
/Ez a kérdés a harmadik, amely az iskolastruktúra területé-
hez tartozik. Aláhúzásos választ kértem. A szülők szemlé-
letére voltam kíváncsi. Jelenleg egésznapos iskolába egy
gyermek sem járt a megkérdezettek közül./

A válaszok feldolgozása adat és százalékos megoszlásban az alábbi táblázaton látható:

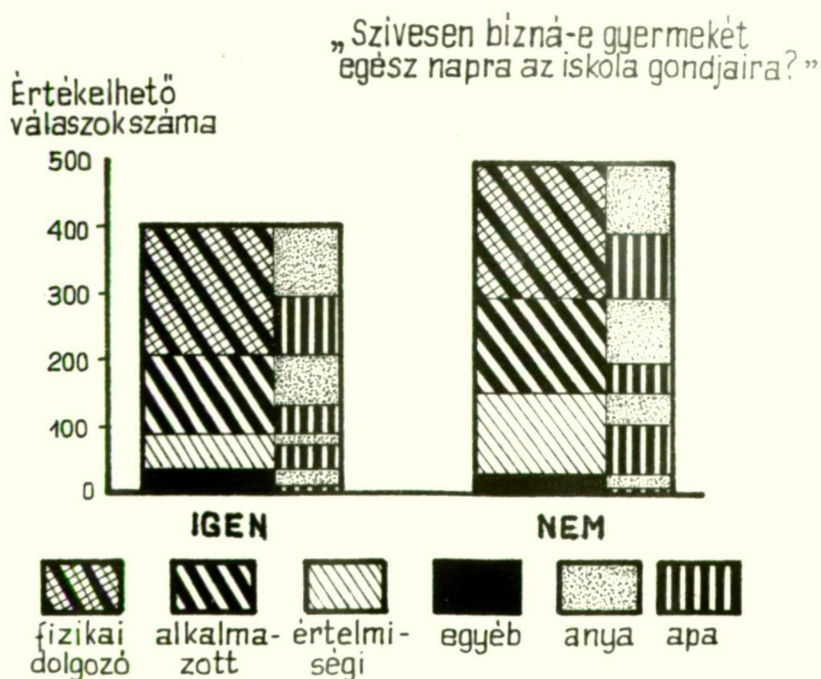
Megnevezés	Igen	Nem	Összesen
Válaszok száma			
Összes értékelhető válasz	403	496	899
ebből: anya	226	286	512
apa	177	210	387
Fizikai dolgozó	195	202	397
Alkalmazott	119	142	261
Értelmiségi	57	120	177
Egyéb	32	32	64
Megoszlás százalékban			
Összes értékelhető válasz	44,8	55,2	100,0
ebből: anya	44,1	55,9	100,0
apa	45,7	54,3	100,0
Fizikai dolgozó	49,1	50,9	100,0
Alkalmazott	45,6	54,4	100,0
Értelmiségi	32,2	67,8	100,0
Egyéb	50,0	50,0	100,0

Az egésznapos iskola típusa a szülői vallomások adatai alapján lényegesen szimpatikusabb, mint a napköziotthon. Az adatokban ez a következőképpen tükröződik:

Az alanyok az értékelhető válaszokban 44,8 %-a igennel feleltek, 55,2 % nemmel. A fizikai dolgozó szülők fele szívesen járatná gyermekét egésznapos iskolába. Az értelmiségi szülők meglepően tartózkodóak, 67,8 % nem adná egésznapos iskolába gyermekét.

/A válaszok megoszlását a 6.sz. ábra szemléletesen mutatja./

6

Visszatérve arra a tényre, mely szerint a megkérdezett szülők kb. 50 %-a bizalommal van az egésznapos iskola iránt, okát abban látom, hogy az iskolai tanítási, tanulási terhelés arányosabban oszlik meg. A szülők nagyrésze a túlterhelés csökkentését látja ebben a formában. A szórakozást, játékosságot, az otthonosságot is jelenti ez az iskolatípus. A közoktatás irányítói a szülői ház pozitív véleményét jobban figyelembe vehetnék.

K ö v e t k e z t e t é s e k :

- A szülői válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy foglalkoztatja őket az iskolarendszer és az iskolastruktúra elvi és gyakorlati kérdései. A jelenleg érvényben lévő 8 osztályos általános iskola kötelező jellegét nem kezelik "tabuként", nem tartják megváltoztathatatatlannak.
- Szívesen nyilatkoznak a szülők - szociális kategóriák mindegyikére egyformán vonatkoztatom - az iskolarendszerünk perspektíváiról is.
- A középfoku iskolai végzettség kötelezőségét sem tartják irreálisnak. Különösen szembetűnő az az észrevétel, amely a szakmai műveltséget hangsúlyozza, megfelelő általános műveltség párosításával.
- Az egésznapos iskola, mint iskolaszervezeti forma is ismert a szülői társadalom előtt. Kivánják az elterjesztését azokban az általános iskolákban, ahol az objektív-szubjektív feltételek adottak.
- Figyelemre méltó az életnevelés és a politechnikai képzés fontosságának hangsúlyozása is. /Az életnevelés problémájáról még a későbbiekben szó lesz./

B./ Az iskola oktató-nevelőmunkájával kapcsolatos vélemények

A fenti mondatban összesűritett cím nagyon sokirányú gyűjtőmunkát takar. /A következő négy nevelési terület köré próbálom csoportosítani az adatokat és a belőle levonható megjegyzéseket./

1./ Értelmi nevelés területéhez tartozó tények.

2./ Erkölcsi nevelés területét érintő tények.

3./ Testi nevelés területéhez tartozó tények.

4./ Esztétikai nevelés területét érintő tények.

/A későbbiekben a számozás sorrendjében haladok./

1./ Az első gondolatkörhöz a következő kérdéseket tettem fel a szülőknek:

a./ "Gyermeke melyik tárgyat kedveli leginkább?"

/Egy, legfeljebb két tantárgyat sorolhatott fel a szülő./ Tovább folytattam a kérdést:

"Mit gondol miért?

- Érdeklődik a tárgy iránt
- szereti a tárgyat tanító pedagógust
- A szülők hatására

- A továbbtanulás vagy a pályaválasztás szempontjából tartja fontosnak." /Négy variáció közül aláhúzással válaszolhattak./
- Egyéb ok után az írásbeli megjegyzéseknek is helyet biztosítottam.

b./ "Szüksége van-e gyermekének szülői segítségre az otthoni tanulásban? igen-nem
Ha igen, melyik tantárgyban?" /egy tantárgy megnevezését kértem, volt, aki kettőt jelölt meg.
Akinek nincs szüksége szülői segítségre, vízszintes vonallal ki kellett húzni. A kérdés első része aláhúzásos./

c./ "Megegyezik-e gyermeke iskolai eredménye a gyermek képességeivel? igen-nem
Ha nem, akkor miért?" /Írásbeli megjegyzést is tehettek a szülők. A kérdés első része aláhúzásos./

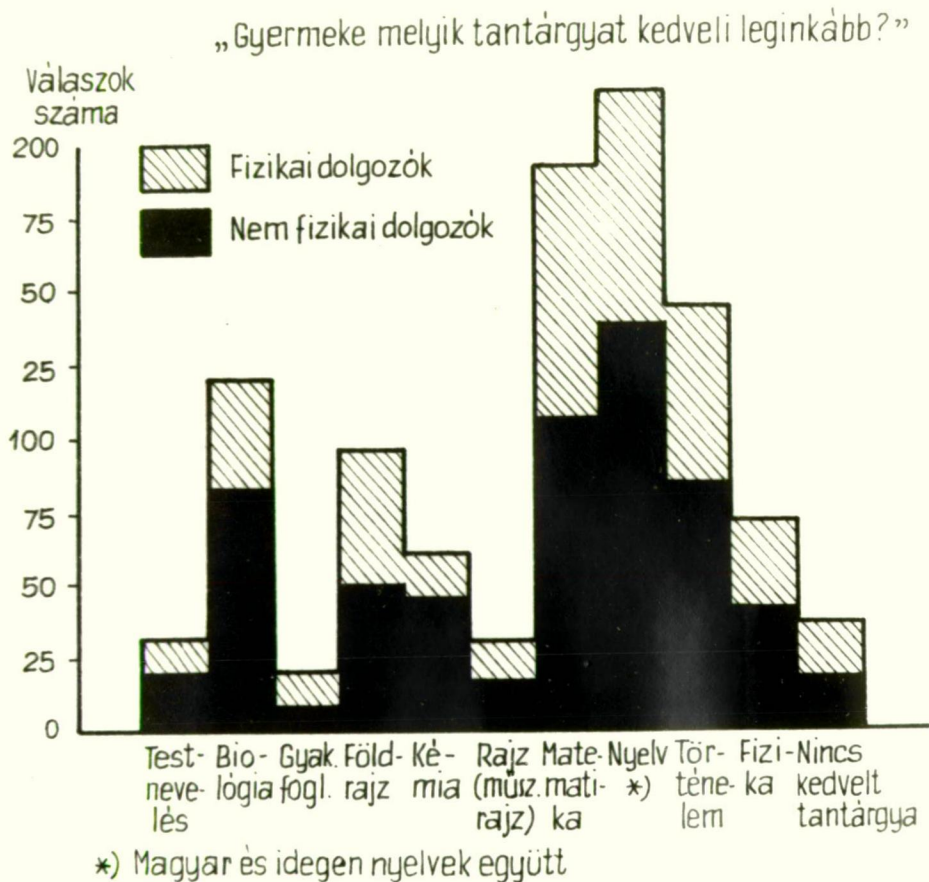
Nézzük, a válaszok mit mutatnak!

a./ Az első kérdés útján a tantárgyak kedveltségét akartam megtudni a szülők vallomásaiból, továbbá azt, hogy mi motiválja az iskolai oktatásban ezt. Egyértelműen megállapítottam, hogy a szülők ismerik, mely tantárgy iránt érdeklődnek, melyiket kedvelik gyermekeik.

A 899 kérdőíven mindössze 24 fő nem ismerte gyermeke ked-
venc tantárgyát.

A válaszokat a gyakoriság alapján grafikonon mutatom be.
/külön ábrázolom a fizikai dolgozó szülők válaszait/

8

A legmagasabbra a magyar és idegen nyelvek /ide vettem
az orosz, angolt, franciát és latint/ tantárgy grafikonja
emelkedik, utána a matematika, a biológia, történelem stb.
/Az ábrán a felső tagozatos és a középiskolai tantárgyak

szerepelnek. Azokat a tárgyakat ábrázoltam, amelyet legalább 5 szülő megnevezett./

Meglepő, hogy elég nagy azoknak a száma, akiknek nincs kedvelt tantárgyuk. Ugyancsak elgondolkodtató, hogy az ének-zene tantárgy egyáltalán nem szerepel a kedveltek között. Nagyon alacsony az orosz, a testnevelés és a gyakorlati foglalkozás tárgyak kedveltségi szintje is. Öröndetes jelenség viszont, hogy a szakközépiskolák szakmai tárgyai kedveltek. Például tervezés, politikai gazdaságtan, technológia, anyagismeret és a szaktárgyakkal kapcsolatos gyakorlati órák. Az általános iskola alsó tagozatán szinte minden tantárgy a kedveltek közé sorolható.

A kérdés második részében a szülők arról vallottak, hogy mi motiválja az iskolai oktatásban a tantárgyak kedveltségét. Aláhúzással az alábbi adatokhoz jutottam. Az 5 féle variációs lehetőség közül a legtöbb igent az "érdeklődik a tantárgy iránt" motiváció kapta. /Ezt az indokot az összes kategóriájú szülő jelölte./

Sorrendben a következő helyre "szereti a tárgyat tanító pedagógust" motiváció került. Harmadik helyre "a továbbtanulás vagy a pályaválasztás szempontjából tartja fontosnak" indok került.

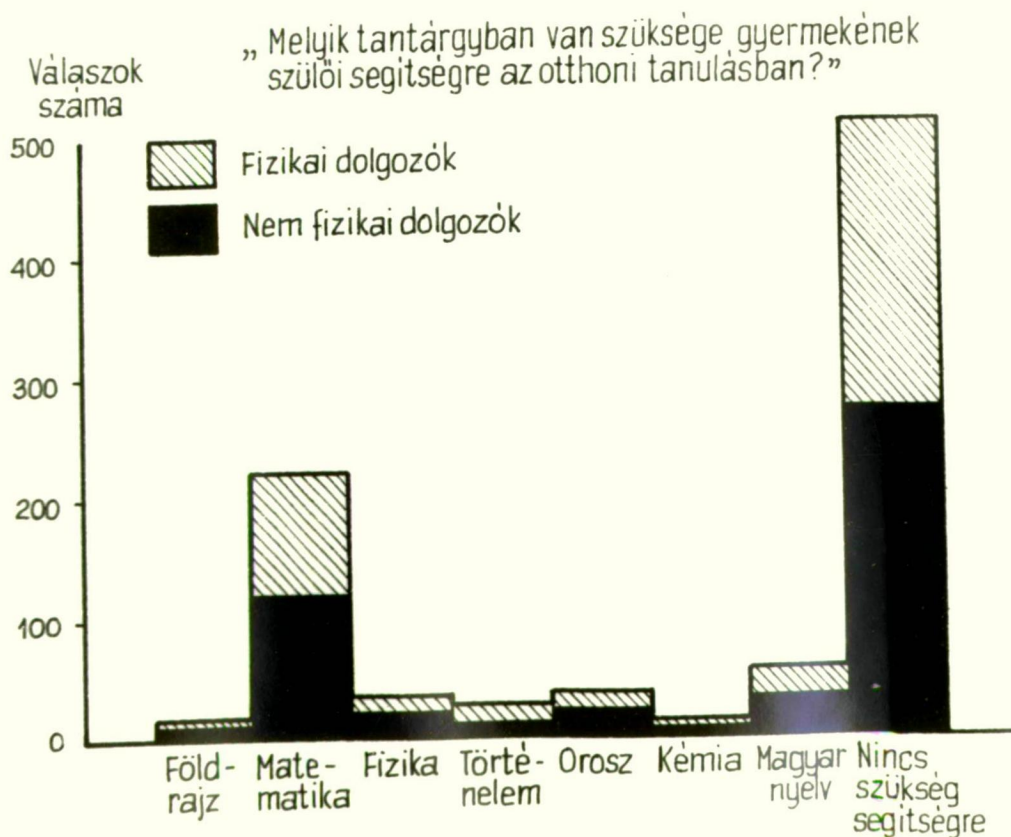
Meglepően kevés azoknak a szülőknek a száma, akik a tantárgy-kedveltség motivációjaként a "szülők hatására" ténytet jelölik.

Számszerűen: 6 fizikai dolgozó szülő,
4 alkalmazotti dolgozó szülő,
15 értelmiségi dolgozó szülő.

Kiemelésre érdemes észrevételük az egyéb javaslattal kapcsolatban nem volt. Ennek magyarázatát abban látom, hogy a szülők egyetértettek és elfogadták a kérdőíven felsorolt motivációkat és abból választottak.

b./ A második kérdés útján azt tudakoltam, hogy melyik tantárgyban van szüksége a tanulónak szülői segítségre. A tantárgy megnevezését is kértem. Egyértelműen megállapítottam, hogy a szülőknek tudomásuk van erről is. A választokat itt is a gyakoriság alapján grafikonon mutatom be. /külön ábrázolom a fizikai dolgozó szülők válaszait/

9.

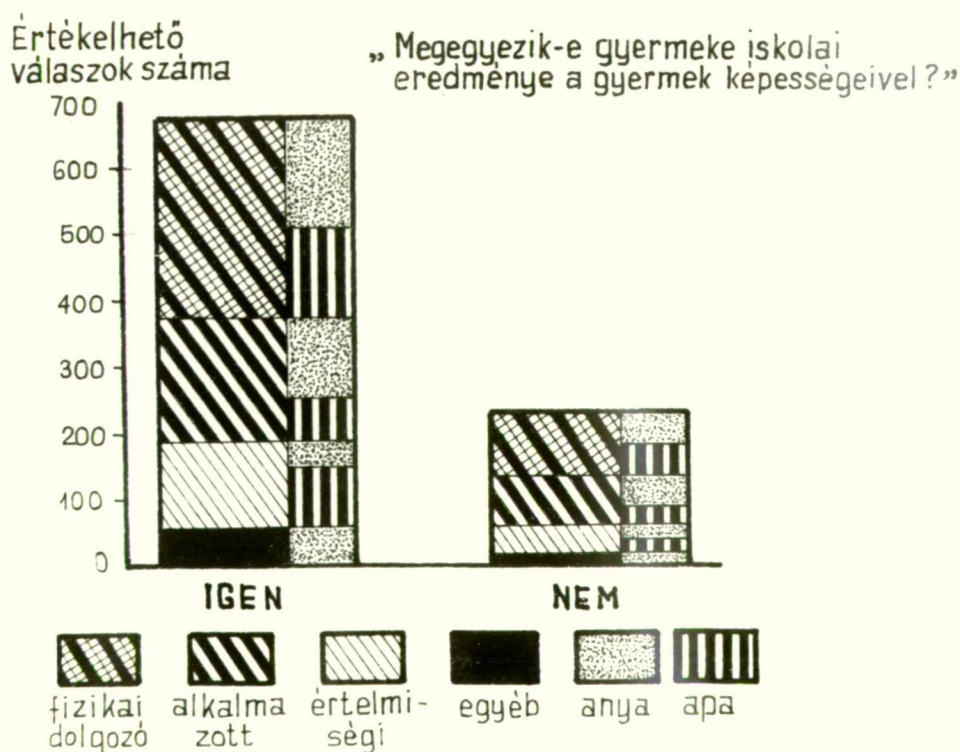
A legmagasabb azoknak a grafikonja, akiknek nincs szükségük segítségre. A tantárgyak felsorolásából megtudtam, hogy a matematikához kell legtöbb otthoni segítség, ezt követően a magyar nyelvtan, utána az orosz nyelv, a fizika, történelem, földrajz és kémia következik sorrendben. Ez különösebben nem tér el az általános iskola felső tagozatán és a középiskolában. A szülőkkel való beszélgetés alkalmával megszívlelendő megjegyzésekkel egészítették ki a kérdőív válaszait. Egyre több azoknak a szülőknek a száma, akik nem tudják gyermekeiket a tanulásban segíteni, nemcsak időhiány miatt, hanem a tantárgy sajátosságai miatt. Ugy érzik a szülők, hogy a mai iskolai követelmények magasabbak, mint a saját képzettségük. Helyesen vélekednek gyermekük otthoni folyamatos ellenőrzésének fontosságáról is. Meglepőek azok a konkrét szülői vélemények is, amelyek az iskola teljesítményére vonatkoznak.

c./ A harmadik kérdés kapcsán arról érdeklődtem, hogy a szülők a gyermekük képességeivel összhangban látják-e az iskolában elért eredményeket. Az adatokat feldolgoztam statisztikai táblázatban.

Megnevezés	Igen	Nem	Összesen
Válaszok száma			
Összes értékelhető válasz	673	226	899
ebből: anya	372	140	512
apa	301	86	387
Fizikai dolgozó	203	94	297
Alkalmazott	188	73	261
Értelmiségi	129	48	177
Egyéb	53	11	64
Megoszlás százalékban			
Összes értékelhető válasz	74,9	25,1	100,0
ebből: anya	72,6	27,4	100,0
apa	77,8	22,2	100,0
Fizikai dolgozó	68,4	31,6	100,0
Alkalmazott	72,0	28,0	100,0
Értelmiségi	72,9	27,1	100,0
Egyéb	82,8	17,2	100,0

Kedvezőnek tartom az iskola és a családi ház kapcsolata szempontjából, hogy a szülők 74,9 % a igennel válaszolt, 25,1 % válasza nemleges. A fizikai dolgozó szülőknél ez az adat jelentékenyen módosul, 68,7 %-a válaszolt igennel, /csökkenő/ és 31,6 %-a nem tartja összhangban az iskola értékelését és a gyermek képességeit. Ez a tény arra enged következtetni: nem problémamentes jelenleg még az iskolában a gyermeki személyiség megítélése.

10.

A témán belül nemcsak aláhuzásos választ kértem, hanem szöveges indoklást is. Elég nagyszámban válaszoltak. Az alábbiakban ismertetem ezeket a válaszokat külön csoportosításban, a fizikai és értelmiségi dolgozókat. /F = fizikai, É = értelmiségi/

- "Felületes, gyakorlati érzéke van, de ennek nincs értéke a tanár szemében" /F 51, 74, 83, 101, 107, 160, 610/
- "A gyermek képessége jobb lenne, de szorgalma kevés" /F 8, 21, 34, 48, 70, 82, 94, 403, 420, 493, 511, 770/
- "A gyermek képessége jobb lenne, de nagyon gátlásos" /F 5, 35, 40, 66, 99, 150, 161, 172, 200, 342, 899/
- "Jobb képességű, de figyelmetlen" /F 49, 157, 202, 325/
- "Jobb képességű, de a tantárgy egy részét nem szereti és azt nem is tanulja" /F 13, 179, 259, 347, 654, 709/
- "Többre lenne képes, több feleltetéssel" /F 3, 567, 580/
- "Többre lenne képes, de nem látja a tanulás szükségességét" /F 228, 279, 386, 690/
- "Tul csendes és az értékelése rosszabb, mint amire a tanuló képes" /F 57, 59, 168/
- "Az ellenőrzőbe irt érdejegyek nem egyeznek az év végén kapott osztályzattal" /F 300, 532, 544, 556/
- "Jobb képességű, de rendszertelenül tanul, lusta" /F 770, 775, 781, 809, 838/
- "Többre lenne képes, de be van skatulyázva" /F 77, 78, 79/
- "Elég aktív, de a tananyagba nem mélyül el" /F 884, 885, 886/

- "Jobb képességű, de nagyon játékos /akaratgyenge/"
/É 1, 4, 11, 50, 451, 542, 543, 870/
- "Jó képességű, de figyelmetlen" /É 427, 428, 430, 468/
- "Kevés érdemjegyet kap és ennek alapján nem lehet a tanulót reálisan elbírálni, nem értékeli folyamatosan az órákon tanusított aktivitást, mérni kellene az évközi szereplést is" /É 83/
- "Jobb képességű, de az írásbeli kifejezőkészsége lerontja"
/É 888, 889, 893/
- "Jobb képességű, de izgulékony, drukkos" /É 478, 479/
- "Az iskola nem motiválja eléggé a tanulásra" /É 61, 62, 63/
- "Nem megfelelő a humán tárgyak iránti érdeklődése" /É 69/
- "Jobb képességű, de nincs ambíciója" /É 55, 203, 204/
- "Az osztályfőnök részéről szimpatia-hiány" /É 349, 350/
- "Jó képességű, de nem szorgalmas" /É 122, 123, 124, 129/

Az írásbeli véleményeket reálisnak, őszintének tartom. Ismerik a szülők gyermekeiket, természetesnek tartom azt is, hogy a személyiség értékeit pozitív oldalról közelítik meg. Az elfogultságot tartalmazó észrevételek a gyermekszeretetből fakadnak. Számos negatív gyermeki tulajdonsággal is tisztában vannak. Megszívlelendők azok a szülői vélemények, melyek bizonyos iskolai hiányosságra mutatnak rá, mint pl. nem motiválja az iskola az otthoni tanulásra a gyermeket; a tanárdiák viszony problémái; a tanulói személyiség egyoldalú értékelése /tulságosan intellektuális oldalról közelít/; több

segítséget adjon a napközitotthon a tanuló személyiségfejlesztéséhez; a készség-tárgyakat /testnevelés, ének/ ne osztályozzák, de a magatartás és szorgalom-jegy legyen fontosabb az eddigieknél a tanulók értékelésében; a tanulók önbizalmának fejlesztése tervszerűbben történjék.

A szóbeli válaszokból arra következtettem, hogy a szülők egy része nincs tisztában a képesség fogalmának pszichológiai-pedagógiai értelmezésével. A pedagógiai kutatásnak gondoskodnia kellene "a gyermeki képességek fejlesztése" téma népszerű formában történő megjelentetéséről.

Szándékosan említettem külön csoportosításban a fizikai dolgozók véleményét annak igazolására, hogy lényeges eltérés nincs a válaszok minősége és a problémalátás között.

2./ Az erkölcsi nevelésről alkotott szülői elvárásokról az alábbi kérdések útján tájékozódtam:

- a./ "Milyen tulajdonságok kialakítását várja az iskolától? /Kérjük, fontossági sorrendben sorolja fel!/"
- b./ "Mit tehet az iskola annak érdekében, hogy gyermekéből jó közösségi ember váljék?" /tömör szóbeli válaszokat kértem/
- c./ "Huzza alá a felsorolt tulajdonságok közül azt a háromat, amelynek kialakítását az iskola részéről

legfontosabbnak tartja!"

jószivü	fegyelmezett	megelégedett ember
igazságos	önálló	érvényesülni akaró
becsületos	aktív	önzetlen
pontos	jó közösségi ember	megbízható
határozott	értelmes ember	

a./ Az első kérdésre szöveges választ kértem, azt akartam megtudni, hogy a szülők milyen erkölcsi tulajdonságokat ismernek, pontosabban milyen tulajdonságokat szeretnének gyermekeikben kialakítani az iskola útján. A kérdezettek 100 %-a válaszolt a feltett kérdésre. A felsorolásokból azt állapítottam meg, hogy a szülők tisztában vannak a kommunista erkölcs normáival.

A szülők által elvárt erkölcsi tulajdonságokat csoportosítva közlöm:

Általános jellemtulajdonságok:

meg nem alkuvó, aktív /többen írták/, bátor, igazságos, udvarias, kötelességtudó, emberszerető, érdeklődő, őszinte, türelmes, becsületos, /többen jelölték/ ne legyen anyagiás, erős jellemű /többen jelölték/, határozott, egyenes jellemű;

/F/

önzetlen, őszinte, rendszerető, tudás utáni vágy, megbízható,

humanista, igazságos, helyes értékitélettel rendelkező, pontos; /É/

A felsorolt tulajdonságok nem mutatnak lényeges eltérést a két kiemelt kategóriában, sem a nemek szerinti bontásban.

Az emberek egymáshoz való viszonyának normái:

jó közösségi ember /többen irták/, idősek iránti tisztelet /többen irták/, önálló /többen irták/, udvarias, emberszerető, bizalom az embertársak iránt, szülők iránti tisztelet, tanár iránti tisztelet, egymás iránti megbecsülés, türelmes, szófogadó, előzékeny, fogékony legyen a közösség problémái iránt melyben él, határozott, döntőképes; /F/

jó közösségi ember, fejlett kritikai érzékű, segítőkész, felelősségtudat a közösség iránt, szülők iránti tisztelet, szeretet, az emberek megbecsülése, emberszeretet; /É/

A "jó közösségi ember" megjelölés a megkérdezettek 73 %-ánál szerepel. A következő kérdésben még konkrétabban kerül elő a közösségi emberré válás igénye. Azzal, hogy két helyen is megemlítik, - úgy érzem - a fontosságát hangsúlyozzák.

Az embernek önmagához való viszonyának normái:

önzetlen, őszinte, érdeklődő, öntudatos, szivós, nem anyagias,

kötelességtudó; /F/

önkritikus, tárgyilagos, önzetlen, gerinces, helyes önismertet /többen irták/, önálló /többen irták/, magabiztos /többen irták/, öntevékeny, öntudatos, szerény; /É/

Összehasonlítva a két kategória felsorolását, megállapítottam, hogy válaszuk nagyon szegényes képet mutat, különösen észlelhető ez a fizikai dolgozók esetében. A helyes önismertet és az önállóság erkölcsi fogalmának hangsúlyozását különösen fontosnak tartom, mert fejlődő tanulóról, személyiségről van szó.

Munkához, tanuláshoz való viszony normái:

munkaszerető, gyakorlatias, aktív /többen jelölték/, önálló /többen jelölték/, szorgalmas, munkaszerető, a tudást értékelni tudó, türelmes, szívós, kitartó /többen irták/, fegyelmezett legyen a politikai kérdések iránt, felelősségérzete legyen a társadalom iránt, amelyben él, határozott; /F/

legyen életcélja, munkaszerető, aktív, önálló /többen irták/ szeressen tanulni, rendszerető, megbízható, kötelességtudó, szorgalmas, pontos; /É/

Gazdag, sokrétű normákat jelöltek meg, főleg a fizikai dolgozó szülők.

Áttekintve az eddig felsorolt normákat, különösnek tartom, hogy a hazafiságra és internacionalizmusra nem utaltak egyáltalán.

b./ A második kérdésre szintén szöveges választ kértem, az-
iránt érdeklődtem, hogy mit várnak a szülők az iskolától
annak érdekében, hogy gyermekükből jó közösségi ember vál-
jék.

Szocialista társadalmunkban ez a feladat nagy hangsúlyt
kap, hiszen az "egyéni érdek és közösségi érdek, az egyes
személyek belső gazdagodása és az egész közösség gazdagodá-
sa harmóniában fonódhat össze. Az emberi sokoldalúság lét-
feltételei is - mint láttuk - ebben az igazi közösségben
vannak adva."

A közösség a sokoldalú kommunista személyiség nevelésének
egy átfogó kategóriája. Mondhatjuk azt is, hogy "a kommu-
nista nevelés logikája a közösségben való nevelés". /11/
A kérdezettek 100 %-a válaszolt a feltett kérdésre, ter-
mészetesen különböző színvonalon és részletességgel. Van-
nak frázisos, semmitmondó válaszok is.

Az alábbiakban ismertetem a szülők e kérdésre adott vála-
szait: /gyakoriság sorrendjében/

- "gyakori közös iskolai kirándulások szervezése" /F 8, 15,
44, 120, 121, 122, 154, 155, 267, 268, 269, 270, 811, 821/

- "Közösségi rendezvények, több iskolán kívüli szervezett foglalkozás, klubélet" /F 3, 99, 100, 111, 112, 113, 119/
- "A gyengébb tanulók közösségi vonásait is vegyék figyelembe" /F 34, 35, 36, 321, 322, 323, 444, 445, 456, 789/
- "Szinvonalasabb, érdekesebb uttörő-élet legyen" /F 30,31/
- "Több közös szervezésű társadalmi munka" /F 571, 573, 590/
- "A pedagógus példázza a közösségi ember típusát" /F 744, 766/
- "Jó szülő-tanár kapcsolat a közösségi nevelésben" /F 388/
- "Egyéni megbízatások adása a közösségért, a végrehajtás ellenőrzése" /F 171, 173, 188, 189, 190/
- "Több közös rendezvény legyen osztályon belül" /F 67, 419/
- "Aktív szerepeltetés a közösségben, hatékonyabb uttörő-élet, több tisztségviselő legyen" /F 501, 502, 503/
- "Ne idealizálják az iskolában az életet, beszéljenek a társadalom hibáiról is, de a javítás szándékával" /F 673/
- "A kritika-önkritika gyakorlatát is sajátítsa el a tanuló" /F 39/
- "Több közösségi téma legyen osztályfőnöki órákon, több tanuló végezzen társadalmi munkát és magyarázzák meg annak jelentőségét, a társadalmi értékét" /F 800/
- "Fokozzák a szakkörökön és egyéb közösségi foglalkozáson annak jellemformáló hatását" /F 77/
- "Erkölcsei-politikai nevelést, minden gyermek kapjon uttörő-feladatot a jó osztályszellem kifejtésére" /F 354/
- "Az iskolai közös programok keretében fokozzák a tanárok iránti tiszteletre nevelést és a tanulótársak megbecsülésére nevelést" /F 483/

- "Apróbb megbízatások rendszerének kidolgozása és alkalmazása, ne kivételezzon az iskola" /F 25/
- "A közösségi szellem legyen független a szülők foglalkozásától" /F 547/
- "A közösségi életre nevelés fonódjon össze a helyes életmódra neveléssel" /F 2/
- "Az egyéni érdek - közösségi érdek összehangolása az iskolai élet gyakorlatában az eddigieknél jobban" /F 29/
- "Komolyabb segítséget adjanak a nevelők a mozgalmi munkához" /F 899/
- "A KISZ kapjon nagyobb önállóságot és tevékenyebb osztályközösség kialakítására törekedjenek" /F 34/
- "Bizalmas légkör legyen az osztályban és több iskolán kívüli együttlétre kerüljön sor" /F 37/
- "Ne csak kitűnő tanulók kapjanak közösségi megbízatást" /F 401/
- "A közösség formálása hatékonyabb tanári irányítással történjék" /F 239/
- "Olyan osztályközösség legyen, ahol mindenki munkát kap képességei szerint, a megbízatásokat rendszeresen ellenőrizték és értékeljék az illetékesek" /F 655/
- "Minden tanulónak jusson feladat, melyet a többiek érdekében végez, s az eredményt kövesse az elismerés" /É 65, 342, 346, 460, 481, 482, 789/
- "Több szakkör, kirándulás, hatékonyabb uttörő-élet" /É 8, 539, 540, 541, 677, 678, 680, 681/

- "A közösségi nevelés elveit ne csak elméletben tanítsák, hanem gyakorlatban is érvényesítsék" /É 79, 180, 192/
- "Aktív, jó szellemű osztályközösség megteremtése" /É 174/
- "Szervezettebb mozgalmi élet" /É 175, 176, 868/
- "A napköziotthonban is legyenek közös programok" /É 659/
- "Erősítsék a KISZ munka tartalmi oldalát" /É 670, 753/
- "Több közös munka-játék szervezése" /É 744, 811, 812/
- "Közös kirándulás-kulturális-sport programok szervezése" /É 825, 826, 835/
- "A mozgalmi munkán belül tanuljanak meg szervezni a tanulók" /É 228/
- "Több társadalmi munkán keresztül fejleszteni a közösséget" /É 229, 489, 490, 491, 493/
- "A kollektív együttélés szabályaira mutasson rá az iskola" /É 630/
- "A feszélyezett tanár-diák kapcsolat megszüntetése a mozgalmi munkában" /É 878/
- "Csapatversenyek szervezése, érezze a tanuló a közösségekben lévő erőt" /É 522/
- "Több kiscsoportos foglalkozás és benne az egyén saját részfeladatát ismerje és tartsa fontosnak" /É 3/
- "A baráti segítségnyújtás kifejlesztése közösségekben belül" /É 69/
- "Kritika, önkritika fokozása" /É 196/
- "Minél több megbízatást kap a tanuló, annál jobban fokozódik aktivitása" /É 193/

- "Olyan közösségi szellem kialakítása, ahol az egyéni érdekek alárendelt szerepet játszanak" /É 489/
- "Igazságosabb, őszintébb tanár-diák kapcsolat a mozgalmi munkában" /É 349/
- "Értékelje az iskola a másokért végzett munkát és adjon is lehetőséget, hogy másokért dolgozzanak, tudják elítélni az olyan érvényesülést, amely mások rovására történik" /É 811/
- "Tegye az iskola vonzóbbá az uttörőéletet" /É 812/
- "A feladatokat az egész osztály között úgy megosztani, hogy a munka kövácsoolja össze a közösséget. Érezze a gyermek magának az iskolát, büszke legyen arra, hogy abba az iskolába jár" /É 366/
- "Az iskola célja és a tanári magatartás nincs mindig szinkronban" /É 379/

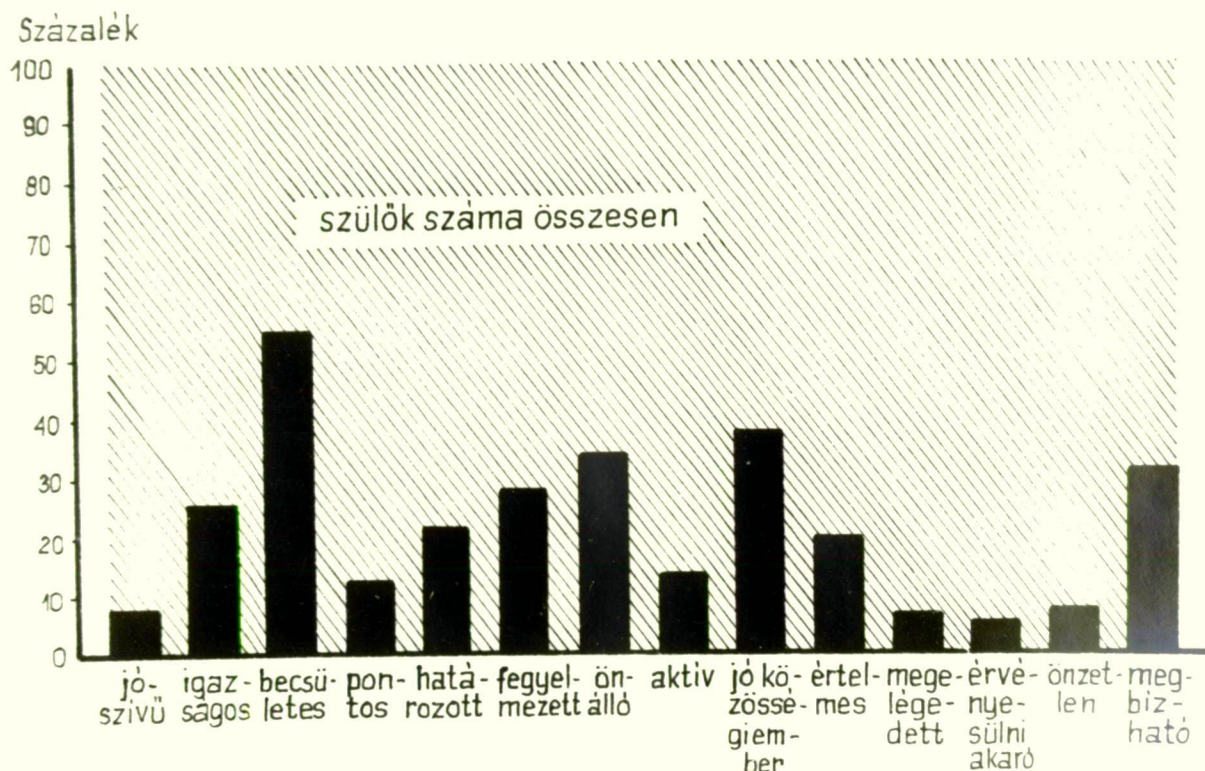
Ha megvizsgáljuk a szülők észrevételeit, megállapíthatjuk, hogy nagyon sok hasznos, tartalmas javaslatuk van. Az idézetek illusztrálásában a gyakoriságot és a tartalmi mondanivalót vettem alapul, ezért nem minden megjegyzést soroltam ide. A hasznos vélemények mellett elég sok értéktelen javaslatot is irtak, pl:

- "Az egészséges szellem továbbfejlesztése" /É 200 - túl általános/
- "Valódi KISZ élet megteremtése" /É 320/

- "Rendelkezzen minden tanuló közösségi adottsággal"
/É 345 - téves/
- "A szó és tett egysége az iskolai munkában" /F 346 - nem tartozik a témához/
- "Ne csak oktatásra törekedjen az iskola, hanem a tárgyak megszerettetésére" /F 385 - nem tartozik a témához/
- "A kéthavonkénti taggyűlés alapján nem lehet közösséget formálni" /F 179 - nem egyedül a taggyűlés a közösségformálás színtere/

c./ A harmadik kérdésre 14 erkölcsi tulajdonságból kellett a szülőknek hármat kiválasztani és aláhúzással jelölni. Mind a 898 szülő válaszolt a kívánt módon. Jelentéktelen tévedés előfordult néhány kérdőíven, 3 helyett 4 tulajdonság, ill. 5 volt aláhúzva. Az adatfeldolgozásnál ilyen esetben a sorrend alapján döntöttem. Általános észrevételem, hogy lényeges erkölcsi alapkérdésekben, erkölcsi normákban az osztálytársadalmi célok, a kommunista nevelés tartalma és feladatai és a szülői törekvések között eltérés nincs.

Nézzük meg az alábbi grafikont, melyen világosan, érzékletesen láthatók a szülői elvárások:

Pontosabban szemlélve az ábrán látható erkölcsi tulajdonságok oszlopait, a legmagasabbra a becsületes, a jó közösségi ember, az önálló és a megbízható kategóriák grafikonja szökik. Mind a négy etikai norma olyan, amelyet kíván az iskola a tanulóban kifejleszteni. Ezért az elvárások a szülők és az iskola részéről egybeesnek, és ez jelenleg is és a jövőben is kedvező az iskolára, de az egész szocialista társadalomra nézve is.

Vizsgáljuk meg elméletileg mit is jelent a felsorolt első 4 etikai tulajdonság!

Becsületesség: "Erkölcsei tulajdonság, az egyik legfontosabb erkölcsi követelmény megnyilvánulása. Megköveteli, hogy az ember legyen igazságos és elvhű, híven teljesítse vállalt kötelességeit, legyen meggyőződve az általa szolgált ügy igazáról, legyen őszinte embertársaival és önmagával szemben, cselekedeteinek motivumait illetően, ismerje el és tartsa tiszteletben mások jogait ahhoz, ami törvényesen megilleti őket. A becsületesség ellentéte a csalás, a hazugság, a lopás, a hitszegés, a képmutatás."

/12/

Jó közösségi ember: "A társadalmi és egyéni érdekek egységének tudatosulása, az ember bizonyos esetekben, amikor szükséges, le tud mondani saját érdekeiről a társadalmi érdekek javára. A társadalmi érdekek elsődlegességének elismerése nem jelenti azt, hogy az egyéni érdekeket feltétlenül háttérbe kell szorítani. A közösségi ember felelős cselekedeteiért saját közösségével szemben. A legcsekélyebb mértékben sem jelenti azonban az ember elszemélytelenedését, a személyiség érdekeinek elnyomását." /13/

Önállóság: "Akarati jellemvonás, az értelmi tevékenység, a tanulás, a gondolkodás, az önálló szellemi alkotás, a

feladatok megoldása, a szerzett ismeretek gyakorlati alkalmazása során alakítható ki." /14/

Megbízhatóság: "Akiben minden körülmények között meg lehet bízni." /15/ A pedagógia pedig ezt mondja róla: "A személyiség akarati szektorába tartozó, egyike a legmarkánsabb erkölcsi tulajdonságnak." /16/

Megállapíthatjuk mind a négy etikai tulajdonságról, hogy tartalmát tekintve "közösségi" erkölcsi fogalom.

Nézzük meg az erkölcsi tulajdonságok további rangsorát. Ötödik helyre a f e g y e l m e z e t t , hatodikra az i g a z s á g o s , hetedikre a h a t á r o z o t t , nyolcadikra az é r t e l m e s , kilencedikre az a k t i v , tizedikre a p o n t o s , tizenegyedikre a j ó s z i v ü , tizenkettedikre az ö n z e t l e n tulajdonság került.

A két utolsó legalacsonyabb oszlop a megelégedettség és az érvényesülni akaró kategóriáé. Az előző etikai fogalom az érzelmi szférába, az utóbbi az értelmi szférába tartozó, jellemet és akaratot motiváló mozzanat. Gondolkodóba ejtett az első pillanatban az a tény, hogy a szülők miért a tizenharmadik és a tizennegyedik helyre jelölték a fenti két jellemvonást.

A megelégedettség kb. azt fejezi ki, hogy valaki azzal, amije van, beéri, vagyis valamit kielégítőnek tart - ennél fogva egy passzivitásra kényszerítő tulajdonság. Más oldalról megközelítve pedig a gőgös, a beképzelt magatartást hordozza, valamint a belenyugvásos, megalkuvó mentalitást is. Mindkét értelmezés egyformán idegen a mai társadalom személyiség-ideáljától.

Az érvényesülni akaró tulajdonság "lebecsülése" mögött pedig egy fontos tudati, szemléleti fejlődést észlelek, hogy a családok a mai társadalomban az érvényesülést nem önálló kategóriaként fogják fel, hanem a közösségi együttélési kategórián belül.

A választott tulajdonságokat táblázat formájában is feldolgoztam a következőképpen:

Az iskola részéről kialakítandó legfontosabb tulajdonságok	Fizikai dolg.		Alkalma- zott		Értelmi- ségi		Egyéb		Összesen
	anya	apa	anya	apa	anya	apa	anya	apa	
jószivű	22	17	10	3	1	4	9	-	65
igazságos	63	47	32	22	11	31	19	1	226
becsületes	107	88	111	55	36	63	31	2	493
pontos	25	22	22	10	6	16	8	-	109
határozott	46	37	34	21	20	24	10	1	193
fegyelmezett	61	52	52	26	16	28	13	1	249
önálló	75	61	55	35	19	44	13	2	304
aktív	25	14	25	16	13	14	13	-	120
jó közösségi ember	75	63	73	39	31	38	19	3	341
értelmes	30	36	30	24	19	26	10	1	176
megelégedett	12	8	13	5	6	11	-	-	55
érvényesülni akaró	10	12	10	2	1	4	6	-	45
önzetlen	12	15	11	6	6	9	4	-	63
megbízható	79	63	48	24	19	24	22	1	280
Szülők száma									
összesen	213	184	174	87	65	112	59	4	898
/nemenként/									

A táblázat adatai még tovább pontosítják az elemzést és a szociális kategóriák szerinti válaszok is jól láthatók. Legmagasabb számú válasz a becsületesség erkölcsi kategóriájára esett, 493 fő húzta alá. Ebből 195 fő fizikai dolgozó szülő, utána az alkalmazotti kategória következik 166 aláhuzással. A számadatok tükrében a második helyre a jó közösségi ember került, 341 fő aláhuzással. Ebből fizikai dolgozó

adata 138, az alkalmazotti rétegé 112, az értelmisége 69, tehát ezt az erkölcsi normát a társadalom mindhárom alaprétege fontosnak tartja. Harmadik helyre az önállóság tulajdonság került, 304 fő véleménye alapján. Ebből fizikai dolgozó adata 136, alkalmazotti réteg 92, értelmiségi 63, szintén érdemleges mindhárom kategóriánál ez a tulajdonság. Negyedik helyre a megbízható jellemvonás került. Véleményem szerint ez a norma a kötelességtudás és a becsületesség jellemvonását is magában foglalja. A két tulajdonság differenciálása nem valószínű, hogy a szülőknél tudatos megkülönböztetést jelent. A megbízható tulajdonságot 280 fő húzta alá. Szociális kategória alapján szemlélve az adatokat a fizikai dolgozók és az alkalmazotti réteg várja ennek kialakítását az iskolától különösen.

Az érvényesülni akaró tulajdonságot csupán 44 fő húzta alá. Fizikai dolgozók közül 22-en, legkevesebb számmal, mindössze 5 fő értelmiségi jelölte ezt a jellemvonást. Az adatok sorában az utolsóelőtti helyet a megelégedettség kapta, 55 aláhuzással. Jellemzőnek érzem, hogy az "egyéb" kategóriájú szülők ezt a tulajdonságot egyáltalán nem húzták alá.

Végül érdekes tapasztalatot szereztem, ugyanis az értelmes ember, mint ideál sorrendben csak a 8. helyen áll.

Meglepően kevés a fizikai dolgozó aláhúzása, mindössze 66, mely az egésznek csak egyötöde. Ez az adat érzésem szerint a tanulás, a képzettség lebecsülését is jelenti.

A tartalmi elemzés világossá teszi a szülők elvárásait az iskolától. Más kérdés az, hogy a szülő ma még nem eleget tesz tudatosan a családban azért, hogy ezeket az erkölcsi tulajdonságokat az iskola partnereként mélyítse, alakítsa, formálja gyermekében, hanem inkább az iskola feladatának tekinti.

3./ A harmadik gondolat körbe az iskolai testi nevelésről gyűjtöttem össze a szülői véleményeket. A kérdés így hangzott:

" Megfelelőnek tartja-e az iskola testi nevelését, sportolási lehetőségeit, gyermeke egészséges fizikai fejlődésére gyakorolt hatását?

igen - nem - részben "

/aláhúzással válaszolhattak a szülők/

A válaszok feldolgozása adat és százalékos megoszlásban az alábbi táblázatban található:

Megnevezés	Igen	Nem	Részben	Összesen
V á l a s z o k s z á m a				
Összes értékelhető válasz	559	87	253	899
Ebből: anya	330	44	138	512
apa	229	43	115	387
Fizikai dolgozó	280	20	97	397
Alkalmazott	156	28	77	261
Értelmiségi	85	34	58	177
Egyéb	38	5	21	64
Megoszlás százalékban				
Összes értékelhető válasz	62,2	9,7	28,1	100,0
Ebből: anya	64,4	8,7	26,9	100,0
apa	59,2	11,1	39,7	100,0
Fizikai dolgozó	70,5	5,0	24,5	100,0
Alkalmazott	59,8	10,7	29,5	100,0
Értelmiségi	48,0	19,2	32,8	100,0
Egyéb	59,4	7,8	32,8	100,0

Nézzük meg mi van a számadatok mögött!

Első látásra az "igen" válaszok száma megnyugtató, ami annyit jelent, hogy az iskola testi nevelésével nincsenek komolyabb problémák. Az összes értékelhető válaszból, 899-ből, 559 "igennel" válaszolt, százalékosan kifejezve 62,2 %.

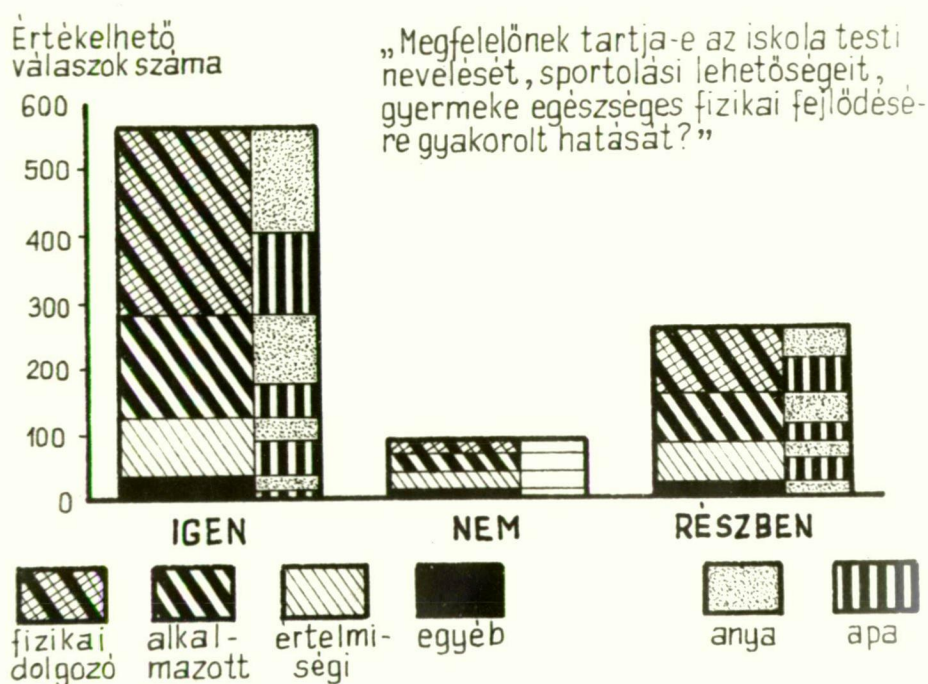
Azonban, ha a "részben" és a "nem" válaszokat összeadjuk elég magas százalékot kapunk /37,8 %/, amelyből azt olvashatjuk ki, hogy a családi ház e nevelési területtel még sincs megelégedve. Még meggyőzőbb ez a tény, ha a nemek szerinti adatra vetünk egy pillantást. Az apák elégedettsége nagyobb. Százalékban kifejezve: anyák nem és részben válasza összesen 35,6 %, apák nem és részben válasza összesen 56,6 %. A szociális kategóriák szerint is érdekes a válaszok megoszlása:

A fizikai dolgozó szülők "igen" válasza a legmagasabb, 70,5 %, a "nem"-ek aránya 5 %. Szemben az értelmiséggel, ahol a "nem" válasz 12,2 %-os és a "részben" válasz 32,8 %, összesen 52 %.

Okát abban látom, hogy a fizikai dolgozó szülők a testi nevelés tantervi követelményeit nem ismerik, a képzési, nevelési feladat folyamatosságát ily módon nem tartják fontosnak, hasonló adat jellemző az alkalmazotti rétegű szülőkre is. Az értelmiség véleménye realisabban közelít a jelenlegi

általános iskola és a középfoku iskolák testi nevelésének problémáihoz.

12

Nem véletlen, hogy az oktatási határozat megvalósításának első szakaszában már testnevelésből tantervi módosítást hajtottak végre és a heti két órát felemelték 3 órára. Előtérbe került ezzel kapcsolatban a tömegsport fontossága, valamint társadalmi összefogással országosan bővíteni akarják a tornatermek, sportlétesítmények számát is.

4./ A negyedik gondolatkörhöz a következő kérdéseket tettem fel a szülőknek:

a./ "Elegendőnek tartja-e gyermeke szépérzékének fejlesztését, a színház- és filmművészet, a festészet, a szobrászat megszerettetése, értése érdekében?

igen nem részben "

/egyrészt aláhuzásos választ kértem, másrészt tovább folytattam a kérdést/ "ha nem, hogyan kellene ezen javítani?" /ezuton lehetőséget adtam a szöveges észrevételek megírására is/

b./ "Elegendőnek tartja-e, amit az iskola nyújt gyermeke irodalmi érdeklődésének felkeltésére, az olvasás megszerettetése szempontjából?

igen nem "

/aláhuzásos választ kértem, de az előzőhöz hasonlóan feltettem az alábbi kérdést is/ "ha nem, hogyan kellene ezen javítani?" /melyre szöveges válaszokkal feleltek/

c./ "Elegendőnek tartja-e, amit az iskola nyújt gyermeke zenei műveltségének kialakításához?

igen nem részben "

/aláhuzásos formában válaszoltak rá a szülők/

Az elemzést a pontok sorrendjében végzem.

Az ember sokoldalú kommunista nevelése elképzelhetetlen alapos, tartalmas esztétikai nevelés nélkül. Mind az általános iskola, mind a középiskola fontos részt vállal e területen.

Első kérdésemben azt kutattam, hogy elegendőnek tartják-e a szülők azt az esztétikai élményanyagot, melyet az iskola nyújt a színház- és filmművészet, a szobrászat, festészet megszerettetése érdekében.

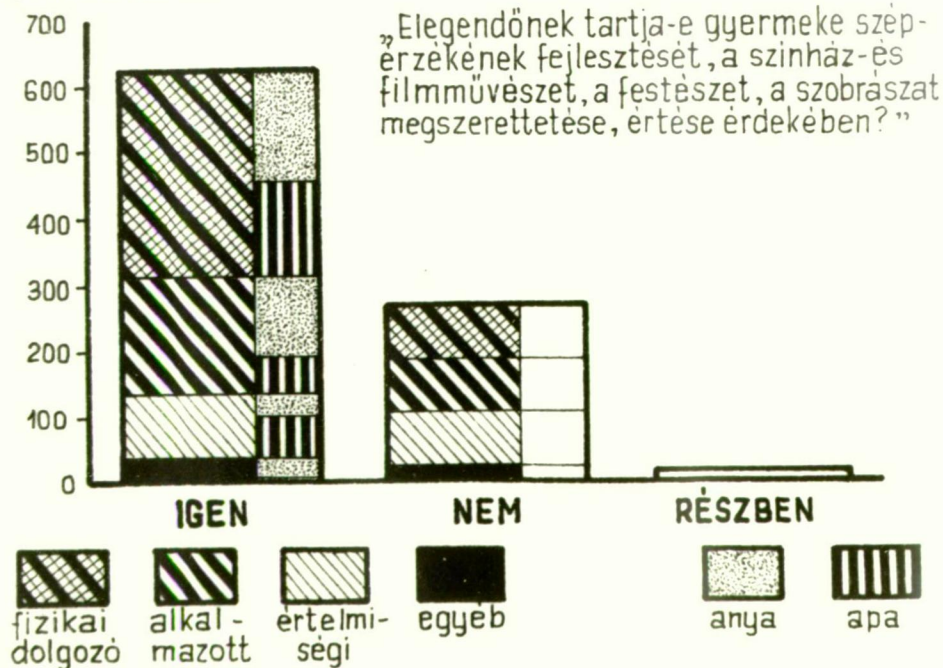
Az aláhúzásos válaszok adatai a következő táblázatban láthatók.

Megnevezés	Igen	Nem	Részben	Összesen
	Válaszok száma			
Értékelhető válaszok száma	624	264	11	899
Ebből: anya	358	148	6	512
apa	266	116	5	387
Fizikai dolgozó	311	84	2	397
Alkalmazott	179	79	3	261
Értelmiségi	93	79	5	177
Egyéb	41	22	1	64
	Megoszlás százalékban			
Értékelhető válaszok száma	69,4	29,4	1,2	100,0
Ebből: anya	69,9	28,9	1,2	100,0
apa	68,7	30,0	1,3	100,0
Fizikai dolgozó	78,3	21,2	0,5	100,0
Alkalmazott	68,6	30,3	1,1	100,0
Értelmiségi	52,5	44,6	2,9	100,0
Egyéb	64,1	34,4	1,5	100,0

Az értékelhető válaszok 69,4 %-a elegendőnek jelöli az iskola esztétikai nevelését. Ez a szám elég magas. Azonban érdemes a "nem" válaszok adatára is felfigyelni, a 29,4 %-ra. A "részben" válaszok jelentéktelenek, mindössze 1,2 %. Elgondolkodtató a szociális kategóriák szerinti megoszláson belül az alkalmazotti és értelmiségi réteg százalékos aránya, mindkettő meghaladja az összes "nem" válaszok adatát, pontosabban az alkalmazotti réteg 30,3 %-a, az értelmiségi réteg 44,6 %-a nem tartja elegendőnek az iskolai esztétikai nevelést. Az utóbbi adat majdnem a fele az értelmiségi szülőké.

Szemléletesebben láthatók mindezek az alábbi ábrán.

Értékelhető
válaszok száma

A témán belül aláhuzásos válasz mellett szöveges javaslatot is kértem a szülőktől. Az általam lényegesnek tartott válaszokat illusztrálom. Külön csoportosítva a fizikai dolgozó szülők és az értelmiségi szülők válaszát:

- "Modernebb szemléltető eszközök alkalmazásával mélyítsék az esztétikai élményt" /F 41/
- "A tanítási órákon készítsék elő a tanárok előzetesen, amit majd látnak a tanulók a színházban vagy moziban, vagy hallgatnak hangversenyen" /F 199/
- "Nagyobb óraszámot javasolnak az általános iskolában rajzból" /F 200/
- "A szakközépiskolákban fakultatív jelleggel legalább legyen művészettörténet oktatás" /F 701/
- "Készítsenek esztétikai tárgyú oktatófilmeket" /F 510/
- "Tanítsa meg az iskola észrevenni a szépet /tájban, irodalmi alkotásban, zenében, lakáskultúrában stb./" /É 181/
- "A modern festészet-szobrászat mellett elhanyagolja az iskola a klasszikus irányzatokat" /É 186/
- "Helyes a filmesztétika tantárgy bevezetése, csak korszerűbb módszerekkel kellene tanítani" /É 320/
- "Tanítási óra keretében is törekedjenek a tanárok a szép iránti érdeklődés felkeltésére" /É 325/
- "Legyen minden középiskolában művészettörténeti oktatás és szépen illusztrált művészettörténeti tankönyv" /É 330/
- "A pedagógus, az osztályfőnök nem mutat mindig példát a képzőművészetértésében" /É 690/

Az eddigiekben azokat a javaslatokat említettem, amelyek a tanítási óra esztétikai nevelésével kapcsolatosak.

- "Több közös tárlatlátogatás megszervezése" /F 3, 11, 12/
- "Több közös muzeumlátogatás szervezése" /F 691, 790/
- "Rendszeres mozi- és színházlátogatás" /F 331, 332/
- "Esztétikai tárgyu vetélkedők szervezése" /F 338, 339/
- "Kedvezményes hangverseny-bérletek biztosítása /F 111/
- "A középiskolai klubok programjába esztétikai élmény-nyújtásra is lehetőség legyen" /F 601, 602/
- "A KISZ többet foglalkozzon a művészeti nevelés kérdéseivel" /F 420, 421/
- "Szakköri témaként javaslom: több honismereti téma, film, színházban látott darabok megbeszélése, elmélyítése" /F 55, 56, 188/
- "Film-, színház- baráti körök szervezése" /É 709, 710/
- "Külön tárlatvezetés tanulók számára" /É 822, 823/
- "Őszi- és tavaszi szünetben kirándulás útján a természeti szépség megláttatása" /É 430, 455, 456/
- "Egy-egy népművelési szakember meghívása szakköri foglalkozásra" /É 66, 67/
- "Tudatosabb, tervszerűbb izlésnevelés az órán kívüli foglalkozásokon" /É 733, 734/
- "Az uttörő-szervezetten belül több színház-, film- és tárlatlátogatás legyen" /É 518, 520/
- "Kiemelkedő, művészi alkotások iskolán belüli kiállítása az alkotóművész meghívásával" /É 143, 144/

- "A Bernstein-sorozathoz hasonló zenei elemzéseket sugározzon a televízió és a rádió" /É 180/
- "Iskolai színjátszó csoportok működtetése" /É 185/

A fenti javaslatok a tanítási órán kívüli, és az iskolán kívüli esztétikai nevelésre adnak sokszínű programokat. Különösen megszívlelendő az észrevételeknek azon része, amelyek kérik, hogy a tanulókat több esztétikai élményhez juttassa az iskola, vagyis az élmény-nyújtás lehetőségét keveslik. Még mindig sok az ismeretnyújtás ezen a téren és kevesebb a színházi, film, tárlat keretében bemutatott alkotás.

Keveslik a szülők az osztályon és iskolán kívüli közös esztétikai élményeket. Javasolják az iskolai színjátszó-csoportok létrehozását is, egy-egy megfelelő szindarab betanítása és előadása nagymértékben hozzájárulna a tanulók személyiségének gazdagításához.

A témán belül a második kérdésben arra voltam kíváncsi, ami a szülők véleménye az iskola irodalom-oktatásáról, illetve az olvasás megszerettetéséről.

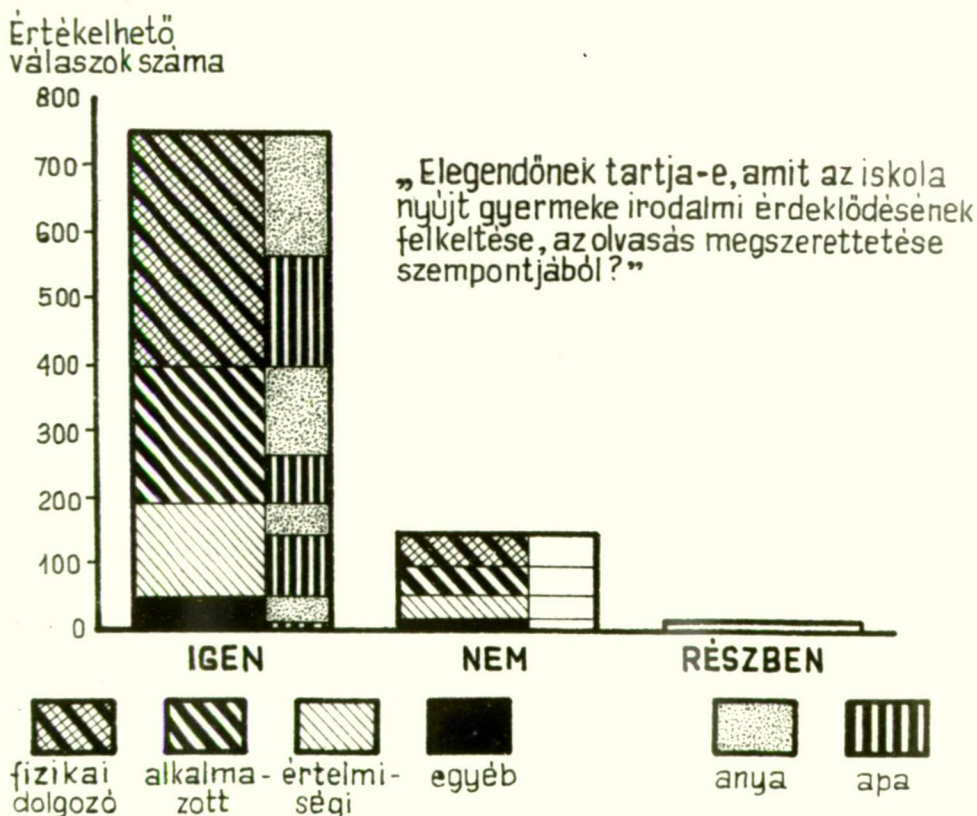
Az aláhúzásos válaszok adatait a következő táblázat illusztrálja:

Megnevezés	Igen	Nem	Részen	Összesen
	Válaszok száma			
Értékelhető válaszok száma	748	142	9	899
Ebből: anya	418	87	7	512
apa	330	55	2	387
Fizikai dolgozó	347	49	1	397
Alkalmazott	208	48	5	261
Értelmiségi	139	35	3	177
Egyéb	54	10	-	64
	Megoszlás százalékban			
Értékelhető válaszok száma	83,2	15,8	1,0	100,0
Ebből: anya	81,6	17,0	1,4	100,0
apa	85,3	14,2	0,5	100,0
Fizikai dolgozó	87,4	12,3	0,3	100,0
Alkalmazott	79,7	18,4	1,9	100,0
Értelmiségi	78,5	19,8	1,7	100,0
Egyéb	-	15,6	-	100,0

A 899 kérdőív válaszaiból elég magas a megelégedett szülők száma, pontosan 748 fő, százalékosan kifejezve 82,2 %. A "nem" válaszok száma összesen 142, a "részben" válaszok száma 9. Szociális kategóriák szerinti bontásban a "nem" válaszok legmagasabb százalékos adata az alkalmazotti rétegű szülőké, 18,4 %.

Szemléletesebben láthatók a fenti adatok a következő ábrán:

14.

A szülők megelégedésének okát abban látom, hogy az esztétikai nevelésben vezető szerepet tölt be a s z é p - i r o d a l o m . Az irodalmi-esztétikai nevelés az életkori sajátosságok figyelembevételével az óvodától kezdve az általános iskola első osztályán át valamennyi iskolafokon végig kíséri a tanulókat. Nem ilyen egyértelmű a megelégedettség, ha feltesszük azt a kérdést, hogy az iskola meg tudja-e szerettetni a tanulókkal az olvasást, tudatosan műélvező olvasókká tudja-e őket nevelni?

A szülők szöveges javaslataiból néhány jellemző, gyakran előforduló véleményt idézek:

- "A tanítási szünidőre is adjon ösztönzést az iskola az olvasásra" /F 5, 19, 20, 130, 131 255, 256, 257/
- "A napközis foglalkozások keretében is segítsék az olvasóvá nevelést" /F 29, 30, 199, 300, 301, 410, 411/
- "Több kötelező irodalom adása, de ne a tartalom leírására, hanem szóbeli élménybeszámolót kérjen a nevelő" /F 430, 451, 453, 600, 601, 720, 721/
- "Irodalmi műsoros délutánok szervezése" /F 2, 699/
- "A kötelező irodalom mellé ajánlott olvasmány-jegyzéket adjon a szaktanár" /F 541, 543, 689, 711/
- "Több író-olvasó találkozó, versenyek, vetélkedők szervezése, pályázatok kiírása és díjazása segítse az olvasóvá nevelést" /F 11, 12, 154, 155, 156/

- "Korszerűbb és felszereltebb iskola könyvtárak kellenének" /F 531, 534, 589/
- "Az érdeklődés felkeltésére érdekes könyvajánlás, diafilm vetítés, viták rendezése" /F 342/
- "Kevés az ifjúságnak való irodalom" /F 731/
- "Nem szeretik eléggé a fiatalok a klasszikus irodalmat" /F 10/
- "Nem ismerik a tanulók a ma élő írókat" /F 33/
- "Vita délutánokon, rajzkeretben egy-egy irodalmi mű bemutatása" /É 221, 222, 410, 411, 412, 413, 899/
- "Emeljék fel az iskolai könyvtár-órák számát, tanítási szünetben is legyen könyvkölcsönzés" /É 870/
- "Ösztönző módszerekkel az érdeklődés felkeltése a jó könyvek iránt" /É 577, 578, 609, 628, 866, 867/
- "A tanulók túl vannak terhelve, emiatt nincs idő olvasásra" /É 876/
- "Nívós önképzőkörök, irodalom barátok körének megszervezése" /É 47, 48, 49, 168, 169, 170/
- "Keveset beszélgetik a tanárok a tanulókat irodalmi élményeikről" /É 29/
- "Több kötelező olvasmány-jegyzékből a tanuló szabadon válassza ki - érdeklődésének megfelelően - a neki megfelelőt" /É 811/
- "Frissen megjelent könyv, dráma, vers, epikai alkotás megvitatása kellene" /É 180, 369, 376, 377/
- "Szinjatszó szakkörök, felolvasó-délutánok szervezésével, az audió-vizuális eszközök alkalmazásával növelje az iskola az olvasók táborát" /É 649/

- "Az újjonnan megjelenő könyvek ismertetése, ajánlása legyen rendszeres és folyamatos" /É 812/
- "A közművelődési könyvtárak népszerűsítése" /É 599/
- "Kapjon a tanuló dicséretet, valamilyen erkölcsi elismerést kiemelkedő olvasottságáért" /É 500/

A szülők szöveges javaslataiból leszűrhetjük azt a következtetést, hogy nem probléma-mentes az iskola irodalom oktatása. Néhány túl általános megjegyzéstől eltekintve hasznos észrevételeket adtak. Előfordul természetesen olyan javaslat is, amely az iskolák eddigi gyakorlati munkájában is megvoltak, csak a családi ház tudomására nem jutottak. Egy néhány javaslat megvalósítását a pénzügyi keret határozza meg. Ma még az iskolák anyagi ellátása nagyon egyenetlen. Megszívlelendők azok a szülői javaslatok is, amelyek a tanulói vagy a tanári módszerekre és tennivalókra utalnak.

A harmadik kérdésben még mindig a témán belül maradván azt kutattam, hogy elegendőnek tartják-e a szülők az iskola zenei nevelőmunkáját?

Mivel szöveges választ nem kértem, ismertetem az aláhúzott válaszok adatait:

Megnevezés	Igen	Nem	Részen	Összesen
	Válaszok száma			
Értékelhető válaszok száma	509	131	259	899
Ebből: anya	281	83	148	512
apa	228	48	111	387
Fizikai dolgozó	230	56	111	397
Alkalmazott	149	38	74	261
Értelmiségi	90	29	58	177
Egyéb	40	8	16	64
	Megoszlás százalékban			
Értékelhető válaszok száma	56,6	14,6	28,8	100,0
Ebből: anya	54,9	16,2	28,9	100,0
apa	58,9	12,4	28,7	100,0
Fizikai dolgozó	57,9	14,1	28,0	100,0
Alkalmazott	57,1	14,6	28,3	100,0
Értelmiségi	50,8	16,4	32,8	100,0
Egyéb	62,5	12,5	25,0	100,0

Felszabadulás után iskolapolitikánk sokat tett a tanulók zenei neveléséért. Általános iskoláinkban, különösen az ének-zene tagozatos osztályokban tervszerű, eredményes oktatás folyik. Nem ilyen egyszerű ez a középfoku tanintézetekben. A szülői ház is érdeklődéssel kíséri az iskola ének-zene oktatását, alátámasztja ezt felmérésem is.

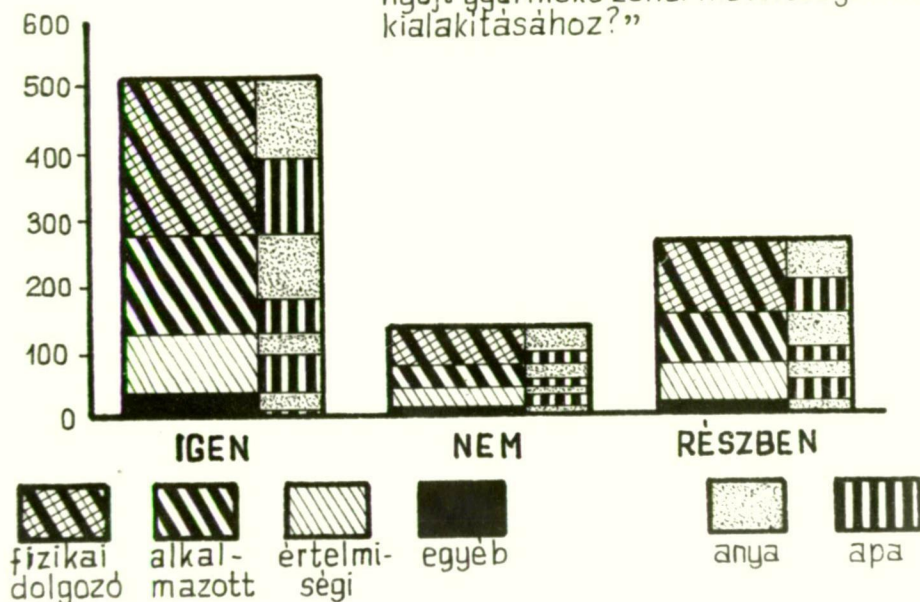
Az adatokban megállapítható, hogy a szülők mindegyike válaszolt a kérdésre. A megelégedett szülők száma 509 fő, az összes értékelhető válaszok 56,6 %-a. A szülők felénél valamivel több válaszolt "igennel". "Nemmel" 131 szülő, az összesnek 14,6 %-a. Részben elégedett, részben elégedetlen 259 fő, az összesnek 28,8 %-a. /Elég magas az utóbbi adat./ Még szemléletesebb képet kapunk a zeneoktatás problematikájának, ha a "nem" és a "részben" válaszokat összeadjuk: 390, százalékosan kifejezve 43,4 %. Ami azt jelenti, hogy majdnem minden második szülő elégedetlen az iskola ének-zenei nevelésével.

A szociális kategóriák szerinti csoportosításban, az alkalmazotti szülők és az értelmiségi szülők "nem" és "részben" válasza a legmagasabb, 42,9 %, ill. az utóbbi még magasabb, 49,2 %.

Ugyanezt szemléletesebb formában láthatjuk a következő ábrán.

Értékelhető
válaszok száma

„Elegendőnek tartja-e, amit az iskola
nyújt gyermeke zenei műveltségének
kialakításához?”

Magyarázatot keresve az elégedetlenség okára: a tananyag túlméretezettsége; a tanításra előírt dalok dallambeli nehézségi foka; a zenehallgatás, mint módszer hiányos alkalmazása; a szólmizálási követelményekben megnyilvánuló tanári maximalizmus stb. jött szóba. A már említett pártdokumentum az ének-zene tantárgyban is módosítást javasol. Az ének-zene tanterv csökkentésével kapcsolatban az alábbiakat olvashatjuk: "Törekedni kell arra, hogy a tanulók a 8. osztályt befejezve a törzsanyag dalátq mint

egységes dalkincset magukkal vihessék az életbe." /17/

További megoldatlan problémát jelent a középiskolás ifjuság zenei nevelése.

Nem mondhatunk pedig le az esztétikai nevelés egyik fontos tartalmáról, a zenei nevelésről sem, hiszen a társadalmi fejlődés által kiváltott legnagyobb élmények, legmélyebb érzések a zenét hallgatók előtt tárulnak fel, mert a zene hatalmas eszköze érzelmeink alakításának, erkölcsünk fejlesztésének, és egész életünk gazdagításának.

K ö v e t k e z t e t é s e k :

- A tantárgykedveltségről a szülői vallomásokból képet kaptunk, melyet ábrán kivetítve szemlélhettünk. A matematika tantárgy érdekes sajátossága ragadott meg, miszerint elég magas azoknak a tanulóknak a száma, akik szeretik ezt a tárgyat és a másik fele pedig a legnehezebb tantárgynak tartja. Véleményem szerint azért szerepel a "segítségre szoruló" tárgyak között első helyen, mert a gyerekek nem értik és nem tudják otthon elkészíteni a házi feladatot. Az órákon kevés a gyakorlat, az elmélet pedig túl nehéz, ha memorizálva tanulja.
- Az idegen nyelvek tantárgyábrája sorrendben a következő a szülők által megjelölt "nehezebb" tantárgyak sorában. Okát abban látom, hogy nem társalgás formájában tanulják a nyelveket, és nem a tanítási órán sajátítják el az idegen nyelv szókészletét, hanem otthoni tanulással, magolás útján, ez viszont hosszú időt vesz igénybe.
- Szándékosan kerültem a kérdésfeltevésnél azt, hogy számszerű eredmények iránt érdeklődjem. Mert véleményem szerint nemcsak az iskolát jellemzi az osztályzat-központosság, hanem a szülők nagyrésztét is. /Az interjú-beszélgetések alapján állítom ezt./Szinte mechanikusan napról-

napra aziránt érdeklődnek, hogy a gyerek miből hányast kapott, vagy szülői értekezleteken milyenek a gyermek mindennapi osztályzatai, mert úgy gondolják, hogy ez az egy rossz vagy jó jegy mindent kifejez.

- Sokszor egy jó jegy utáni hajszában előfordul, hogy a gyermek olyan tárgyakkal vesződik, ami a gyengéje, és elhanyagolja azt, amiből kiváló lehetne. Ez a gyermek képességeit deformálja elsősorban.
- Sok szülő jellemzi gyermekét gátlásosnak, drukkosnak. Töbnyire az iskolára hárítja az okokat, pedig a szülői ház is nagymértékben, sok esetben befolyásolja azzal, hogy a jegyeknek, osztályzatoknak otthon tettelegessé, vagy ehhez hasonló következményei vannak. A szülők tapasztalatom szerint nagyon sokféleképpen és különbözően, sokszor nagyon rosszul reagálnak az iskolában szerzett jegyekre. /Az interjú-beszélgetések anyaga alapján teszem meg a fenti két bekezdésben lévő következtetéseket./
- Néhány szülő panaszkodott amiatt is, hogy a tanító, vagy tanár az első féléves értesítő alapján sorolta be a gyereket az egyes kategóriákba és sem többet, sem kevesebbet nem akar a gyermekben látni. Szintén hamis képet ad a tanuló képességéről.

- A felmérés tényekkel bizonyítja, hogy a kialakítandó erkölcsi tulajdonságok az iskola célrendszerében és a szülők elvárásaiban találkoznak, egybeesnek. Más kérdés az, hogy a szülő ma még nem sokat tesz tudatosan otthon a családban azért, hogy ezeket az erkölcsi tulajdonságokat az iskola partnereként formálja, hanem egyértelműen az iskola feladatának tekinti. Ha műveljük a szülők pedagógiai kulturáltságát, akkor várható csak gyökeres változás e téren.

- Ha a testi nevelés és az esztétikai nevelés területét érintő szülői véleményeket foglalkozási kategóriák szerint csoportosítjuk, megállapíthatjuk, hogy a fizikai dolgozó szülők e két nevelési terület cél- és feladatrendszerét nem ismerik eléggé. Elvárásaik bizonytalanabbak, kevésbé általánosíthatók, szemben a másik két réteggel /alkalmazotti és értelmiségi/. Természetesen e tény nem zárja ki azt, hogy a fizikai dolgozó szülők javaslatait nem lehetne felhasználni. Különösen a szöveges válaszokat tartom jónak.
/Az ismétlések elkerülése végett a B./ egyes alfejezetében leírt következtetéseket szándékosan itt nem említem újra./

C./ Az iskola és az élet kapcsolatára, és az iskola pályairányító szerepére vonatkozó vélemények

E témakörbe összegyűjtött szülői elvárások nagymértékben kapcsolódnak vagy egybeesnek a jelenlegi közoktatáspolitikai célkitűzéseinkkel.

A pedagógia tudománya sok értékes elméleti megállapításokkal gazdagította - különösen az utóbbi kutatások nyomán - az iskola és az élet kapcsolatának elvét, gyakorlatban érvényesülő tendenciáit, valamint az iskola pályairányító szerepének tudatosítását. Nem tartom szükségesnek ezek felidézését, helyette a MSZMP Központi Bizottságának 1972. június 14-15-én megvitatott és elfogadott határozatából idézem az ide illő gondolatokat:

"A tananyagokat felesleges lexikális adatokkal, részletekkel terhelik, gátolva ezzel az alapvető ismeretek szilárd elsajátítását, az alkalmazkodási készségnek, mindenek előtt a gondolkodásnak és a gyakorlati érzéknek a fejlesztését." Másfelől megközelítve a problémát:

"Fakultatív tárgyak oktatását kell bevezetni, s ezek sorába olyan tantárgyak, tantárgycsoportok szerepeljenek, amelyek a végzés utáni munkába állásukat segítik /pl. közgazdasági, közigazgatási ismeretek, műszaki rajz, gép- és gyorsírás, az üzemek igénye alapján meghatározandó speciális ismeretek/".

"Az általános iskolai pályairányítási tevékenységet az oktatási-nevelési folyamat szerves részévé kell tenni."

/18/

Ezekből a gondolatokból arra kell következtetnünk, hogy nincs minden a rendjén az iskolában az életre, munkára való nevelésben és a pályairányítás munkájában. Ezzel természetesen nem akarom eltagadni az általános és középiskolai oktatás-nevelés e téren elért eredményeit.

Ezek után nézzük meg, a szülők hogyan vélekednek az iskolának a fenti tevékenységéről.

A témán belül három kérdés útján érdeklődtem a szülőktől. Ismertetem a feltett kérdéseim:

a./ "Megítélése szerint az életre nevel-e az iskola?

igen nem részben "

/Aláhúzással válaszoltak a szülők, de ezzel nem fejeztem be, azt is megkérdeztem,/ "ha nem, akkor miért? "

A direkt kérdés-feltevéssel adatokhoz jutottam részben, másrészt az okokra rákérdezve arra voltam kíváncsi, hogy a szülők valós vagy irreális magyarázatokat adnak.

b./ "Kielégíti-e az iskola gyermeke egyéni érdeklődését? igen nem részben "

/Egyrészt aláhúzásos választ kértem, másrészt to-

vább folytattam a kérdést/ "Milyen javaslatai vannak annak érdekében, hogy az iskola az eddiginél jobban tekintettel legyen a gyermekek egyéni érdeklődésére és kielégítse azt? " /az utóbbira szöveges válaszokat kértem/

c./ "Elegendő segítséget kap-e gyermeke az iskolától leendő pályája /hivatása/ megválasztásához?

igen nem részben "

/aláhuzásos választ kértem és az előző kérdéshez hasonlóan tovább folytattam a kérdést/

"ha nem, miért" /erre szöveges választ kértem/

A két utóbbi kérdés útján az iskola pályaválasztási tevékenységére kérdeztem /a b./ pontban indirekt kérdéssel közelítettem a témához, a c./ pontban ismertetett kérdéssel konkrétan rákérdeztem/.

Az elemzést a pontok sorrendjében végzem.

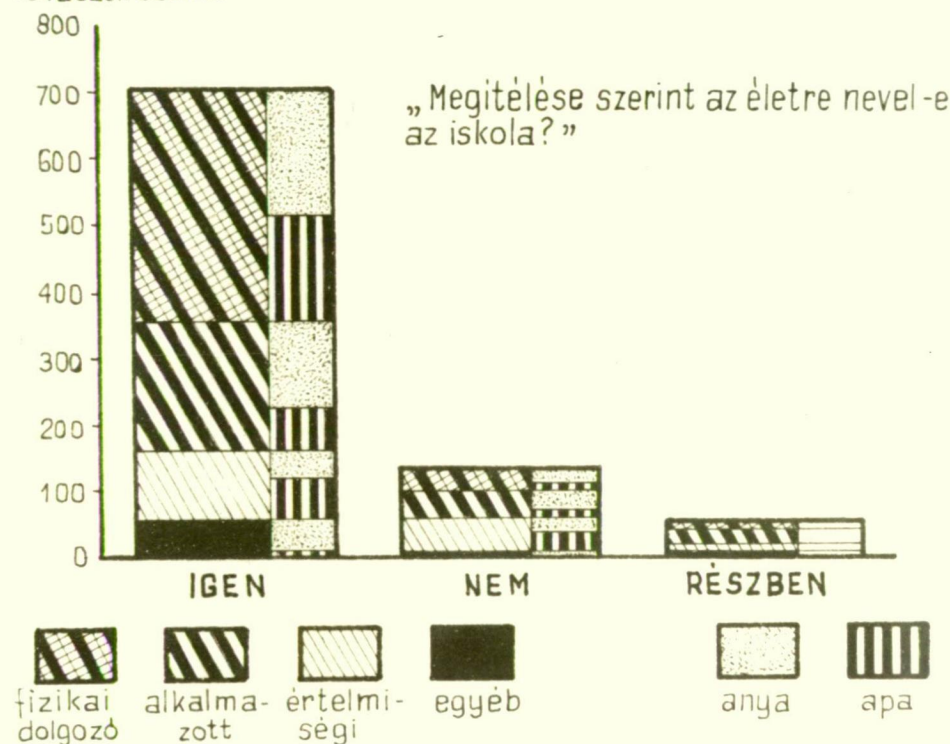
Az első kérdésre adott válaszok értékelését az aláhuzások adataival kezdem.

Megnevezés	Igen	Nem	Részben	Összesen
	Válaszok száma			
Értékelhető válasz összesen	707	138	54	899
Ebből: anya	415	70	27	512
apa	292	68	27	387
Fizikai dolgozó	348	37	12	397
Alkalmazott	196	42	23	261
Értelmiségi	104	56	17	177
Egyéb	59	3	2	64
	Megoszlás százalékban			
Értékelhető válasz összesen:	78,6	15,4	6,0	100,0
Ebből: anya	81,1	13,7	5,2	100,0
apa	75,5	17,8	6,7	100,0
Fizikai dolgozó	87,7	9,3	3,0	100,0
Alkalmazott	75,1	16,1	8,8	100,0
Értelmiségi	58,8	31,6	9,6	100,0
Egyéb	92,2	4,7	3,1	100,0

Az adatokból leolvasható, hogy a szülők mindegyike válaszolt a feltett kérdésre. Ebből az adatból a szülők pozitív érdeklődését huzom alá. A megelégedett szülők száma 707 fő, az összes értékelhető válaszok 78,6 %-a. "Nem"-mel válaszolt 138 fő, az összesnek 15,4 %-a. "Részben" fogalmat huzta alá 54 fő, az összesnek 6 %-a. /Az utóbbi adatot a fenti összefüggésben jelentéktelennek tartom./ Az "igen" válaszok százalékos arányát magasnak tartom. Különösen nagyra szökken ez az adat a fizikai dolgozó szülőknél, pontosan 87,7 %-ra, de hasonlóan magas az alkalmazotti réteg adata is, 75,1 %.

Ha a fizikai dolgozó szülők aláhuzásos adatát összehasonlítom a szöveges válaszokkal, akkor ez a kép formálisnak, illetve ellentmondásosnak tűnik. Ugyanis a szöveges válaszokban az iskola életre nevelésének nagyon sok fogytékosságát szóvá teszik, amit a későbbiekben illusztrálok. Ha a "nem" és a "részben" válaszokat összeadjuk, az alkalmazotti szülők és az értelmiségi szülők kategóriájánál szintén magas százalékot kapunk, melyből azt olvashatjuk ki, hogy a szülők fenti rétege fenntartással fogadja az iskola életre nevelését. Melyek ezek az adatok: 24,9 %, alkalmazotti szülők, ami egynegyede majdnem az összes alkalmazotti szülőknél. Értelmiségi szülők: 41,2 %, tehát még a fentiekénél is magasabb. Még szemléletesebben láthatók a fenti adatok a következő ábrán:

Értékelhető
válaszok száma

Szöveges választ nem minden szülőtől kaptam. A kapott válaszok tartalmasak és nagyon sok bírálatot tartalmaznak. A leglényegesebbeket felsorolom. Külön csoportosítva a fizikai dolgozó szülők és az értelmiségi szülők válaszait.

- "Nem készítene fel az iskolák a fizikai munka megszeret-
tetésére, csak a szellemi munkának van presztízse" /F 51,
74, 83, 160/

- "Tantárgyszerű az iskola nevelő munkája is, a magas heti óraszám és a sok tanulás akadályozza az életre nevelés gyakorlatának" /F 101, 107, 510/
- "A felesleges ismerethalmaz helyébe több vetítés, TV adások vitája realisabb képet adna az életről" /F 8, 21, 34/
- "A tudás-anyag mellé az iskolának fokozni kellene a munkára nevelést. A kötelességtudást, gyakorlati alkalmazást az iskola hatékonyabban végezze" /F 70, 48, 82, 493/
- "Sok illúzió, kevés realitás: az élet reális ismerete helyett - ez jellemző egyes iskolákra" /F 200, 342/
- "Olyan szintű életre nevelés legyen, hogy kevesebb csalódás érje a tanulókat munkahelyeiken" /F 66, 99/
- "Az életre nevelésben sok az elméleti jelleg, a szülői házra jobban kellene támaszkodnia az iskolának" /F 13, 14/
- "Sok a száraz ténynyújtás, elzárt az iskola a társadalmi közélettől" /F 94, 403, 511, 770/
- "Kevés a szakmák megbecsülésére nevelés az iskolában" /F 3, 567, 580/
- "Nagyfokú elzárttság az élettől, nagy csalódás éri a tanulókat, mert nem reális az iskolában az életről alkotott kép" /F 781, 809/
- "A csoportos kirándulásokat jobban hasznosítsa az iskola az életre nevelés céljaira" /F 228, 279, 386, 389/
- "Az életcélról többet beszéljen az iskola" /F 77, 78/
- "Nem folyik elég hatékony közéleti aktivitásra nevelés az iskolában" /É 57, 59, 168/

- "Az elmélet és a gyakorlati képzés között nincs szerves kapcsolat" /É 654, 709/
- "Oktatásközpontúság, jegyközpontúság eltereli a figyelmet az életre nevelésről" /É 227, 229, 300/
- "Korszerűtlen tananyag, túlterhelés, felszerelés hiánya akadálya az életre nevelésnek" /É 71, 72/
- "Nem elég önálló az iskolai ismeretszerzés, ezért az ismereteket nem tudják a gyakorlatban alkalmazni" /É 35, 36/
- "Túl sok ismeret - elmarad a lényegkiemelés - többet kíván az iskola a szülőktől, mint amire képes" /É 808/
- "A tanulók ismeretei túlságosan tételesek, keveset törődik és ritkán méri a gyakorlati felhasználás szintjét a tanár" /É 870, 871, 875/
- "A tantervek sem írják elő hangsúlyozottan az életre nevelést, különösen annak követelmény-szintjét" /É 899/
- "Az üzemlétoztatás tapasztalatait nem kapcsolják össze az elméletben tanultakkal" /É 61, 62, 63/
- "Nincsenek korszerű pedagógiai módszerek az életre nevelésben" /É 1, 2, 3/
- "Több gyakorlati oktatást kellene beiktatni minden iskolatípusban" /É 702/
- "Realisabb életre felkészítést, a tananyag bizonyos százaléka hasznosítható csak az életben" /É 305, 307/
- "Sok kitűnő tanuló nem boldogul az életben és a gyengék igen jól megállják a helyüket, miért?" /É 52, 53, 54/
- "Az ismeretek halmazát tanítják és nincs idő a gyakorlásra, a gyakorlati alkalmazásra" /É 451, 452/

- "Több üzemlátogatást szervezzen az iskola" /É 359/

A szöveges vallomásokból megállapítható, hogy a szülők jól érzékelik az iskola munkában a gyakorlás fontosságát, amely képességeket, készségeket fejleszt, mert csak ezek teszik alkalmassá az embert az életben felmerülő gyakorlati problémák megoldására. A formális képzést gyakran bírálják.

A szülők érzékelik továbbá azt is, hogy mind kevésbé válik el az emberi életben - ez az iskolai életre is vonatkozik - az ismeretszerzés feladata, az ismeret-felhasználásának, gyakorlati alkalmazásának feladatától. Ezért olvashatjuk a szülői válaszokban gyakran a gyakorlati élettel való kapcsolat és a gyakorlati alkalmazás fontosságát.

Témán belül, a második kérdésben /lásd b./ pont/ arra voltam kíváncsi, hogy a szülők hogyan látják az iskolai nevelés területéről az egyéni bánásmód és a gyermekek egyéni érdeklődésének fejlesztését. Ez a kérdés látszólag nincs kapcsolatban a pálya- és hivatásra neveléssel. De csak látszólag, mert lényegében azt tapasztaljuk, hogy a pályaválasztási elhatározás különböző indítékok záróaktusa. Az iskolai években a gyermek szakköri tevékenysége, tanulmányi teljesítményének alakulása, képessége nagy hatással van a pályaválasztásra. Éppen ezért nem közömbös, hogy az iskolában milyen szintű az egyéni bánásmód és milyen módszerekkel fejleszti a tanulók érdeklődését és képességét, továbbá milyenek a feltételek és lehetőségek ehhez a munkához.

Nézzük először a felmérés adatait.

Megnevezés	Igen	Nem	Részben	Összesen
Válaszok száma				
Összes értékelhető válasz	586	208	105	899
Ebből: anya	337	119	56	512
apa	249	89	49	387
Fizikai dolgozó	286	75	36	397
Alkalmazott	161	64	36	261
Értelmiségi	99	55	23	177
Egyéb	40	14	10	64
Megoszlás százalékban				
Összes értékelhető válasz	65,2	23,1	11,7	100,0
Ebből: anya	65,8	23,2	11,0	100,0
apa	64,3	23,0	12,7	100,0
Fizikai dolgozó	72,0	18,9	9,1	100,0
Alkalmazott	61,7	24,5	13,8	100,0
Értelmiségi	55,9	31,0	13,1	100,0
Egyéb	62,5	21,9	15,6	100,0

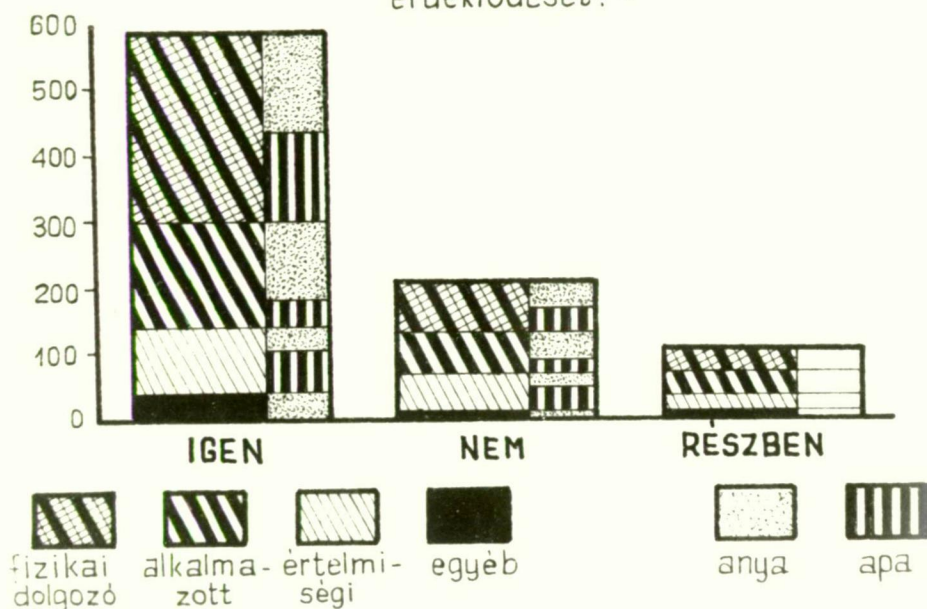
Az adatokból megállapítható, hogy a szülők mindegyike válaszolt erre a kérdésre is. A megelégedett szülők száma 586 fő, összes válaszok 65,2 %-a. "Nem"-mel válaszolt 208 szülő, az összesnek 23,1 %-a. Részben elégedett, részben elégedetlen 105 fő, az összesnek 11,7 %-a. Ha a "nem" és a "részben" válaszokat összeadjuk, elég magas százalékat kapunk: 34,8 %, amelyből azt olvashatjuk ki, hogy a szülők nem teljes mértékben elégedettek. Még meggyőzőbb ez az adat, ha a szociális kategóriák szerinti csoportosítást vizsgáljuk.

A fizikai dolgozó szülők 28 %-a elégedetlen az iskolai nevelés e területével. Ez a fizikai dolgozóknak több mint a negyede. Az alkalmazotti szülők 38,3 %-a, és az értelmiségi szülők százalékos adata a legmagasabb, 44,1 %. Az utóbbi számot így is kifejezhetjük, hogy majdnem minden második értelmiségi szülő problematikusnak látja azt, amit az iskola tesz az egyéni hajlamok, képességek fejlesztéséért.

Még szemléletesebben láthatók a fenti adatok a következő ábrán.

Értékelhető
válaszok száma

„Kielégíti-e az iskola gyermeke egyéni
érdeklődését?”

Szöveges választ nem minden szülőtől kaptam. A szülők megjegyzései elgondolkodtatók. Illusztrációképpen az általam lényegesnek ítélt válaszokat felsorolom. Külön csoportosítva a fizikai dolgozó szülők és az értelmiségi szülők válaszait. /A gyakoriság sorrendjében ismertetem a válaszokat./

- "Kisebb létszámú osztályok legyenek, hogy az egyéni bánásmód és a tehetségkutatás hatékonyabb legyen" /F 41, 199, 200/

- "Legyenek minden iskolatípusban iskolapszichológusok"
/F 701, 510, 181/
- "A szakköri órák számát növelni kellene és több gyakorlati jellegű szakkör legyen" /F 186, 320, 325/
- "Több üzemlátogatást szervezzen az iskola" /F 3, 11, 12/
- "Több sportolási lehetőséget biztosítson az iskola"
/F 330, 690, 691/
- "Bővíteni kellene a tagozatos osztályokat" /F 692, 331/
- "Fakultatív tantárgyak bevezetése" /F 338, 339, 2/
- "Színvonalasabb, érdekesebb szakköri programokat az eddieknél, és ne maradjon el szakköri óra sohasem" /F 111, 601, 602/
- "Emeljék fel az osztályfőnöki óra számát és így több idő jut a tanulók személyiségének fejlesztésére egyenként"
/F 420, 421, 55/
- "Öt-hat fős csoportos képzés - egyéni érdeklődés szerint"
/F 56, 188/
- "Legalább két idegen nyelv tanulása legyen kötelező az általános iskolában is" /F 709, 710/
- "Sokrétű, színes szakköri élet, egyéni érdeklődés figyelembe vétele, a tanulók javaslatait is vegyék figyelembe"
/F 822, 823/
- "Több - jobb kísérleti eszközök legyenek a természettudományos órákon, hogy a gyakorlatok jobban sikerüljenek és élvezetesebbek legyenek" /F 430, 455, 456/
- "Több iskolán kívüli rendezvényt szervezzen az iskola, a könyvtárba való beiratkozást ösztönözze" /F 66, 67/

- "Már alsó tagozaton is legyen szakkör" /F 733, 734/
- "Érdekesebb témákat kellene az osztályfőnöki órákon, ill. a KISZ taggyűléseken megvitatni" /F 518, 520/
- "Az iskola jobban használja fel a TV adásokat" /F 143/
- "Szorosabb kapcsolat a szülők-iskola között a gyermek adottságainak jobb megismeréséért" /F 180, 185/
- "Az eddigi szakkörök számát növelni kell" /É 5, 19, 20/
- "Több közös iskolán kívüli program szervezése" /É 11, 12/
- "A könyvtár-állomány fokozottabb gyarapítása" /É 410, 411/
- "Könyvtár - politechnikai műhely - sportpályák iskolán belül" /É 33, 899/
- "Klubok szervezése, a kulturális érdeklődés kielégítésére" /É 600, 601/
- "Nyári biológiai gyakorlat szervezése vagy biológia szabadegyetemi program" /É 870/
- "Nyelvek tanulása terén több lehetőséget nyújtson az iskola és alacsonyabb tandíjjal" /É 99, 101/
- "Énekar - zenekar szervezése, magasabb szintű sportoktatás és gazdagabb kirándulási programok" /É 376, 377/
- "Szakkörök útján az egyéni adottság fejlesztése" /É 1, 2, 3/
- "Elevenebb, színesebb szakköri munkát, hatékony tananyagcsökkentést" /É 702, 707, 708, 709/
- "A szakköri munka élményszerűségét is biztosítani kell" /É 602, 603, 605/
- "Differenciáltabb, önálló feladat adása a tanuló érdeklődésének megfelelően" /É 809, 820, 821/

- "A felmérés módszerét is alkalmazni kellene a gyermek érdeklődésének megismerésére" /É 16, 17, 18/
- "A diák maga válasszon szakkört érdeklődésének megfelelően, ne a tanár javaslatára" /É 350, 352, 353/
- "Jobban vegyék figyelembe a tanulók véleményét a kirándulások megtervezésénél" /É 30, 36, 37/
- "Kiscsoportos foglalkozások számának növelése" /É 98/

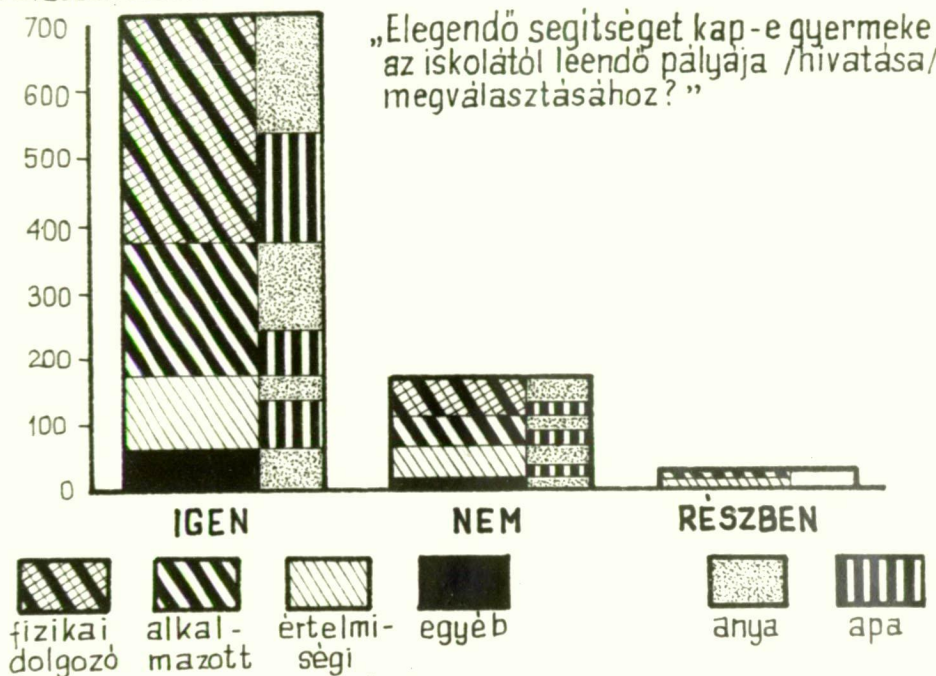
A szülők észrevételei szociális kategória szerint eltérést nem mutatnak. Szinte nyomon lehet követni az azonos tendenciákat az illusztrált szövegben mindkét kategóriánál. Nagyon sok észrevétel az 1972-es párthatározatban is olvasható. Kimagasló számú észrevétel foglalkozik az általános- és középiskolai szakkörök problémáival.

A témán belül a harmadik kérdésem a pályaválasztásról szól. A kérdésre a szülők aláhúzással és szöveggel válaszoltak. A kapott válaszokat az adatok elemzésével kezdem.

Megnevezés	Igen	Nem	Részben	Összesen
Válaszok száma				
Összes értékelhető válasz	704	167	28	899
Ebből: anya	403	90	19	512
apa	301	77	9	387
Fizikai dolgozó	339	58	-	397
Alkalmazott	201	48	12	261
Értelmiségi	111	50	16	177
Egyéb	53	11	-	64
Megoszlás százalékban				
Összes értékelhető válasz	78,3	18,6	3,1	100,0
Ebből: anya	78,7	17,8	3,5	100,0
apa	77,8	19,8	2,4	100,0
Fizikai dolgozó	85,4	14,6	-	100,0
Alkalmazott	77,0	18,4	4,6	100,0
Értelmiségi	62,7	28,2	9,1	100,0
Egyéb	82,8	17,2	-	100,0

Az adatokból megállapítható, hogy a szülők mindegyike válaszolt a feltett kérdésre. Ebből látszik, hogy a szülők nagy érdeklődést mutatnak gyermekeik pályaválasztása iránt és figyelemmel kísérik, mit tesz ezért az iskola. Igen kedvező képet kapunk az utóbbiról, ha az "igen" válaszok számát kiemeljük. Ez az adat a következő: 704 fő elégedett az iskola ilyen irányu munkájával. Ez az összes értékelhető válaszok 78,3 %-a. Még magasabb a fizikai dolgozó szülők adata: 85,4 %. "Nem"-mel válaszolt 167 fő, az összesnek 18,6 %-a. "Részben" fogalmat huzta alá 28 fő, az összesnek 3,1 %-a. Érdekesnek tartom, hogy a fizikai dolgozó szülők és az egyéb kategóriába tartozók csak "igen"-nel és "nem"-mel válaszoltak. Ha a "nem" és a "részben" válaszokat összeadjuk, akkor 21,7 %-a a szülőknek nincs megelegedve az iskola pályaválasztási munkájával és ez jelentékeny számú bírálat, amelyre érdemes felfigyelni, különösen akkor, ha a szóveges észrevételekkel együtt szemléljük. A fenti adatok a következő ábrán is láthatók.

Értékelhető
válaszok száma

Ezek után rátérek a szöveges válaszok ismertetésére. Azt kérdeztem meg a szülőktől, hogy ha nem kap gyermeke elegendő segítséget az iskolától leendő pályája megválasztásához, ennek mi az oka. A válaszoknak csak egy részét sorolom fel. Az eddigiek szerint külön csoportosítva a fizikai dolgozó szülők és az értelmiségi szülők válaszait.

- "Egyénenként nem foglalkozik az iskola pályaválasztással, csak az általános iskola nyolcadik osztályának végén"
/F 51, 74, 83, 160/

- "A gyakorlatiasság hiányzik az iskolai oktatásból a szakma tanulásához" /F 101, 107, 510/
- "Több üzemlátogatást kellene szervezni pályaaorientálás szempontjából" /F 8, 21, 34/
- "Kevés a pályaválasztás lehetőségeiről szóló felvilágosítás" /F 70, 48, 82, 493/
- "Hatékonyabb pályaválasztási tanácsadás kellene pályaalakalmassági vizsgálatokkal együtt" /F 200, 342, 343/
- "Meg sem kérdezik a tanulót, mi szeretne lenni" /F 345/
- "Nincs választási lehetőség, odamegy a tanuló, ahova felveszik" /F 66, 67, 98, 99/
- "Nem ismerik eléggé a szakmák sajátosságait" /F 13/
- "Több gyakorlás, készség-képzés kellene pályaaorientációs célzattal" /F 179/
- "Nem ismeri eléggé az iskola a gyermek egyéni érdeklődését" /É 94, 403, 511/
- "Tul általános az a tájékoztatás vállalatok részéről, amit az iskolának nyújtanak" /É 770, 3/
- "Nem tudja az iskola mélyebben, sokoldalubban a szakmákat bemutatni" /É 567, 568, 569, 580/
- "Jobban be kellene mutatni az iskolának az egyes szakmákat, azok szépségét, népgazdasági fontosságát" /É 781/
- "A tanulónak sok esetben nincs választási lehetősége" /É 228, 279/
- "Az iskolák csak adminisztratív foglalkoznak a beiskolázással, elhelyezkedéssel" /É 386, 389/

- "A pedagógus túlterhelése nem teszi lehetővé, hogy intenzíven foglalkozzon pályairányítással" /É 77, 78/
- "Kevés a pályák szépségét érzékeltető előadás, ill. ezekre utalás a tananyagban" /É 57, 59, 168/
- "Olyan pályafelkészítést kellene az iskolának nyújtani, hogy a tanulók meg is szeressék leendő munkájukat és végleges megoldásnak tekintsék" /É 654, 709
- "A tanárok nem minden esetben támogatják a gyermek pályaelképzelését" /É 227, 229, 300/
- "A pályaválasztás kérdésében az iskolának szorosabban együtt kellene működnie a szülői házzal" /É 870, 875/
- "Céltudatosabb pályairányításra lenne szükség" /É 71/
- "Nincs felkészülve az iskola a pályaválasztási tanácsadásra" /É 81, 82, 83/
- "Időben késve foglalkozik ezzel a kérdéssel az iskola" /É 177, 179/
- "A divatos szakmákról ad csak tájékoztatást az iskola, pedig azokról az iskolán kívül is szerez információkat a tanuló" /É 357, 586/

Kevés szülő vallja, hogy a gyermek az általános iskola befejezéséig nem kellően érett a pályaválasztásra. Néhány véleményt azonban idézek:

- "14 éves korban a pályaválasztás nem kiforrott" /É 21, 22/
- "Általános iskolában nem tud még dönteni a gyermek" /É 204, 207, 208/

- "Nincs még kialakult életcélja a 14 éves gyermeknek"

/F 80, 90/

Végletes véleménnyel is találkoztam, melyben a szülő azt állítja, hogy nincs semmiféle pályairányítás az iskolában. Megszívlelendők azok a szülői vélemények, melyek a birálat mellett hasznos javaslatokat is tartalmaznak. A két kategória véleménye között teljesen azonosíthatók is előfordulnak. A szakmatanulás, a jó szakmaválasztás fontosságát egyformán hangoztatják a fizikai dolgozó és az értelmiségi szülők.

K ö v e t k e z t e t é s e k :

- A szülőkkel összhangban ki kell jelentenünk, el kell ismernünk, hogy a jelenlegi iskolai nevelésben a tanulók önállósága rendkívül sok korlátba, akadályba ütközik, és a nevelő hatású társadalmi tapasztalatszerzés lehetősége igen szűk és még mindig sok a formális elem benne, e két tényező nélkül pedig életre nevelésről nem beszélhetünk.
- "Hangsúlyoznunk kell azt is, hogy a képességek fejlődése a tanulók egész személyisége fejlődésének része. A képességek, a tehetség együtt fejlődik a személyiség más oldalaiival: - az indítékokkal, az érzelmi élettel, a személyiség erkölcsi, akaratí és eszmei vonásaival." /19/
- Az általános- és középiskolai oktatásban a szakkörök szerepét a szülők is helyesen látják. A bíráló megjegyzéseikhez egy idézett gondolattal csatlakozom: "Igen kevés a technikai jellegű szakkör. A szakkörökben rejlő lehetőségek kiaknázását erősen korlátozza az a körülmény, hogy a szakkörök gyakran nem a tanulók hajlama, képessége, hanem a tanár érdeklődése, minuszórája, javadalmazása szerint szerveződnék." /20/
- Meg kell jegyeznünk azt is, hogy ma még a továbbtanulás irányának eldöntésében legtöbbször nagyobb szerepet játszik a családnak a gyermek jövőjével kapcsolatos elképze-

lése, mint a gyermek egyéni hajlamai, képességei. Fontos volna, hogy az általános iskola felső tagozatán bizonyos orientációs hatások érhék a tanulókat, továbbá megfelelő megfigyelési adat legyen az iskola birtokában a tanulókról.

- A pályaválasztás iskolai előkészítése - az 1961-es dokumentum alapján - a pedagógusok vállán nyugszik. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy az iskolának ebben a munkában segítségért nem lehet fordulni senkihez. Az eddigi-eknél bátrabban kellene támaszkodnia a szülőkre, orvosokra, pszichológusokra, közgazdászokra stb.
- A szülői háznak az eddigi gyakorlattól eltérően ismertetni kellene valamilyen formában az adott városra, megyére, lakóközre vonatkozó munkaerőszükségleti adatokat és tendenciákat.
- Kérjék az iskolák az üzemben dolgozó szülőket, hogy ismer- tessék szakmájukat, munkájuk szépségét, követelményeit és problémáit.
- Tudatosítani kell azt is, hogy a pályaválasztás nem egyszerű aktus a gyermek életében, hanem a korai gyermekkor élményeiben gyökerező, majd a serdülőkorban határozottabban kibontakozó és éveken át tartó folyamat, melyet állandóan serkenteni, fejleszteni kell. Ehhez nemcsak a család,

az iskola, hanem a tanuló öntevékenysége, aktivitása is kell.

D./ A szülők nevelési gondjai és az iskolától várt segítség

Doktori értekezésem befejező témájául kínálkozott a fenti kérdés kutatása.

Mielőtt ismertetem kérdőívem e témára vonatkozó kérdéseit, néhány gondolatban azt szeretném felvillantani, hogy a család és iskola kapcsolatában melyek azok a jelenlegi és távlati szempontok, melyeket figyelembe kell venni ahhoz, hogy a szülők nevelési gondjai csökkenjenek és a családi nevelés tartalmasabb, hatékonyabb legyen.

Az iskola és a szülői ház kapcsolatát új minőségű tartalommal tovább kell fejleszteni. Kevés ma már az az információ, amit az iskola nyújt a szülőknek. Bármennyire is kedvezően alakult a szülők iskolázottsága, és így alakulni a jövőben, még mindig számolnunk kell a családok közti különbséggel, különösen a kulturális színvonal tekintetében. Ez a tény azt jelenti, hogy az együttműködés /iskola-szülői ház/ programját differenciálni kell.

A pedagógusok egy része még mindig alábecsüli a család szerepét, nem ismerik el, hogy a családi miliő befolyása is erős lehet. Ezeknek a pedagógusoknak az a véleményük, hogy elegendő az óvoda és az iskola nevelői befolyása még akkor is, ha ez a hatás ellentétes a szülői

házzal. Így azután minden pozitív nevelési jelenséget, amit a gyermeknél érzékelnek egyedül az iskola pedagógiai hatásának tulajdonítanak.

Szükséges az új minőségű partneri kapcsolatban megértetni az iskola vezetőivel, pedagógus-kollektívájával és a szülői házzal, hogy szemléletű változtatással közelítsenek a közös nevelési feladatokhoz. Arra is szükség van továbbá, hogy az iskola az eddigieknél jobban mutassa ki probléma-érzékenységet a szülők gondjai iránt és ne védekezően közelítse meg a szülői észrevételeket. A szülők pedig bizalommal, őszinte hangnemben beszéljenek az iskola nevelőtestületével.

Felmérésem arra is fényt derített, hogy a szocialista iskola nevelési célja és feladata, valamint a szülők elvárásai között lényegében nem ellentétes a kapcsolat. Ezért az iskola tegye az eddigieknél jobban a szülőket érdekeltté a nevelés feladatainak végrehajtásában. Ne csak a közös nevelési elvekről beszéljenek, hanem gondoskodjanak a szülők aktív közreműködéséről is.

Vannak olyan nézetek is a pedagógusok körében, hogy ha nevelési kérdésekről szülőkkel közösen beszélgetnek, ez csökkenti a tanító-tanár szerepét, a tanári munka fontosságát. Egy másik nézet szerint elég ha a család gyermeké-

től pontos iskolabajarást és az otthoni tanulást követeli meg, valamint megbünteti az iskolai helytelen magatartásért. Ebben a felfogásban az a hiba, hogy a családra csak negatív feladatokat ró, aminek előbb-utóbb az lesz a következménye, hogy megrontja a családtagok viszonyát, a mikroközösség erejét.

A szülők egy része nincs tisztában azzal a szereppel, amely gyermeke nevelési folyamatában reá hárul. Előfordul az is, hogy a szülők gyermekeik személyi tulajdonságainak szerepét alábecsülik, pedig tapasztalatom szerint a tanulóknak az a csoportja pl., mely ragaszkodik az anyjához, eltér azon csoport gyermekeitől, akik közömbösek a szülők iránt, vagy az egyik szülő iránt. Az előző csoporthoz tartozó tanuló kiegyensúlyozott, s stabil kontaktusra és alkalmazkodásra képes, az utóbbi csoport ennek ellentéte.

Kétségtelen, hogy bonyolult dolog a családi körülmények befolyásolása, vagy megváltoztatása. Az iskolának vállalnia kell a szülők pedagógiai kulturáltságának emelését is. Ennek nem egyetlen fóruma a szülői értekezlet, mert a felmérés válaszaiból és a beszélgetésekből megállapítható, hogy a szülők szívesen hallgatnak előadásokat, egyesek többre értékelik az élő szót, minthogy a szakirodalmat tanulmányozzák - bármilyen népszerű sorozatról is legyen szó. Mások inkább bibliográfiát vennének szívesen, hogy pedagógiai ismereteiket szélesíthessék.

Ezek után ismertetem az idevonatkozó kérdéseket:

1./ "Sorolja fel néhány szóban, mi okoz legtöbb gondot gyermeke nevelésében?"

/szöveges választ kértem/

2./ "Milyen területen kíván az eddigieknél nagyobb segítséget az iskola oktató-nevelő munkájától, ahhoz, hogy gyermeke értékes felnőtté váljon?"

/erre is szöveges választ kértem a szülőktől/

Az első kérdésfeltevéssel az volt a célom, hogy megkérdezzem a szülőktől, mi okoz legtöbb problémát a gyermek otthoni nevelésével kapcsolatban. Mielőtt a szöveges válaszok ismertetésére rátérek, néhány általános észrevételemet fogalmazom meg.

A válaszokban jól tükröződik az életkori sajátosságokból adódó nevelési probléma, amely nemcsak az iskolai nevelés, hanem a családi nevelés gondja-problémája is.

A vélemények összességére az őszinte hangnem a jellemző.

A családi ház oldaláról jelzett problémákról megállapíthatjuk, hogy reális, valós nevelési gondokat tükröznek.

Egyedi, elfogult, kirívó észrevételeket nagyon keveset találtam, néhányat azonban az f./ alatt megemlítek. Néhány általános megfogalmazással is találkoztam, pl.

ilyenekkel: "rossz szokásokról való leszoktatás", vagy

a "helyes szokások kialakítása", vagy "magatartási prob-

lémák", vagy "ügyességre nevelés". Ezeket tulságosan általános felvetésnek tartom, mert nem tudom, hogy mit tart a szülő rossz, vagy jó szokásnak, vagy szerinte melyek a magatartási problémák, és az ügyességre nevelés fogalmazás alatt mit ért.

Elgondolkoztatónak tartom azokat a válaszokat, melyekben a szülő sajátjának tart olyan feladatokat is, melyek ma már az iskolára kell, hogy háruljanak pl.: "a helyes tanulás módszereit nem ismerem, nem tudom gyermektől sem megkövetelni", vagy "a technikai érdeklődés felkeltése", vagy "a magolásról való leszoktatás", vagy "a sport iránti érdeklődés felkeltése". Ezek az iskola mindennapos oktató-nevelői tevékenységével összefüggő bírálatoknak is felfoghatók.

A szülők nagy többsége megállapításom szerint az iskolától nevelési módszereket és azok részletes, aprólékos ismertetését kéri és várja.

A válaszok olvasása nyomán el kell oszlatnunk azt az aggodalmat, hogy a szülői ház nem kíván partnere lenni az iskolának. A sokszínű válaszok, elvárások igazolják, hogy igenis van érdeklődés a szülőknél a nevelés iránt. Szeretnének jó módszereket kapni, szeretnének többet tudni, hogy jobban nevelhessék gyermekeiket. Igazolásul csak néhány véleményt idézek: "bele szeret-

nék látni, hogy mi foglalkoztatja gyermekemet", vagy "az olvasás és TV-nézés helyes egyensúlyát szeretném megtudni", vagy "nem ismerem gyermekem érdeklődési körét, miről lehet ezt felismerni, mert meg akarom tudni", vagy "a világnézeti nevelést akarom helyes irányba terelni, de hogyan?" vagy "egy gyermekem van, hogyan neveljem helyesen?".

Rátérek a szülők szöveges válaszainak ismertetésére az alábbi csoportosításban:

- a./ testi - idegrendszeri problémából adódó szülői észrevételek;
- b./ értelmi tevékenység köré csoportosítható észrevételek;
- c./ Érzelmi élettel és az életkori sajátosságokkal kapcsolatos problémák;
- d./ etikai, magatartással kapcsolatos vallomások;
- e./ a szülői ház szervezettségével összefüggő jelenségek;
- f./ egyéb /a fentiekhez nem sorolható válaszok/.

/A szülői válaszokat a gyakoriság szerint sorolom, szó szerint közlöm őket, csak esetenként a tulságosan terjedős válaszokat rövidítettem. E fejezetben említett szülői

válaszok az ismétlés elkerülése végett a felsorolásban már nem szerepelnek./

a./ Testi-idegrendszeri problémákból adódó szülői észre-
vételek:

- tulzottan feledékeny gyermekem	F
- figyelmetlenség, szétszórt figyelmű	F
- ingerült, passzív, zárkózott	F, É
- a helyes testtartásra szoktatás	É
- a tulzott élénkség hasznos célokra fordítása	É
- mozgásigényének helyes levezetése	É
- felületessége	É
- tulzott játékossága, játékszeretete	É
- tulzott lassúság /más válaszban ugyanez a probléma/,
lassu gondolkodásu, ezért fél a feleléstől, mialatt
betegre izgulja magát	É
- nagyobb ellenállóképességet, keményebb jellemet,
acélosabb akaraterőt szeretnék gyermekemben kifej-
leszteni	É
- nem jó az alkalmazkodó képessége	É

A felsorolt szülői problémák nem minden esetben vá-
laszthatók szét a következő b./-ban felsoroltaktól.

b./ Értelmi tevékenység köré csoportosítható észrevételek:

- nem tudok segíteni gyermekemnek a tanulásban F
- gyermekem a tanulást nem tartja fontosnak F
- hanyag, kissé lusta a tanulásban F
- nem veszi komolyan a tanulást F
- nem szeret tanulni F
- gyermekem napirendjét nem tudom beosztani, mert dolgozom F
- a tanulói túlterhelés gondjain nem tudok segíteni F
- sok az írásbeli feleltetés F
- a munkára szoktatás F
- nem segít az otthoni munkában F
- a gyakorlati életre nevelés a gondom F
- a barkácsolást, a politechnikai igényt nem tudom kielégíteni É
- nincs időm a házi feladatot rendszeresen ellenőrizni É
- tanulói túlterhelésből adódó tünetek kezelése É
- az olvasás - TV-nézés egyensúlyának biztosítása É
- a hullámozó szorgalom É
- a világnézeti nevelés É
- az érdektelenség, közöny megszüntetése É

c./ Érzelmi élettel és az életkori sajátosságokkal kapcsolatos problémák:

- a kamaszkori szórakozottság, álmodozás, ábrándozás F

- kamaszkori zárkózottság F
- rossz baráti környezet hatásának visszaszorítása F
- kamaszkori gátlásosság F
- gyermekem problémáira olyan válaszadás, hogy azt
el is fogadja F
- flegmaság, akaratosság, önfejűség F
- a gyermekem baráti körének mélyebb megismerése F
- a serdülőkor hangulatváltásai F
- a szexuális felvilágosításból mennyi és mi tar-
tozik a családi házra F
- túlzott anyagi és érzelmi követelések F
- szeszélyessége, visszafejeselése F
- túlzott magabiztossága É
- az akcelerációból adódó problémák É
- a szexuális felvilágosítás É
- a hangulata irányítja gyermekem É
- sértődékenységből, túlérzékenységből adódó prob-
lémák É
- a felnőtt tanácsát visszautasítja É
- türelmetlensége, durvasága É
- meggondolatlansága É
- szertelensége, az osztálytársak káros hatása É

d./ Etikai, magatartással kapcsolatos vallomások:

- a szülő-gyermek közti helyes hangnem megtalálása F
- a szülő figyelmeztetésének nincs kellő hatása F

- gyermekem energiájának hasznos lekötése	F
- rendszeretetre szoktatás	F
- a magatartás helyes normái	F
- figyelmességre, rendszeres munkára szoktatás	F, É
- kitartó munkára szoktatás	É
- önállósára nevelés	F, É
- határozottságra nevelés vagy más szavakkal a bá- tortalan fellépés leküzdése	F
- a felnőttek iránti tiszteletre nevelés	F, É
- becsületességre nevelés	F
- helyes önértékelés, önkritika kialakítása	F, É
- a felelősség-érzet kialakításának módja	F
- önzése, egoizmusa	F, É
- emberi ideálok és a valóság összeegyeztetése	F, É
- aktivitásra nevelés	F, É
- az emberi munka fokozottabb megbecsülése	É
- őszinteségre nevelés	F, É

é./ A szülői ház szervezettségével összefüggő jelenségek:

- időhiány, szülő - gyermek kevés időt tölt együtt	F, É
- idő nincs a nevelésre	F
- milyen pályát válasszon gyermeke	F
- iskolai napközi hiánya	F, É
- a divathajszolás megakadályozása	F
- sokat csavarog gyermekem, ennek megszüntetése	F

- a felügyelet-hiányból, az egyedüllétből adódó problémák F, É
- a szülők iránti tisztelet hiánya É
- a házimunkára szoktatás módszerei É
- a pénz értékének reális érzékeltetése É
- a családtagok egymással keveset törődnek É
- szülői elfoglaltság É
- nemzedéki ellentét, melynek feloldására kevés az idő É
- egyke probléma F, É
- a szabadidő helyes felhasználása F, É
- mindent készen kapott, ehhez tulzottan hozzácsokott és követelződző F, É
- szülői türelem-hiány /önkritika/ É

f./ Egyéb /a fentiekhez nem sorolható válaszok/:

- a szülők eltérő anyagi helyzetéből adódó iskolai konfliktusok leküzdése F
- anyagi gond F
- lakásgond F
- a tanárok szubjektív magatartásából - tanulóra vonatkozó következmény - otthoni lecsapódása, a tanulók igazságérzetének megnyilatkozásai F
- a "csonka" család hátrányai F
- bizalom nincs az iskola iránt É

- a szülők nem ismerik eléggé az iskola életét, ebből
adódó hamis vélekedések

É

A szülői válaszok mellett jelöltem a szociális kategóriát is, két réteget idéztem F és É jelzéssel. Megállapítható, hogy tartalmában gyökeres eltérés nincs a családi nevelési gondokat illetően a két réteg között. Csupán az értelmiségi szülők esetenként differenciáltabban jelölik a családi nevelés gondjait, tüneteit.

2./ A második kérdés szervesen kapcsolódik az elsőhöz, azt akartam megtudni a szülőktől, hogy a gyermeknevelés gondjainak megoldásához mit kérnek az iskolától. Utólagosan megállapítottam, hogy egyértelműbb választ kaptam volna, ha csak a nevelés területéről érdeklődöm, de az oktatás-nevelés egységbe szemlélése kötelezett ilyen kérdés feltevésre. A fentiekből adódóan a szülők egy része a segítségnyújtást csak az oktatásra vonatkoztatta és a nevelést figyelmen kívül hagyta.

Mivel a kérdés megfogalmazásában az "eddigieknél nagyobb segítség" szerepelt, ezért a szülők egy része, akik meg voltak elégedve az iskolával, válaszként ezt írták be, ezeket a válaszokat nem említem.

Rátérek a szülői válaszok ismertetésére:

- "Több szemléltető eszközt használjon a tanár a tanítási órákon" /F 4, 19, 71, 508, 509, 702/
- "Magasabb óraszám legyen a szakmai gyakorlatoknak, hogy a szakmát a tanuló jobban megszeresse" /F 201, 375, 401/
- "Az órán tanítsa meg a tanár a tananyagot, ennél fogva több idő jut majd a begyakorlásra, a közepes, gyenge képességűek miatt lassabb legyen a tanári magyarázat" /F 7/
- "Értékesebb, hatékonyabb gyakorlati képzést" /F 205, 806/
- "A gyakorlati oktatásban több szemléltető eszköz legyen, ahány tanuló van, és jól használható szerszámok legyenek" /F 34, 94, 104/
- "Szemléletesebb tanári előadás, több tanulói kísérlet legyen a tanítási órákon" /F 228, 229, 690/
- "Jobban vegyék figyelembe, hogy a dolgozó szülők gyermeke gyakorlatilag otthon semmi segítséget nem kap a tanuláshoz" /F 71, 88, 89, 90, 101/
- "Szüntessék meg a túlterhelést - tananyagcsökkentéssel" /F 740, 44, 899/
- "Az oktatás során több tanulói kísérlet legyen és erre hívják meg a szülőket is" /F 72, 73, 74/
- "Ne legyen olyan nagy szintkülönbség az iskolai oktatásban az egyes iskolák között" /F 404, 440, 441, 445/
- "Igazságosabb osztályzás, értékelés" /F 66, 99, 108/
- "A fizikai munka megszerettetése jobban legyen az iskola feladata" /F 50, 51, 58, 59/

- "A gyengébb tanulókat gyakrabban feleltessék" /F 15, 28/
- "A magatartás problémái ne a tantárgyak osztályzatában tükröződjének" /F 23, 881, 882/
- "Több türelemmel szemléljék a közepes és gyenge tanulók írásbeli számonkérését" /F 701, 704, 705, 706/
- "Ne féljen a tanuló a tanítási órán, olyan légkör legyen" /F 502, 503, 506/
- "Szerettesse meg az iskola a tanulást a diákkal" /F 9/
- "Kevesebb szóbeliség, több gyakorlás és szakkör is legyen matematikából" /F 27, 32/
- "Szinvonalasabb gyakorlati foglalkozások legyenek" /F 15, 17, 77/
- "Több jutalmazás, dicséret alkalmazása a tanítási órákon" /F 511, 512, 515/
- "Több korrepetálási óra legyen középiskolában" /F 741, 742, 744/
- "Több sikerélményt biztosítson a tanár a gyengébb /közepes/ tanulónak, hogy a lemaradást behozzák" /É 98/
- "A készség-tárgyak ne befolyásolják a gyermek tanulási átlagát" /É 620, 622, 666/
- "Korszerűbben szemléletesebben tanítsanak az általános iskolában" /alapműveltség adása/ /É 628, 629, 645/
- "Magasabb követelményt állítsanak az általános iskolák elé" /É 220, 321, 324/
- "Rendszeres ellenőrzést végezzen a tanár a napi iskolai munkában" /É 383, 384, 388/
- "Több legyen a szóbeli számonkérés az írásbelinél" /É 2/

- "A kötelező anyagon túl előadások egészítsék ki az ismereteket" /É 216, 217, 219/
- "Legyen a gyermek felszabadultabb az iskola életben" /É 146, 147, 148/
- "A szorgalom helyett a képességek értékelése" /É 8/
- "Ne csak a divat-szakmák megszerettetésére törekedjen az iskola" /É 19/
- "Hatékonyabb fegyelmezési eszközt alkalmazzon az iskola" /É 23/
- "Nagyobb anyagi juttatás az általános iskolának" /É 223/
- "Az ismeret gyakorlati alkalmazására több időt fordítsanak" /É 281, 282, 283/
- "Indokolja meg a nevelő minden esetben az osztályzatot" /É 6, 29, 79/
- "Értékelésnél ne csak a negatívumokat, hiányosságokat tegye szóvá az osztály előtt a tanár, hanem az eredményeket is" /É 13, 21/
- "Több számonkérést, a tanár azt kérje számon, amit meg is tanított" /É 712, 713, 714/
- "Több tanári magyarázat az órákon és fokozottabb utmutatás az otthoni tanuláshoz" /É 300, 301, 302/
- "Értékelésnél a felismerési szint, fogalmi szint, és a készség-szint számonkérése között tegyenek különbséget" /É 66, 67, 68/

Az eddig felsorolt válaszok az általános és középiskola oktató munkáját érintették. Számos szülő volt, aki

a fenti kérdésre úgy válaszolt, hogy felsorolta azokat a tantárgyakat, melyekből fokozott segítséget kér az iskolától.

A következőkben az általános és középiskola nevelő munkáját érintő válaszokból idézek, melyek úgy gondolom kevésbé ismertek.

- "Az általános iskola 7. és 8. osztályában növeljék a politikai, mozgalmi nevelés hatékonyságát" /F 13, 26/
- "Mások megértése, önzetlenség, segítőkészség, idősebbek iránti tisztelet és a fizikai munka nagyobb megbecsülése az általános iskolában" /F 1, 10, 20/
- "A gátlások leküzdése egyéni beszélgetések útján" /F 8, 18/
- "A tanár-diák viszony javítása" /F 70/
- "Az osztályfőnöki óra számának felemelése" /F 42/
- "Hatékonyabb napközi otthoni személyiség-formálás" /F 91/
- "A gyermek személyiségét jobban ismerje meg az iskola" /F 19, 25/
- "A közepes képességű tanulók is kapjanak közösségi megbízatást" /F 92/
- "Alaposabban készítsék elő az általános iskolában a tanulókat az életre" /F 241/
- "Neveljen az iskola az általános műveltség szélesítéséért" /F 302/
- "Az iskola segítsen a szexuális felvilágosításban is a szülőknek" /F 362/

- "A tanulók önbizalmának fejlesztése, aktív közösségi munkára nevelés" /F 416/
- "Becsületességre nevelés" /F 653/
- "Mindenért megküzdeni - ezt kellene az iskolának gyakoroltatni" /F 418/
- "Fegyelmezettségre, illemtudásra nevelés" /É 44/
- "Marxista etika oktatása az életkori sajátosságokhoz igazítva" /É 327, 328, 329/
- "Többet vállaljon az iskola az új szocialista embertípus kialakításáért" /É 185/
- "Nagyobb önállóságra nevelés" /É 160, 163, 165/
- "Fejlessze ki az iskola hatékonyabban a tanulóban a közösségbe való beilleszkedést" /É 114/
- "Szocialista hazafiságra való nevelés, a céltudatosságra nevelés" /É 199/
- "Egyéni feladatok útján az érdeklődés fokozása a tanulóknál" /É 173/
- "Sikerélmények útján kell fokozni a tanulói önállóságot" /É 150/
- "Lelkiismeretes, kötelességtudó személyiségformálást" /É 174/
- "A tanulás a tanulók szemléletében érje el a munka rangját" /É 156, 157, 158/
- "Több osztályfőnöki órát változatos tematikával" /É 66/
- "A felelősségérzet fokozottabbi kialakítása" /É 201/
- "A jutalmazás és büntetés alkalmazása a nevelőmunkában" /É 138/

- "Az osztályzatok fetisizálása helyett fokozottabban neveljen az iskola" /É 407/
- "A közösségért végzett munkát erkölcsi elismerésben részesítse az iskola" /É 14/
- "Egységesebb nevelési eljárásokat alkalmazzon a pedagógus" /É 122/
- "A testi nevelés, a testedzés fokozása" /É 3/
- "A tanulási versengés helyett jó osztályközösségi szellem kialakítása" /É 367/
- "A munka fontosságának, megszerettetésének tudatosítása" /É 11/
- "Hatékonyabb érzelmi nevelés" /É 111/
- "Igazmondásra, őszinteségre nevelés" /É 801, 802, 803/
- "Emberként is mutakozzon az iskolában a pedagógus a gyermek előtt" /É 285/
- "Fogjon össze a nevelőtestület a tanulói egyéniség alakításában" /É 822/
- "A család és iskola fogjon össze jobban a gyermek személyiségének megismerése céljából" /É 841, 843, 844, 855/
- "A szülők és a nők iránti tisztelet kialakítása a gyermekben" /É 512/
- "Udvariasságra nevelés fokozása" /É 729/
- "Az osztálytársak fokozottabb megbecsülésére való törekvés" /É 49/

K ö v e t k e z t e t é s e k :

- Többet kell beszélni a szülőknek arról, hogy a 6-14 éves gyermekeik megismerésére tudatosan, tervszerűen, - ahogyan az idejük engedi - törekedjenek. Tapasztaltam szerint nem ismerik a szülők eléggé gyermekeik személyi tulajdonságait, továbbá nem alkalmazzák, illesztik hétköznapi követeléseiket gyermekük személyiségéhez. Helyette vannak bizonyos "bevált" pedagógiai módszerek és örökösen ezt alkalmazzák, ezek a szülők nem ismerik fel, hogy ugyanaz a pedagógiai eljárás két különböző gyermeknél teljesen eltérő, esetleg ellentétes eredményre vezethet.
- A nők tömeges munkábaállása, a társadalmi munkamegosztás átrendeződésének hatása a családi nevelést is érintette. A nő önálló keresete nemcsak gazdasági helyzetét, családon belüli helyét változtatta meg, hanem személyisége is átalakulóban van. Bővül látóköre, kulturája, amely minőségileg változtatja meg nemcsak házastársi, hanem anyai szerepét is. Két hivatása lett a mi rendszerünkben a dolgozó anyának, de ez a kétirányúság még tartalmában ma igen ellentmondásos. Véleményem szerint az iskolák nem veszik eléggé figyelembe a fenti változást. A társadalmi közvélemény sem foglalkozik az anyai-apai szerep korszerű értelmezésével.
- A családi nevelés hibájának gyakori forrása az, hogy a

szülő neveléséből hiányzik a "nevelés távlata", legtöbbször a pillanatnak nevelnek, mindig csak a gyermek adott cselekvését, tevékenységét bírálják. Sokszor arra sem gondolnak, hogy saját viselkedésük vagy intézkedésük mennyire ellenkezik azzal, amit gyermeküktől megkivánnak. Pl. a gyermektől őszinteséget követelnek, de ők maguk lépten-nyomon félrevezetik őket.

- Következő, gyakran előforduló probléma, melyben a szülők segítséget várnak az iskolától, hogyan alakítható ki a szülő-gyermek közti helyes kapcsolat. Nagyon sok szülői vallomásból arra következtethetünk, hogy a szülők egyrésze nem találja meg a hangot gyermekével. Társadalmunk szocialista viszonyai a családon belüli demokratizmust feltételezi. Ennek feltételei gazdasági-politikai téren megteremtődtek, a családi hagyományok azonban sok esetben ellentétben állnak a fenti viszonyokkal. Nemcsak a házastársak, hanem a szülő-gyermek viszonynak is törvényszerűen át kell alakulnia. A szülői "feltétlen tekintély" helyébe kölcsönös együttműködésen alapuló kapcsolathnak kell megvalósulnia. A demokratikus családnak, a szülő és gyermek között az emberi egyenlőség elveire kell kapcsolatát építenie. A gyermeket embernek kell tekinteni, éppen úgy nem szabad megalázni, mint a felnőttet.

- Tulajdonképpen az a./, b./, c./, d./ pontok alatt csoportosított szülői gondok, külön-külön felvilágosítást, magyarázatot, tanácsadást érdemelnek. Távol áll tőlem, hogy mindezeket egyedül az iskolára hárítsam. Elég sok például az egészségügyi jellegű problémájuk a szülőknek, amelyeket az egészségügyi intézmények feladatának tartok. Legtöbb problémát a serdülőkor jelent a szülőknek. Ez a tény mind az általános iskola tanulók szüleit, mind a középiskolaiakét foglalkoztatja, ezért néhány témát megemlítek erről a területről, amelyeket feltétlenül iskolakeretben kellene előadni.

- A serdülőkoru gyermek egyre inkább kikerül a családi befolyás alól, ezt önkéntelenül vagy tudatosan cselekszi a gyermek. Ennek okaira feltétlenül rá kell mutatnia az iskolának. Mivel a serdülő gyermek társadalmilag is átmeneti állapotban van, azt hiszi, hogy a felnőttek nincsenek kellő figyelemmel reá és nem akarják őt megérteni. Fékezni akarják mindenáron, pedig ő önállóságra vágyik.

Mivel az absztrakt gondolkodása ebben a korban gyorsan növekszik a gyermeknek, lényegesen emelkedik ítélőképessége, bírálókedve és ez a bírálat leggyakrabban a szülő felé irányul.

A serdülő ugyanakkor, amikor gondolkodásának és viselkedésének önkritikus megítélésére is képessé lesz, el-

jut oda, hogy önmagával is elégedetlen, ennek következtében egész magatartása elbizonytalanodik. Ez a bizonytalanság növeli a gyermek érzékenységet és sértődékenységet, amely gyakran nem illő, heves és agresszív reakciókban nyilvánul meg. Az ellenkezője is előfordulhat, visszahuzódik, rezignált magatartást tanusít. Mivel a serdülő önmagába vetett bizalma labilis, ezért magatartása, teljesítménye is erősen ingadozik. A serdülő erős érzelmi kötöttsége és ez a belső bizonytalansága gyakran tulzásokhoz vezet és hibás ítéletalkotásokhoz.

Igy szembe találja magát számos világnézeti, politikai, tudományos, szexuális és egyéb problémákkal. Ezekre választ kér, de ilyenkor a felnőttek, a szülők legtöbbször kioktatják, ledorongolják. Lényeges, hogy a szülők e kor fejlődés-lélektani hátterét ismerjék és átmeneti kornak fogják fel gyermekeik serdülését.

- Rá kell vezetni a szülőket a politikai-ideológiai nevelés fontosságára is. Sokan ezt a feladatot egyedül az iskolára hárítják. Segíteni kell a szülői háznak ma már - az iskolával karöltve - azoknak a tulajdonságoknak, magatartásbeli sajátosságoknak kialakításában, melyek a tanulót az adott környezethez, a társadalomhoz kapcsolják. Pl. személyes jellegű és belső egyensúly, a stabilitás érzése. A szülőknek meg kell világítani, hogy gyermekük politikai és eszmei fejlődése a családtól is, és nem egyedül az iskolától függ. Nem igényel ez családon belül különleges

eszközöket, a szülők már azzal is lényegesen hozzájárulhatnak a világnézeti neveléshez, ha érdeklődést mutatnak, ha pártos állásfoglalásukat kifejezik a társadalmi élet jelenségeivel szemben, ha beszélnek munkahelyeiken elért sikereikről és gondjaikról. Ha a gyermekük tudomására hozzák rendszeresen végzett társadalmi munkájukat, ha a szülők beszámolnak munkatársaiknak nyújtott segítségükről stb. Közös kirándulások, séták, mozi és koncertlátogatások mind olyan alkalmak lehetnek, ahol a családtagok közös élményben vesznek részt. Erőltetés nélkül, spontán családon belül eszmecserét is javasolhatunk újságcikkekről, rádió és TV-adásokról.

- Rá kell világítanunk arra is, hogy a szülők személyiségének kiegyensúlyozatlanságából milyen hibák adódnak. A hangulati labilisság, szeszélyesség, a szülők közötti kapcsolathány diszharmóniája hogyan befolyásolja a család egész légkörét, amely vagy megadja a gyermeknek a szükséges biztonságérzetet vagy a bizonytalanság és az elhagyatottság érzését kelti benne. A házastársak közötti viszályt sok szülő a felnőttek dolgának tartja és eszébe sem jut, hogy mennyire a gyermek ügye is, ha már naponként előttük játszódik le.
- Elég nagy azoknak a szülőknek a száma, felmérésem alapján, akik időhiányra hivatkozva rendszeresen elhanyagolják gyermeküket. Az ilyen szülő lemond a család össze-

tartó erejéről. Hiányzik a családtagok napi folyamatos érdeklődése egymás iránt. A szülői gyengédség nincs meg a gyermekkel szemben, pedig szükség lenne általános iskolás korban különösen a külső jelekben megmutatkozó szeretetre is. Jelentős az a hatás is, melyet a szülők példás magatartása adhat, ahogyan munkahelyeiken, a bérházban szomszédaikkal viselkednek, mivel a gyermek vágyik a szülők magatartásának utánzására is. Véleményem szerint ma már a szülőknek azt a kis szabadidejüket nem az együtttanulásra kell fordítani, hanem a fenti feladatokra.

- A felmérés adatai nyomán megállapítottam azt is, hogy az ún. "kettős nevelés" ma már nem jelent olyan veszélyt, mint évekkel ezelőtt. Mégis sok iskola van, ahol a szülők tudati elmaradottságára szeretnek hivatkozni a nevelők, ezzel próbálják mentesíteni az iskola világnézeti nevelésének fehér foltjait. A felmérésem adatai az iskola véleményét nem igazolják, sőt néhány olyan szülői észrevételt találtam, amelyben az iskola világnézeti nevelő munkáját bírálják. Idézek néhány fizikai dolgozó szülőt: "a politikai-mozgalmi nevelés hatékonyságának növelésére lenne szükség", vagy "több társadalmi megbízatást kapjanak a tanulók, hogy érezzék azt, hogy fontosak a társadalom számára". Ezek a vélemények, elvárások a családi otthon kedvező világnézeti atmoszféráját jelzik. Érdemes lenne ezekre a szülőkre jobban számítani a jövőben az intézményeknek.

- A szülők által felsorolt nevelési problémák tartalmi elemzése nyomán megállapítható, hogy legtöbb igény a szülők részéről a nevelési módszerek ismertetésére irányul. Az iskolák ma már nem térhetnek ki e kérések elől. A módszerek közül elsőnek a követelés-módszer bemutatását tartom fontosnak. Beszélni kell a szülőknek a követelés pedagógiai szerepéről, tartalmáról és jellemzőiről. Rávilágítva a meggyőzés és az ellenőrzés kapcsolatára. Másodiknak a gyakorlás-módszer pedagógiai szerepéről beszélnék, annak főbb eszközeiről: a szoktatásról, a játékról, munkáról. A szoktatásban fonódják össze a követelés valamennyi eszköze: a serkentés, a kényszerítés és a gátlás. A szoktatás célja mindig kettős legyen: az életkorhoz mért pozitív erkölcsi szokások és készségek fejlesztése és a nemkívánatos, a negatív erkölcsi szokások meggátlása. /Az utóbbi szokás sok szülőnek jelent nevelési problémát./ Az eluralkodó tiltási büntetés mérséklésére is fel kell hívunk a szülők figyelmét, helyette a dicséretről és a jutalmazásról, mint nevelési eszközről tájékoztassuk őket, valamint annak helyes alkalmazásáról. E téma elméleti jellegét csökkentenünk kell a szülők előtt, a közérthetőséget és gyakorlatiasságot esettanulmányokkal, filmillusztrációkkal biztosíthatjuk.

- Néhány szülő a divathajszolás megakadályozását tartja

a legfontosabb nevelési problémájának. Idézem szó szerint az egyik szülőt: "gondom a lányom tulzott öltözködési igénye". Ugy gondolom valós problémát jelez ez a szülő, nem véletlen, hogy az országos közoktatáspolitikai tanácskozáson is szóba került Aczél György elvtárs beszédében: "Nem engedhető meg a szülői szeretetnek olyan eltorzult megnyilvánulása, mint a drága holmik iskolai bemutatója. Az embernek semmi sem okoz nagyobb keserűséget, mint ha gyermekeikben sértik meg őket, és nem szabad megengedni, hogy az iskola a társadalmi egyenlőtlenség érzését keltse azokban a gyermekekben, akik öltözködésben és sok minden ilyesmiben nem tudnak lépést tartani a többiekkel." /21/ Az iskola ebben is tud segíteni a szülőknek, közvetlen hangnemben elmondja az öltözködésben észlelt tulzások ártalmait és meggyőző érvekkel megérteti a szülővel az iskolai egyenruha célszerűségét.

- 1./ A kérdőívet kitöltők szociális kategóriájának adata szemléletesen bizonyítja elképzelésemet, nevezetesen azt, hogy kérdéseimmel társadalmunk fizikai dolgozó rétegeit keressem fel nagyobb arányban. A szülői válaszok bizonyítékul szolgáltak arra, hogy szocialista társadalmunkban - ahol a művelődési monopólium felszámolása megtörtént - élnek jogaikkal és beleszólnak a közoktatás, a nevelés ügyébe. Megállapítható a válaszok elemzése alapján az is, hogy a fizikai dolgozó szülők válaszaikkal nem maradnak el színvonalban más társadalmi rétegektől.
- 2./ Az adatfeldolgozás során meggyőződtem arról is, hogy a szülőknek /minden társadalmi réteget beleértve/ van véleményük, van elvárásuk az iskola nevelő munkájával kapcsolatban. A felhalmozott tapasztalatokról tanácsos volna időszakosan a szülőket megkérdezni. Egyformán gondolok közoktatáspolitikusokra is és intézményvezetőkre is. Sok-sok meglepő észrevételt, véleményt lehetne ily módon az illetékesek tudomására hozni, továbbá az értékes szülői véleményeket a közoktatáspolitikai programokban realizálni.
- 3./ Tanulságos és elgondolkodtató az a tény is, hogy a gyermek otthoni gondját, iskolai tevékenységét még mindig az anya ismeri jobban és kíséri figyelemmel, noha - az anyának munkába állásával - semmivel sincs

több ideje az apánál. Ha az apa nevelő hatása hosszú időre megszűnik - fiú-leány gyermeknél egyformán - problémák jelentkezhetnek.

- 4./ Szembetűnő és tanulságos adataim vannak arról is, hogy az érettségi kötelezősége rangsorban az első helyre került a szülők körében. Figyelemre méltó az életre nevelés és a politechnikai képzés fontosságának hangsúlyoztatása is.
- 5./ Felmérésemben tényekkel bizonyított az is, hogy a kialakítandó erkölcsi tulajdonságok az iskola célrendszerében és a szülők elvárásaiban lényegében egybeesnek. Ahhoz, hogy tanulóink magatartásában még meggyőzőbben tükröződjön az erkölcsi nevelés hatékonysága, tervszerűbben kellene fejleszteni a szülők pedagógiai kulturáltságát.
- 6./ A szülők értékes gondolatokban mutatnak rá az iskola életre-munkára való felkészítésének hiányosságaira, továbbá a pályaválasztás, pályairányítás fehér foltjaira. Ma már az általános iskola felső tagozatán tudatos pályaeorientálásra lenne szükség a nem népszerű, de népgazdasági szempontból fontos pályák felé. Minden tanulóról kellő mennyiségű információt gyűjtsenek az iskolák.

7./ A felmérés adatai nyomán megállapítottam azt is, hogy az un."kettős nevelés"ma már nem jelent olyan veszélyt, mint évekkel ezelőtt, mégis akad olyan iskola, ahol a szülők tudati elmaradottságát okolják az iskola világnézeti nevelésének eredménytelenségéért. Jó néhány szülői észrevétellel találkoztam, amelyben az iskola világnézeti nevelő munkáját marasztalják el. Idézek néhány fizikai dolgozó szülőt: "a politikai-mozgalmi nevelés hatékonyságának növelésére lenne szükség", vagy "több társadalmi megbízatást kapjanak a tanulók, hogy érezzék azt, hogy fontosak a társadalom számára". Ezek a vélemények a családi otthon kedvező világnézeti atmoszféráját jelzik. Jobban kellene ezekre a szülőkre támaszkodni az iskola kollektívájának.

8./ A kérdőívem 17 kérdése útján, valamint az intézményekben végzett megfigyelésem és az interju-kérdésekre adott válaszok tartalmából tulzás nélkül állithatom, hogy sokat tanultam a szülőktől pedagógus létemre.

Ugy érzem, a családi nevelés új minőségű szakaszba lépett, most már a szó igazi értelmében beszélhetünk szocialista gyermekközpontu családról.

A tényfeltárás nem terjedt ki arra, hogy a szülők mit és mennyit tudnának vállalni az említett nevelési területeken az iskolának a tanulók személyiségformálásában. Ez újabb kutatást igényelne. Ugy gondolom, ha ezekről a felmért, összegyűjtött, konkrét szülői elvárásokról az iskola tudomást szerez, és a nevelésben partnerének fogadja el a szülői ház javaslatát, majd tudatosan épít is az iskola ezekre a figyelemreméltó, jószándéku véleményekre, akkor előbbre lépünk az iskola és a család kapcsolatának tartalmasabbá tételében.

M a k a r e n k o gondolatával zárom doktori értekezésem:

" A pedagógus és a szülő mindennapi munkája tele van "apróságokkal" és, ha ezeket nem látjuk és időben nem értékeljük, a nevelés lényegét hanyagoljuk el. "

Idézett irodalom

1. Krupszkaja: Nő és a gyermeknevelés c. tanulmánya
A nevelésről /Tankönyvkiadó 1952./
2. 1961. évi III. törvény a Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről /Magyar Közlöny Bp. 1961. 74.sz./
3. Szalai Julia: A családi munkamegosztás néhány szociológiai kérdése /Valóság 1970.10.sz./
4. Pedagógia /jegyzet/ Kossuth Kiadó 1973/74.
5. Pedagógia: i.m.
6. Jóboru Magda: Élet és iskola /Gondolat Kiadó 1961./
7. MSZMP IX. Kongresszusi Határozatából /1966./
8. Nagy Katalin: Igazságos, becsületes, bátor
/Tankönyvkiadó 1973./
9. Szarka József: A nevelési tapasztalat /Akadémiai Kiadó 1971./132./
10. Jule-Kendall: Bevezetés a statisztikai elméletbe. A szociológiai felvétel módszerei.
/Közg. és Jogi Könyvkiadó 1968./
11. Dr. Ágoston György: Neveléselmélet IX. fejezet
Nevelés a közösségben /Tankönyvkiadó 1970./
12. Etikai kislexikon /Kossuth Kiadó 1967.27.lap/
13. Etikai kislexikon: i.m. /159. lap/
14. Pedagógia /főiskolai tankönyv/1972. Tankönyvkiadó
15. Etikai kislexikon: i.m.
16. Etikai kislexikon: i.m.
17. Köznevelés 1973/23. Tájékoztatás az általános iskolai tanterv módosításáról.
18. Az állami oktatás továbbfejlesztéséről szóló határozat Kossuth Kiadó /1972./
19. Az állami oktatás továbbfejlesztéséről szóló határozat Kossuth Kiadó /1972./

20. Pedagógia /főiskolai tankönyv/ i.m.
21. Közoktatáspolitikai nagy-aktíván elhangzott Aczél György elvtárs beszéde. /1972./

Felhasznált irodalom

1. KÖVES-PÁRNICZKY: Általános statisztika
2. JULE-KENDALL: Bevezetés a statisztikai elméletbe
3. Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai /Kossuth Kiadó 1972./
4. ÁGOSTON György: Neveléstudelmélet /Tankönyvkiadó 1970./
5. KRUPSZKAJA: A nevelésről /Tankönyvkiadó 1952./
6. KELEMEN László: A pedagógiai pszichológia alapkérdései
- 7./Az V. Nevelésügyi Kongresszus jegyzőkönyve. I-II.kötet. /Magyar Pedagógiai Társaság 1971./
8. A művelődésügy helyzete és fejlődése 1966-1970 közötti időben. /Budapest 1970./
9. Pedagógia /jegyzet/ /Kossuth Kiadó 1972/73./
10. Pedagógia /Tanárképző Főiskolai tankönyv/ /Tankönyvkiadó 1971./
11. BOZÓKY Éva: Szülőkhöz szólnunk. Bp. 1971. Tankönyvkiadó /A pedagógia időszerű kérdései hazánkban 23./
12. KOMLÓSI Sándor: A család pedagógiai légkörének és a tanulók munkához való viszonyának összefüggése. Pécs 1966. /Klly. a Pécsi Tanárképző Főisk. tud. közl.1966./
13. KOMLÓSI Sándor: Az iskola és a család kapcsolata. /Nevelésügyünk husz éve. Szerk. Simon Gyula bp. 1965./
14. DR.VARGA Éva: Nevelési ártalmak néhány sajátossága nem kereső asszonyok családjában. /Pedagógiai Szemle 1964./
15. HERMANN-VARGA: Adatok a "derék" gyermekek családi hátteréhez. /Pedagógiai Szemle 1964./11./
16. HERMANN A.: Derék gyermekek - vagy derék szülők. /Nők Lapja 1971. dec. 25./

17. KRÜGER H.: Családi körülmények és együttműködés a szülőkkel. /Famili-re Bedingungen und Zusammenarbeit mit den Eltern./ Pedagogik. 1968.
18. SHARROCK, A.N.: Tájékoztatási kapcsolat az iskola és a szülők között. /Aspects of Communication between Schools and Parents./ Educational Research, 1970./
19. GÁBOR István: Az osztályfőnök a szülőkről, a szülők az osztályfőnökről. /Gyermekünk 23. évf. 1972/3./
20. JOÓS Béla: Nevelési tanácsadás Békés nagyközségben. /Tanító 10. évf. 1972/3./
21. BOZÓKY Éva: A családi élet és nevelés kérdései az Országos Nőkongresszus napirendjén. /Család és Iskola 1966.2.sz./
22. MOLNÁR Árpádné: Dolgozó középiskolások véleménye a családról. /A Biológia tanítása, 1967/1./
23. ORTUTAY Zsuzsa: A család és a kisgyermek. /Óvodai nevelés 1966/1./
24. ORTUTAY Zsuzsa: A család szerepe a változó világban. /Gyermekünk 1971/4./
25. SÁNTHA Pál: A szülők iskola végzettségének hatása a gyermeknevelésben. /Népművelési Értesítő 1966/3./
26. SÁNTHA Pál: A dolgozó szülők és a gyermek. /Valóság 1965/5./
27. VARGA Éva: Háztartásbeli anyák gyermekeinél észlelt nevelési ártalmak néhány sajátossága. /Pedagógiai Szemle 1964/4./
28. VESZPRÉMI László: Az iskolai siker és kudarc hatása a szülői jutalmazásra és büntetésre. /Magyar Pedagógia 1969. 1-2. szám/
29. Országos közoktatáspolitikai aktiva. Kossuth Kiadó 1972.
30. KOMLÓSI Sándor-KOMLÓSI Sándorné: Egyes családok szociológiai alaptényezőinek felderítése és pedagógiai hatásuk elemzése. Budapest 1964. Akadémiai Kiadó 345-372.p. /Klny. Tanulmányok a neveléstudomány köréből, 1963./
31. KOMLÓSI Sándor: Az iskola és a család kapcsolatának 15 éves alakulása hazánk felszabadulása után. Tanulmányok a magyar népi demokrácia neveléstörténetéből. Bp. 1962.

32. A televízió szerepe a szülők nevelésében.
/Magyar Televízió - Iskolatelevízió Bp. 1972./
33. Jan Szcepanszki: A szociológia alapjai
/Kossuth Kiadó 1968./
34. H.SAS Judit: A gyermekkel szembeni családi körülmények
alakulása és a történelmi-társadalmi változások.
/Szociológia, 1972/2./
35. DR.HERMANN Imre - DR.HERMANN Aliz: Az első tíz év
/Tankönyvkiadó bp. 1959./
36. DR.ZRINSZKY László: Tanár-diák viszony
/Népi Egyetem Szeged, 1972./

KEDVES SZÜLŐK!

Kérjük az Önök írásos véleményét az alábbi kérdésekre. Tartalmas válaszaikkal fontos pedagógiai problémák megoldásához segítenek bennünket. A részleges választ is köszönjük.

A kérdőív kitöltője: apa anya gondviselő /aláhuzással/

A kitöltő életkora:év, munkahelye:

A kitöltő foglalkozása: isk.végz.:

Milyen iskolatípusba jár gyermeke?

általános iskola

gimnázium, szakközépiskola, tagozatos gimnázium

szakmunkásképző iskola

Gyermeke napközis-e? /tanulószobás-e?/ igen nem

1./ Ha Önre lenne bízva, hány éves koráig járatná kötelezően iskolába a tanulókat? /Hány osztályt végeztetne el velük? /aláhuzással/

6 osztályt 8 osztályt 10 osztályt érettségit

egyéb javaslat:

2./ Gyermeke melyik tantárgyat kedveli leginkább?

Mit gondol, miért? /Huzza alá a megfelelő választ!/
a./ Érdeklődik a tantárgy iránt

b./ Szereti a tárgyat tanító pedagógust

c./ A szülők hatására

d./ A továbbtanulás vagy a pályaválasztás szempont-
jából tartja fontosnak

e./ Egyéb ok:

3./ Szüksége van-e gyermekének szülői segítségre az ott-
honi tanulásban?

a./ igen nem

b./ Ha igen, melyik tantárgyban?

4./ Megegyezik-e gyermeke iskolai eredménye a gyermek
képességeivel?

a./ igen nem

b./ Ha nem, akkor miért?

5./ Milyen területen kíván az eddigieknél nagyobb segít-
séget az iskola oktató-nevelő munkájától, ahhoz, hogy
gyermeke értékes felnőtté váljon?

.....
.....

6./ Megfelelőnek tartja-e az iskola testi nevelését, spor-
tolási lehetőségeit, gyermeke egészséges fizikai fejlő-
désére gyakorolt hatását?

igen nem részben

7./ Milyen tulajdonságok kialakítását várja az iskolától?

/Kérjük, fontossági sorrendben sorolja fel!/

.....

8./ Mit tehet az iskola annak érdekében, hogy gyerme-
kéből jó közösségi ember váljék?

.....

9./ Sziívesen bizná-e gyermekét egész napra /reggel 8-tól
délután kb. 5-6 óráig/ az iskola gondjaira?

igen

nem

10./ Megítélése szerint az életre nevel-e az iskola?

a./ igen nem

b./ Ha nem, akkor miért?

.....

11./ Elegendőnek tartja-e gyermeke szépérzékének fejlesztését, a színház- és filmművészet, a festészet, a szobrászat megszerettetése, értése érdekében?

a./ igen nem

b./ Ha nem, hogyan kellene ezen javítani?

.....

12./ Elegendőnek tartja-e, amit az iskola nyújt gyermeke irodalmi érdeklődésének felkeltése, az olvasás megszerettetése szempontjából?

a./ igen nem

b./ Ha nem, hogyan kellene ezen javítani?

.....

13./ Elegendőnek tartja-e, amit az iskola nyújt gyermeke zenei műveltségének kialakításához?

igen nem részben

14./ Kielégíti-e az iskola gyermeke egyéni érdeklődését?

a./ igen nem

b./ Milyen javaslatai vannak annak érdekében, hogy az iskola az eddigieknél jobban tekintettel legyen a gyermekek egyéni érdeklődésére és ki-elégítse azt?
.....

15./ Elegendő segítséget kap-e gyermeke az iskolától leendő pályája /hivatása/ megválasztásához?

a./ igen nem

b./ Ha nem, miért?

16./ Huzza alá a felsorolt tulajdonságok közül azt a hármat, amelynek kialakítását az iskola részéről legfontosabbnak tartja!

jószivű	fegyelmezett	megelégedett ember
igazságos	önálló	érvényesülni akaró
becsületos	aktív	önzetlen
pontos	jó közösségi ember	megbízható
határozott	értelmes ember	

17./ Sorolja fel néhány szóval, mi okoz legtöbb gondot
gyermeke nevelésében?
.....

INTERJU-KÉRDÉSEK

- 1./ Milyen kívánságai, óhajai vannak annak az iskolának a munkájával kapcsolatban, amelybe gyermeke jár? A három legfontosabb kívánságot említse.
- 2./ Milyennek tartja a jó gyermeket?
- 3./ Milyen tulajdonságok kialakítását várja az iskolától? Rangsorolja őket!
- 4./ Értésül-e és hogyan arról, ha gyermekével az iskolában valami baj van?
- 5./ Értésül-e és hogyan arról, ha az iskolában gyermekével meg vannak elégedve?
- 6./ Mi a véleménye a következőkről? Jól tanul-e gyermeke akkor, ha szó szerint megtanulja a leckéjét?
- 7./ Milyen embert akar nevelni gyermekéből: olyant-e, aki csak egyéni érdekeit tartja szem előtt, vagy olyant, aki mindig tekintettel van másokra is?

SZÜLŐI ÉRTEKEZLETEN ELHANGZOTT IGAZGATÓI BEVEZETŐ
ELŐADÁS

Kedves Szülők!

A tavaszi szülői értekezleten melegen köszöntöm Önöket az iskola igazgatósága és nevelőtestülete nevében. Központi utasítás nem írja elő, de a jól bevált iskolai gyakorlatunk szerint november és március közepén az őszi és a tavaszi szülői értekezletek előtt egy héttel írásbeli értesítést küldünk ki a szülőknek a veszélyes osztályozási zónában lévő tanulók tantárgyi állapotáról. Noha az összes érdemjegyet folyamatosan bejegyezzük az ellenőrző könyvbe, mégis fontosnak tartjuk ezt a külön tájékoztatást és az azt követő szülői értekezletet, hiszen a sokéves tapasztalat szerint a tanulmányi problémák tisztázására tett közös szülői-tanári-tanulói erőfeszítések a tanév befejezése előtt két hónappal még nagyon is idejénvalóak és hatékonyak lehetnek.

A mai szülői értekezleten valóban a tanulmányi teljesítményekre, azok javítási lehetőségeire igyekszünk irányítani a fő figyelmet, de egyáltalán nem azzal a céllal, hogy gyermekük megítélésének egyedüli és kizárólagos szempontjává az érdemjegyek, az osztályzatok

alacsony, közepes vagy jó színvonalát tegyék. Nekünk a teljes személyiség harmónikus fejlesztésére kell törekednünk és a gyermek érzelmi gazdagodása, családi, baráti, társadalmi kapcsolatainak szocialista tartalma, közösségi magatartásának megnyilvánulásai éppen úgy érdekelnek, mint értelmi fejlődésének üteme, szaktárgyi tudásának színvonala.

Az egyik véglet az, ha például közepes képességű tanulótól kitűnő teljesítményeket követelnek. Megfigyelhető, hogy kizáróan csak a tanulmányi produkciót hajszoló családokban könnyebben keletkeznek válságok, a családtagok türelme hamarabb elfogy a kudarcok láttán, könnyebben alakulnak ki a rendestől eltérő, közömbösséget, elfásultságot, esetleg közösségellenességet tükröző magatartásformák. A tulzott követelésre, az állandó korholásra épített szülői nevelői magatartás a kudarcoktól egyébként is szenvedő gyermekkel szemben - ez az egyik véglet.

De ugyanolyan veszélyes és legtöbbször céltalan a másik véglet is, amely a tanulmányi munka iránti közönyben nyilvánul meg, amely minden nevelési tennivalót és felelősséget az iskolára és a tanárookra kíván hárítani. "Bekerültél a középiskolába. Boldogulj magad! Mindegy, hogy milyen eredménnyel végzel. Jó a kettes, hármas is,

csak meg ne bukj, mert magadnak buksz meg." Szerencsére ez a szülői gondolkodásmód jóval ritkábban fordul elő, mint az előbbi, de sajnos előfordul. Azok a szülők, akik így gondolkodnak, rendszerint a szülői értekezletet sem látogatják. Az ő megnyerésükre sokszor a szülőtársak segítségét kell kérnünk. Ugy gondolom, hogy a harmadik magatartás vezet célhoz. A gyermek valódi képességeihez mért, szilárd tanulmányi követelés, az egyéni rátermettségre, ügyességre alapozott önbizalom erősítése, a dicséretre és nem a szidásra épített nevelési eljárások. Igen, a dicséretnek, az ösztönzésnek, a valódi értékek elismerésének kell a mi szülői-nevelői magatartásunk vezérfonalává válnia.

Nem szeretném, ha valaki mindezt úgy értelmezné, azt tanácsolom, hogy ezután a gyermek hanyagságait, fegyelmezetlenségeit is dicsérettel ismerjük el. Természetesen adódik az iskolában, otthon, de az életben is olyan helyzet, amikor el kell marasztalni valamiért gyermekünket, de akkor is éreztetnünk kell vele, hogy mi bízunk benne, hogy ez többet nem fordul elő, képesnek tartjuk arra, hogy hibáját jóvá tegye. Ez a feltételezés is tulajdonképpen dicséretféle, amiért a gyermek nagyon hálás és a legnagyobb erőfeszítésre képes azért, hogy az elkövetett hibáját, hiányosságát, mulasztását valóban jóvá is tegye. Sokkal nagyobbra, mint egy szigorú büntetés után.

Az ember nehezen tud megenni sikerélmény nélkül. Különösen nehezen a felnőtté alakuló kamaszfiú, kamaszleány, aki a valódi képességének megfelelő, esetleg szerényebb tanulmányi teljesítményére is jogosan igényli az elismerést és hálából a kudarcélménytől, a szorongástól mentesülve egyéb területeken produkál kiemelkedő teljesítményt. Öröm látni és hallani az énekkarosok, az irodalmi színpadosok, az uttörő-vezetők és KISZ-vezetők, az eredményes sportolók sokszázas tömegét, s úgy gondoljuk idesorolhatók a házimunkák különböző területein ügyes és hasznos tanulókat is, akik a családi és társadalmi életre készülve már most sokoldaluan törekszenek képességeik kibontakoztatására. Ezeket az önkifejtési törekvéseket, ezeket a kamaszos erőpróbákat nekünk segítenünk, támogatnunk és ösztönöznünk kell, helyes irányban kell azokat tartanunk, a felnőtti tapasztalat és tapintat minden okos módszerével. Az elhangzottakat összefoglalva elmondhatjuk, hogy csak a családi értékrend harmóniája, a szülői elvárások realitása és következetessége, a szülők és a gyermek közötti kölcsönös bizalom tudják biztosítani az összeütközéstől, a szorongástól mentes, egyenes személyiségfejlődést, amely közös nevelőmunkánk célja és egyben eredménye is.

Kedves Szülők!

A mai család létformája meglehetősen szegényes a

szülők és a gyermekek közösen átélt élményei tekintetében, s ez sajnos elszegényíti a család érzelmi életét. Közeledik a tavaszi szünet. Több lehetőség nyílik a gyermekekkel való bizalmas beszélgetésekre, életük, gondolkodásmódjuk, gondjaik, problémáik megismerésére. Ösztönöz-
zék a gyermeket, hogy a pihenés, a kikapcsolódás és a szórakozás mellett jusson ideje a tartalmas önművelésre, főleg az olvasásra, de a hiányzás, vagy egyéb okok miatt elmaradt tananyagrészek pótlására is, akár felnőtti, akár osztálytársai, iskolatársai segítségével. Ha nemtörődöm-
séget és hanyagságot tapasztalunk a tanulásban, a képes-
ségek kihasználatlanságát és a kényelemszeretetet, akkor jogos a szemrehányás, a korholás és élni is kell ezzel, de párosítva ezt a javítószándék és a jóindulat olyan meggyőző erejével, amely kizárja a gyermek érzelmi kudarcait. Mi felnőttek, szülők és tanárok nagy felelősséggel tartozunk önmagunknak és a társadalomnak, mert gyermekeink értelmi, vagy érzelmi fejlődésének elakadása, esetleges visszafejlődése mögött gyakran a konfliktusok érzelmi összetevője áll. A konfliktusok gyakorisága és ismétlődése agresszív reakciókat válthatnak ki a gyermekben, tönkretelhetik a gyermek családi és iskolai beilleszkedését, kivivhatják az egész környezet szembenállását és az így kialakuló körforgás egészen a társadalomellenességig súlyosbodó személyiségzavarokat hozhat létre. Ezeket az aggódó szavakat nem ijesztésül mondom, hanem a megelőzés őszinte szándékával.

Kedves Szülők!

A tanév végi kéthónapos időszakban különös gonddal
örkődjenek a családi élet összhangjára, vegyék tekintet-
be a szülői elvárások realitását és alkalmazzák a meg-
értő szülői követelés jó módszereit.

Befejezésül kérem a kedves szülőket, sziveskedjenek
az osztályfőnökkel és a szaktanárokkal megbeszélni ma
főleg a tanulmányi problémákat, a segítség módszereit és
eljárásait, kérem segítsenek főleg az osztály SZMK-veze-
tőség tagjai az osztályfőnöknek a tanulmányilag elmara-
dott tanulóink ma meg nem jelent szüleinek felkeresésé-
ben Közreműködésüket előre is köszönöm a nevelőtestület
nevében és kívánok sikeres tanév befejezést mind Önöknek,
mind gyermekeiknek.

/Elhangzott Szegeden, a Tiszaparti Gimnázium és Vizügyi
Szakközépiskolában 1972. márciusban./

SZÜLŐK KATEGORIZÁLÁSA:
foglalkozási viszony szerint

1./ Fizikai dolgozókhoz a foglalkozás minősége szerint az alábbi csoportok tartoznak:

a./ Szakmunkások:

azok a fizikai dolgozók, akik foglalkozásuknak megfelelő szakképzettséggel rendelkeznek ; ide tartoznak azok is, akik szakképzettséggel ugyan nem rendelkeznek, de a szakmunkás minősítést hosszabb gyakorlattal megszerezték és szakmunkásnak vallották magukat.

b./ Betanított munkások:

a szakképzettséggel nem rendelkező dolgozók, akik a szakmunkásokkal azonos foglalkozást betanítás útján folytatnak és nem vallották magukat szakmunkásoknak.

c./ Egyéb fizikai dolgozók:

segédmunkások, kisegítők, hivatalsegéddek, nap-számosok.

Az ipari és mezőgazdasági fizikai dolgozókat nem választottam külön.

2./ Szellemi dolgozókhoz sorolhatók azok, akiknek munkája általában nem igényel fizikai erő kifejtését.

Foglalkozási minőség szerint ide tartoznak:

- a./ műszaki irányítók
- b./ egészségügyi irányítók
- c./ kulturális irányítók
- d./ államigazgatási irányítók
- e./ gazdasági irányítók.

3./ Alkalmazotti réteghez sorolhatók:

- a./ műszaki, egészségügyi, kulturális alkalmazottak, államigazgatási előadók, számviteli, kereskedelmi szakalkalmazottak és hasonlóak.
- b./ Irodai dolgozók, akik adminisztrációs munkát végeznek. /Ha nem rendelkeznek egyetemi vagy főiskolai diplomával./

Egyéb csoportosításba tartoznak:

- a./ kisiparosok és a saját földön dolgozó önálló parasztok,
- b./ a háztartásbeli nőket,
- c./ nyugdíjasok és keresetnélkülieket.

Felhasználtam a Központi Statisztikai Hivatal "Statisztikai időszaki közleményeket". 1972.